

Erfgoedrapport Breda 335

Breda

Haagsemarkt 26-29

Gemeente Breda

**Inventariserend veldonderzoek door middel van
proefsleuven & Opgraving (variant archeologische
begeleiding)**

Elisabeth de Nes MA

Gemeente Breda

Breda Haagsemarkt 26-29 -

Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven & Opgraving (variant archeologische begeleiding)

COLOFON

Titel: Breda Haagsemarkt 26-29. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven & Opgraving (variant archeologische begeleiding)
Erfgoedrapport Breda 335

Auteur: E. de Nes MA (Senior KNA Archeoloog)
Eindredactie en autorisatie: drs. F.J.C. Peters

Veldwerk en uitwerking:

drs. J.H. Nollen (Senior KNA Archeoloog), L. de Jonge MA (Senior KNA Archeoloog), E. de Nes MA (Senior KNA Archeoloog), A.S. Schut, J.S. Harmanus, A. Peemen, J. Hesemans, T. Tolenaar, P. Mackenbach, M.C. Craane, B. van Wermeskerken

Materiaal- en conserveringsspecialisten:

drs. J.H. Nollen (Senior KNA Specialist Materialen), E. de Nes MA (KNA Specialist Archeozoologie), B. van Wermeskerken (determinatie en conservering glas), H. Nietsch (determinatie en conservering leer), Beta Analytics

Status rapport: definitief
Vrijgave: 14-10-2021

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2021

Gemeente Breda

Ruimtelijk Economisch Domein
Afdeling Ruimte en Vastgoedontwikkeling
Team Erfgoed
Postbus 90156
4800 RH Breda

Breda

Haagsemarkt

26-29

Inventariserend
veldonderzoek
door middel van
proefsleuven
& Opgraving
(variant
archeologische
begeleiding)

Samenvatting

In het kader van de sloop van een deel van de huidige bebouwing en de daarop volgende nieuwbouw is in 2019 een proefsleuvenonderzoek en opgraving (variant archeologische begeleiding) uitgevoerd aan de Haagsemarkt te Breda, ter hoogte van huisnummers 26 tot en met 29. Dit gebeurde in opdracht van 071Bouwadvies in de periode tussen 7 mei en 3 juni 2019.

De vraagstelling van dit onderzoek betreft het toetsen van de archeologische verwachting zoals verwoord in het PvE. Het veldonderzoek richt zich op het opsporen van alle vindplaatsen en vondstcomplexen die in het plangebied aanwezig kunnen zijn en het documenteren van alle archeologische relictten.

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn diverse (afval-)kuilen, muren, vloeren, gootjes en paalsporen gedocumenteerd. De sporen en vondsten dateren vanaf de late middeleeuwen tot en met de late nieuwe tijd. Een groot deel van de vondsten is afval dat te relateren is aan de bedrijvigheid die heeft plaatsgevonden aan dit deel van de Haagsemarkt; leervondsten van een schoenmaker, slachtafval en mogelijk merkloodjes van de slager. En glas, keramiek en kleipijpen uit een winkel-inventaris. Daarnaast zijn allerhande gebruiksvoorwerpen en afval van bewoners teruggevonden; van speelgoed tot griffel en van duit tot gesp.

Inhoudsopgave

1 inleiding-	11
2 ligging en aard van het terrein-	13
3 landschappelijke gegevens en historische context-	15
4 archeologische achtergronden-	19
5 doelstelling-	21
6 werkwijze-	23
7 resultaten-	25
8 conclusie-	43
9 waardering en aanbeveling-	47
10 literatuur en afbeeldingen-	49
Bijlage 1: onderzoeksthema's en vraagstellingen	
Bijlage 2: periodentabel	
Bijlage 3: sporenlijst	
Bijlage 4: vondstenlijst	
Bijlage 5: aardewerkdeterminatielijst	
Bijlage 6: glasdeterminatielijst	
Bijlage 7: leerdeterminatielijst	
Bijlage 8: allesporenkaarten	
Bijlage 9: ¹⁴ C datering	

1

INLEIDING

In het kader van de sloop van een deel van de huidige bebouwing en de daarop volgende nieuwbouw waarbij bodemverstorende werkzaamheden zullen plaatsvinden, diende archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Deze verplichting volgt uit de hoge archeologische verwachting die het plangebied heeft op de Archeologische Beleidskaart Breda. Door de herontwikkeling wordt de ondergrond geroerd.

Administratieve gegevens

<i>Provincie</i>	Noord-Brabant
<i>Gemeente</i>	Breda
<i>Plaats</i>	Breda
<i>Toponiem</i>	Haagsemarkt 26-29
<i>BR-code</i>	BR-561-19
<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	4701704100
<i>Hoekcoördinaten RDN</i>	110.125 / 398.924 , 110.150 / 398.940 110.227 / 398.871 , 110.224 / 398.894
<i>Kaartblad</i>	50 b
<i>Uitvoeringsperiode</i>	07 mei - 03 juni 2019
<i>Opdrachtgever</i>	071Bouwadvies.nl
<i>Uitvoerder</i>	Gemeente Breda, team Erfgoed
<i>Project team</i>	J.H. Nollen (sr. KNA archeoloog), L. de Jonge (sr. KNA archeoloog), J.S. Harmanus (veldtechnicus), E. de Nes (sr. KNA archeoloog), A.S. Schut (veldtechnicus), P. Machenbach (vrijwilliger metaaldetectie)
<i>Bevoegd gezag (BG)</i>	Gemeente Breda
<i>Contactpersoon BG</i>	drs. F.J.C. Peters
<i>Beheer en plaats documentatie</i>	Archeologisch depot gemeente Breda

In opdracht van 071Bouwadvies.nl zijn door de team Erfgoed van de gemeente Breda een inventariserend veldonderzoek (IVO-P) en een Archeologische begeleiding (volgens protocol Opgraving) uitgevoerd. Op de locatie waar de nieuwbouw gepland was, zijn op 7 mei 2019 twee proefsleuven aangelegd conform het daarvoor opgestelde PvE (Craane & Peters 2018). Het veldwerk behorende tot het IVO-P is diezelfde dag nog afgerond. Het verwijderen van de funderingen is archeologisch begeleid. Op 14 mei is een archeologische begeleiding uitgevoerd bij het verwijderen van de moderne vloeren direct achter het pand van de voormalige slagerij Nooren. Omdat hierbij een aantal oudere muren en een overwelfde kelder

gevonden werd, zijn deze sporen gedocumenteerd en zijn vondsten verzameld. Op 27 mei en op 3 juni is de ondergrondse sloop van het huis op nummer 28 (voormalige slagerij Nooren) archeologisch begeleid.

Het doel van het IVO-P is op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie teneinde tot een waardestelling te kunnen komen. Belangrijk is dat op basis van het inventariserende veldonderzoek een beslissing kan worden genomen of verder (voor) onderzoek op het terrein noodzakelijk en verantwoord is.

Het doel van het archeologisch proces opgraven is het documenteren, veiligstellen en uitwerken van gegevens en materiaal van vindplaatsen, om daarmee informatie te behouden die van belang is voor de kennisvorming over het verleden. Deze informatie is vervat in projectdocumentatie, vondsten en monsters.

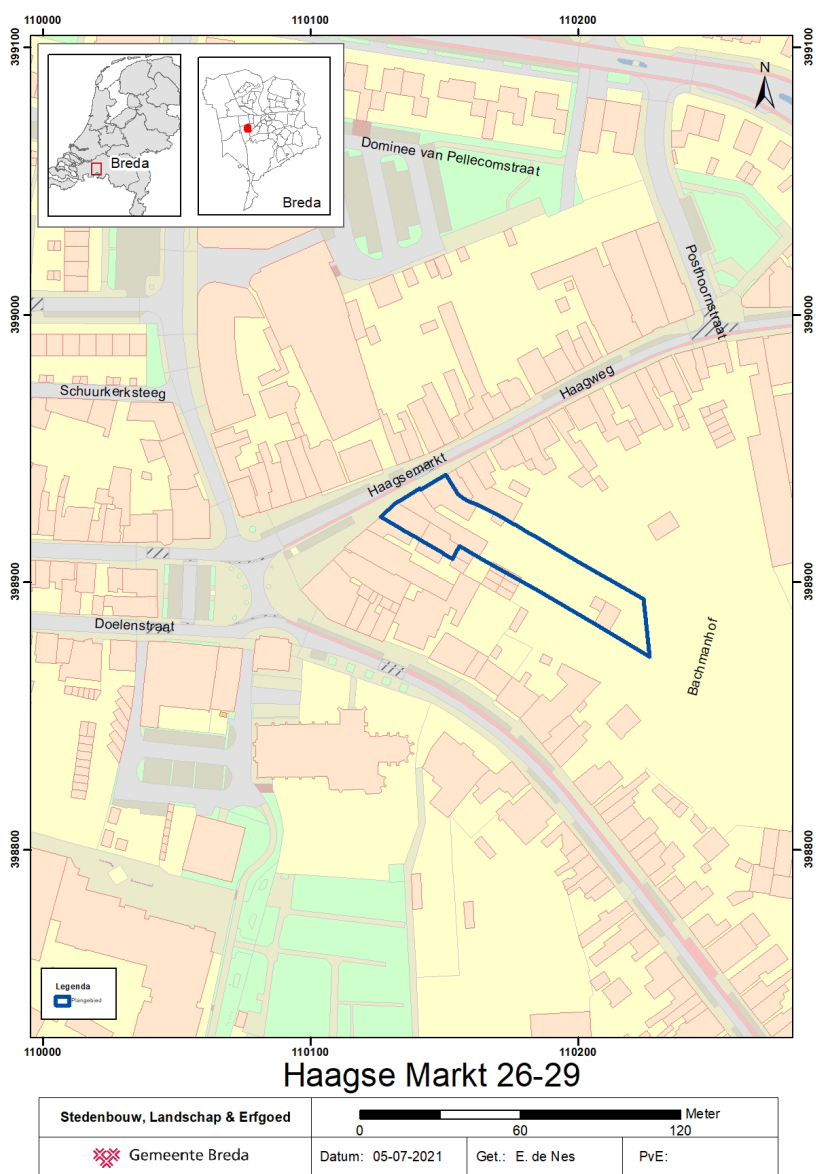
Het veldwerk is uitgevoerd conform BRL 4000, protocollen 4003 en 4004, versie 4.1 en het Programma van Eisen (PvE) 2018-41.¹

1. Craane & Peters, 2018

2

LIGGING EN AARD VAN HET TERREIN

Het plangebied is gelegen aan de Haagsemarkt 26-29, ten zuidwesten van de stad Breda, gemeente Breda. De percelen waarop het plangebied is gelegen, hebben perceelnummers PCH00N 4306, 4318, 4308 en 4176. Het plangebied wordt begrensd door bebouwing en achtererven in het noorden, oosten en zuiden, en door de straat Haagsemarkt in het westen. Het totale oppervlak van het plangebied bedraagt circa 1884 vierkante meter. Bij aanvang van het archeologisch onderzoek was het plangebied deels bebouwd met huizen en deels in gebruik als achtererf of tuin.

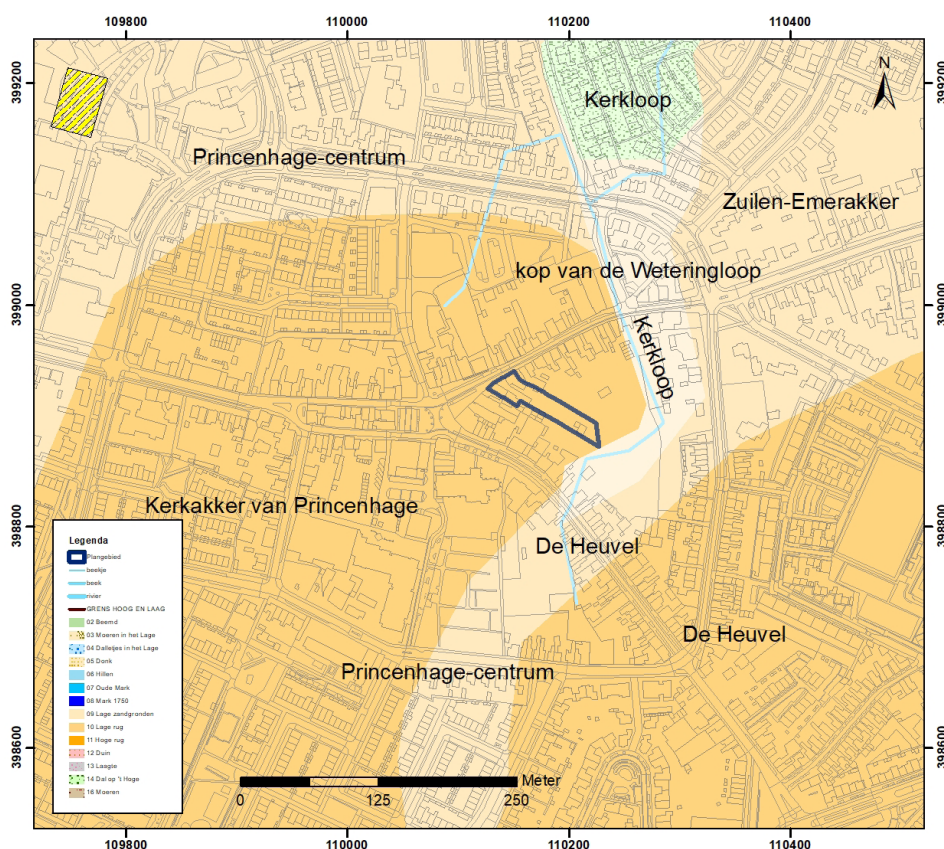
Afb. 1.
Plangebied Haagsemarkt 26-29 op een topografische ondergrond.

3

LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS EN HISTORISCHE CONTEXT

Omdat het plangebied binnen de bebouwde kom van de gemeente Breda ligt, is het niet gekarteerd op de geomorfologische kaart, de bodemkaart en de grondwatertrappenkaart. Leenders (2006) heeft het fysisch landschap ter hoogte van het plangebied wel gekarteerd en situeert het op een hoge dekzandrug. Op deze hoge dekzandrug ligt het centrum van Princenhage en de Kerkakker.

Afb. 2.
Fysisch landschap volgens
Leenders (2006) in de
omgeving van het plan-
gebied.

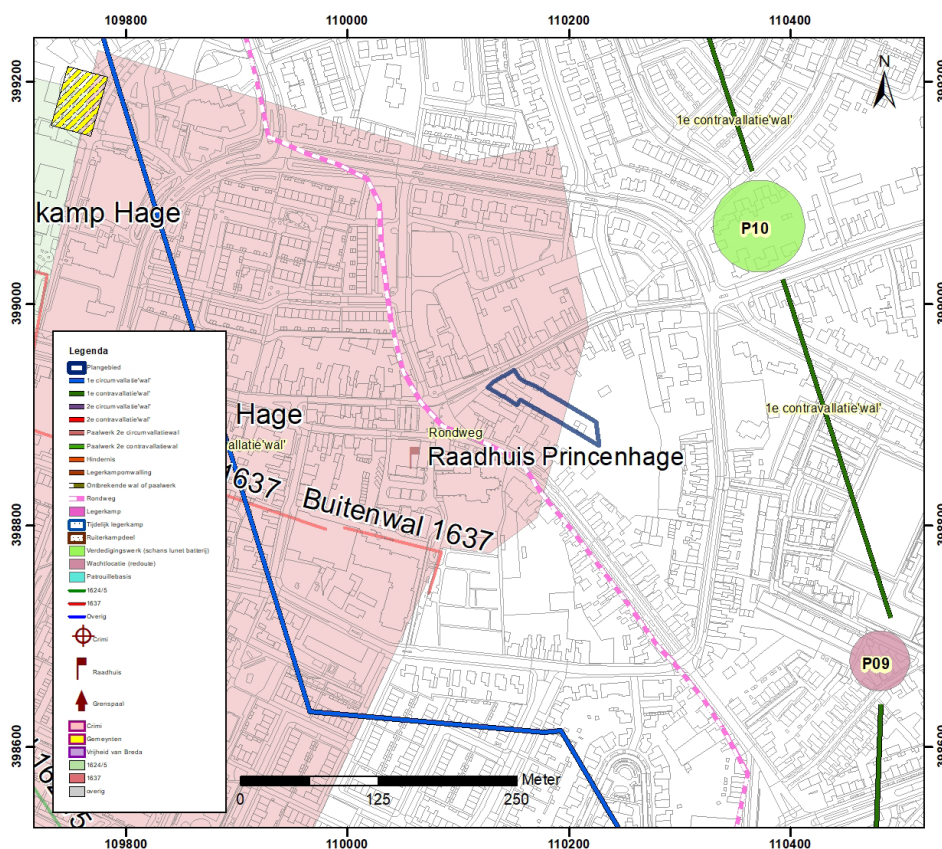
Het plangebied ligt binnen de contouren van het middeleeuwse Kerkakker van Princenhage.

Het plangebied maakt gedeeltelijk deel uit van het oude oorspronkelijke dorp van Princenhage. De Markt (nu Haagsemarkt) is rond 1500 gevormd, vlak bij de Haagkerk die tot die tijd vrijwel alleen op de Kerkakker stond. Volgens historisch-geograaf Karel Leenders is de huidige dorpskern pas ontstaan nadat de kerk gebouwd was. De bouw van de Martinuskerk begon in 1402. De nederzetting bij de kerk wordt voor het eerst vermeld rond 1500 en wordt meestal aangeduid als bij de Haagkerk. De Haagsemarkt is ontstaan als een verbreding van de weg van Breda naar Bergen op Zoom (via de Haagweg, de Liesbosstraat, de Liesboslaan en

de Sprundelsebaan). Waarschijnlijk rond 1500 is midden op deze weg een huis gebouwd en is een gedeelte van de weg afgesplitst als boomgaard hiervan, waardoor de huidige Liesbosstraat en Doelenstraat ontstonden en de Markt zijn driehoekige vorm kreeg. De oudste aanduiding voor de Haagsemarkt is *Plaats*. De toponymist Chr. Buiks vond een vermelding in 1576: 'omtrent de Haechkercke, noordwaarts aende Plaetse'.² Plaats komt in Breda ook frequent voor als aanduiding voor een verhard pleintje bij een huis. Hier echter is het een plein bij de kerk in het centrum van het dorp.

In 1620 hebben hier 26 huizen gestaan, in 1750 stonden er 139 huizen en in 1832 waren dit er 196 (Leenders 2006).

Tijdens het beleg van de Breda door Spinola in 1624-25 lag het plangebied tussen de twee wallen en nabij de rondweg die tussen de wallen doorliep. Zo'n 250 meter oostelijker lag een schansje. In 1624/1625 en in 1637 werd vrijwel de hele akker als legerkamp ingericht. Het plangebied ligt op de oostrand van de locatie van het legerkamp 'Hage' ten tijde van het beleg van Breda in 1637.

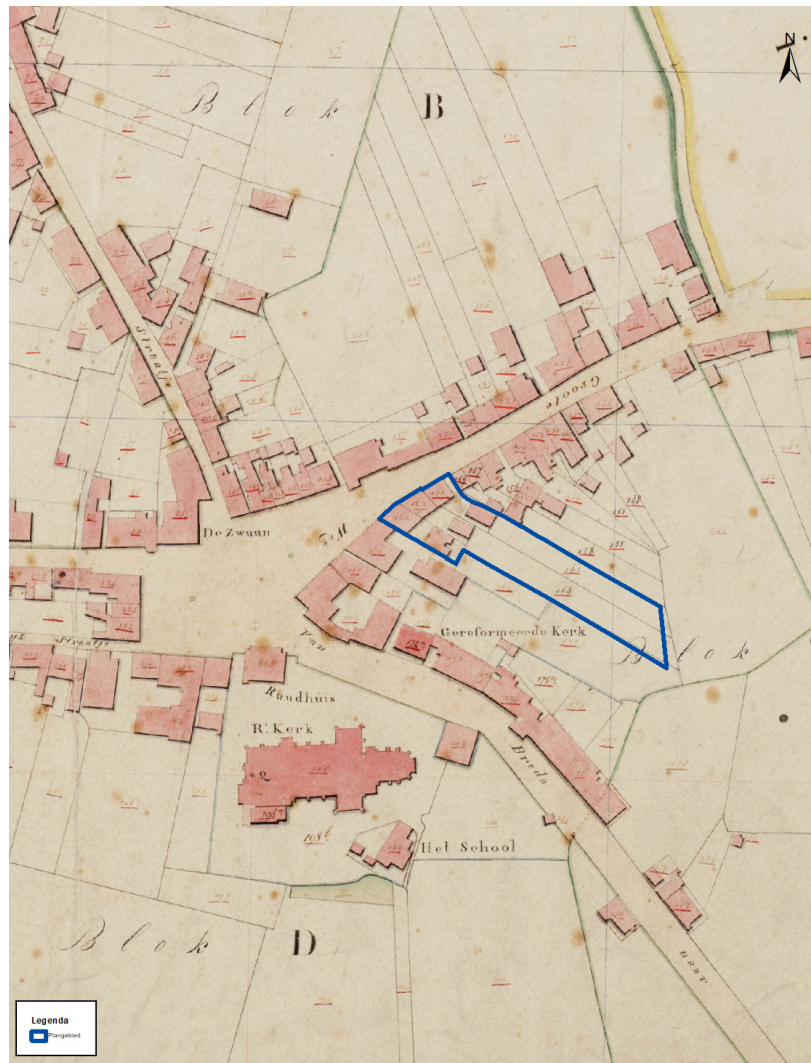

Afb. 3.
Het plangebied (blauw omlijnd) en de wallen en kampementen uit 1624/25 en 1637.

De Haagweg loopt over de Haagsemarkt en was de verbindingsweg vanuit het centrum van Breda naar Antwerpen. Op de kadastrale minuut van 1824 is te zien dat er sprake is van bebouwing in het plangebied. Op nummer 26-27 was ten tijde van het vervaardigen van de kadastrale minuut een zadelmakerij en leerlooierij gevestigd. In die periode was op nummer 28 een bakker gevestigd en op nummer 29 een winkel. In de twintigste eeuw was nummer 29 eveneens als winkel in gebruik, maar ook enige tijd als café. Ter hoogte van nummer 28 was vanaf de

² Chr. Buiks, *Veldnamen in de voormalige gemeente Princenhage*.

(late) negentiende tot vroege eenentwintigste eeuw een slagerij gevestigd: slagerij A. Nooren.

Afb. 4.
Het plangebied (blauw omlijnd) geprojecteerd op de kadastrale minuut van 1824.

Afb. 5.
Slagerij A. Nooren aan de Haagsemarkt 28 in 1978.

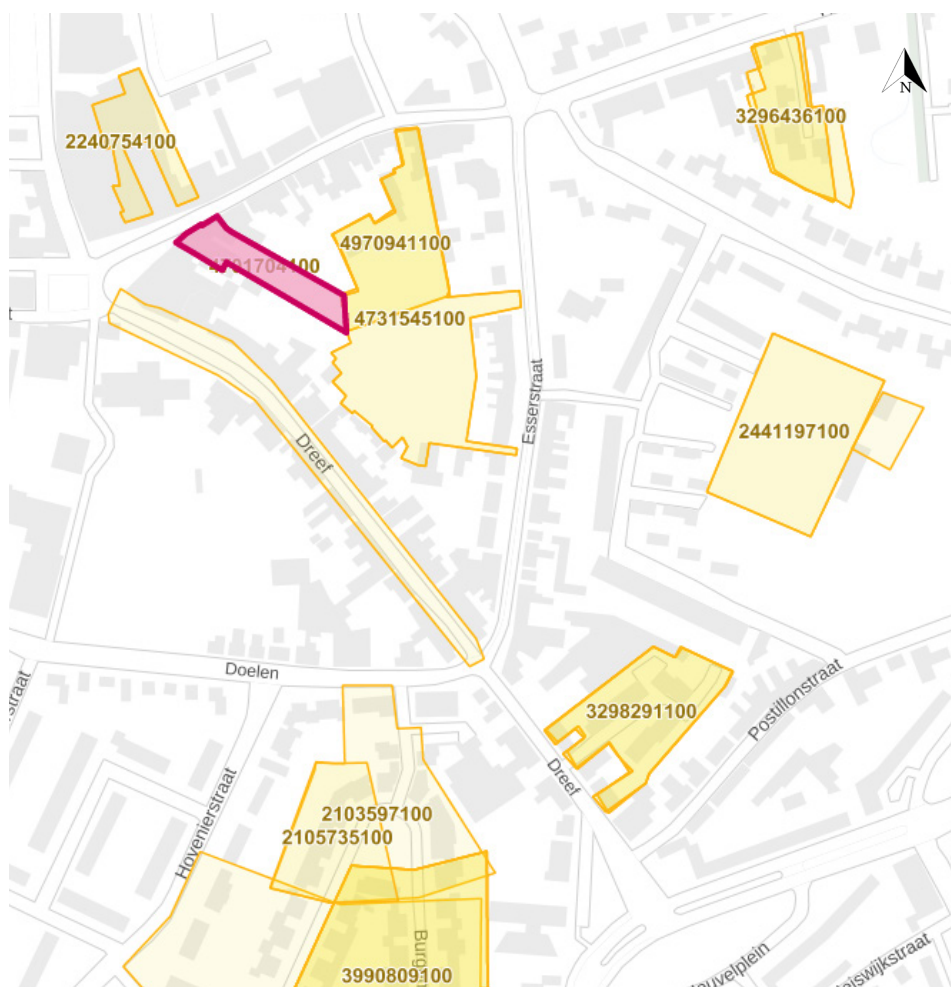
Vanaf 1942 is officieel de naam Haagsemarkt in gebruik. Daarvoor heette het gewoon Markt, maar om verwarring met de Grote Markt in Breda te voorkomen, werd daar Haagsemarkt van gemaakt (Otten 1988).

Nabij het plangebied zijn in de Tweede Wereldoorlog vliegende bommen neergekomen. Er hebben zich daarom mogelijk tijdens de Tweede Wereldoorlog gevechtshandelingen afgespeeld ter hoogte van het plangebied.

4

ARCHEOLOGISCHE ACHTERGRONDEN

In het plangebied was niet eerder een archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de directe omgeving van de Haagsemarkt is dit wel het geval.

Afb. 6.
Onderzoeksmeldingen, waarnemingen en vondstmeldingen in de omgeving van het plangebied zoals vermeld in Archis3.

Aangrenzend en direct ten oosten van het plangebied zijn tussen 2019 en 2021 meerdere archeologische onderzoeken uitgevoerd aan de Esserstraat-Bachmanhof (onderzoeksmelding 4731545100 & 4970941100; BR-569-19/21). Hierbij zijn meerdere vindplaatsen aangetroffen, daterend vanaf de prehistorie tot en met de nieuwe tijd.

Direct tegenover het plangebied, aan de Haagsemarkt 18-19-22, is in 2009 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmeldingsnummer 2240754100; BR-224-09). Hierbij zijn geen sporen gedocumenteerd; één grote, ronde verkleuring in het vlak werd geïnterpreteerd als verstoring.

Op circa 50 meter ten zuidwesten van het plangebied, ter hoogte van de Dreef, is in 2010 een archeologische begeleiding van rioleringswerkzaamheden uitgevoerd (onderzoeksmelding 2363380100, BR-283-10). Hierbij is echter alleen geroerde grond gezien en geen archeologische vindplaats aangetroffen.

Zo'n 250 meter ten zuidoosten van het plangebied zijn ten behoeve van de nieuwe kleedkamers en opslag van Groen-Wit (onderzoeksmelding 2390507100, BR-342-12, waarneming 436642) en een nieuwe kunstgrasveld (onderzoeksmelding 2441197100, BR-342-14) een proefsleuvenonderzoek en een archeologische begeleiding uitgevoerd. Hierbij zijn sporen van activiteiten uit de twaalde eeuw aangetroffen, waaronder greppels en een kuil met vondsten als kookpotjes, een maalsteen, huttenleem en verbrand bot.

Onderzoeksmeldingsnummer 2103597100 (BR-116-05), op circa 100 meter ten zuidwesten van het plangebied, betreft een proefsleuvenonderzoek door Bilan dat is uitgevoerd ter hoogte van de De Doelen. Tweederde van het plangebied was verstoord door grootschalige zandwinning. Het overige derde deel (ca. 3000 m²) was niet verstoord en is onder onderzoeksmelding 2105735100 (BR-116-06) opgegraven. Tijdens dit onderzoek zijn delen van een zeventiende eeuws legerkamp aangetroffen.

Onderzoeksmeldingsnummer 220122100 (BR-309-08) betreft een bureauonderzoek/ inventariserend booronderzoek van het ADC van het gebied direct ten zuiden van het onderzoek van Bilan.

In 2016 is op dat terrein van de voormalige tramremise een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 3990809100, BR-440-16). Tijdens het archeologisch onderzoek zijn een boomstamwaterput, paalsporen en kuilen aangetroffen. Daarnaast waren enkele (delen van) werkputten verstoord. Voor het project Op de dreef (onderzoeksmelding 3298291100, 3300436100; BR-422-15) zijn in 2015 een proefsleuvenonderzoek gevolgd door een opgraving uitgevoerd. Bij die onderzoeken zijn twaalfde en dertiende eeuwse bewoningssporen -waaronder greppels, een palenstructuur en waterputten- aangetroffen.

5

DOELSTELLING

5.1 Doelstelling

Het inventariserende veldonderzoek heeft tot doel op een snelle, maar betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische relictten in het plangebied door middel van proefsleuven. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen.

Het doel van het archeologisch proces opgraven is het documenteren, veiligstellen en uitwerken van gegevens en materiaal van vindplaatsen, om daarmee informatie te behouden die van belang is voor de kennisvorming over het verleden. Deze informatie is vervat in projectdocumentatie, vondsten en monsters.

5.2 Vraagstelling

De vraagstelling van dit onderzoek betreft het toetsen van de archeologische verwachting zoals verwoord in het PvE. Het veldonderzoek richt zich op het opsporen van alle vindplaatsen en vondstcomplexen die in het plangebied aanwezig kunnen zijn. In het PvE zijn de volgende gebiedsspecifieke onderzoeksvragen geformuleerd om deze vraagstelling te kunnen beantwoorden.

Er zijn gebiedsgerichte vragen:

- *Zijn er oudere bewoningssporen aanwezig in het plangebied?*
- *Wat is de aard, datering, omvang en kwaliteit van de aangetroffen vindplaats(en)?*
- *Wat is de locatie van de aangetroffen vindplaats(en), zowel horizontaal als verticaal?*
- *Wat kan er gezegd worden over de bodemkundige gaafheid van de bodem in het plangebied?*
- *Kunnen de aangetroffen sporen in een groter kader worden geplaatst (zie ook de vragen hieronder die zijn voortgekomen uit de onderzoeken van Breda-West)?*
- *Wat is de synergie met eerder onderzoek?*
- *Hoe is de bodemopbouw en de fysische geografie in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?*
- *Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?*
- *Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?*

- *Zijn er sporen van ontginning aanwezig?*
- *Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?*
- *Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?*
- *Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?*
- *Is er bebouwing aanwezig?*
- *Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Tachtigjarige oorlog? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?*
- *Zijn er nog andere (bewonings)sporen?*
- *Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?*

Naast deze gebiedsspecifieke onderzoeksvragen wordt er in het PvE ook nog een aantal onderzoeksthema's en vraagstellingen vermeld die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald. In dit rapport staan deze weergegeven in bijlage 1.

6

WERKWIJZE

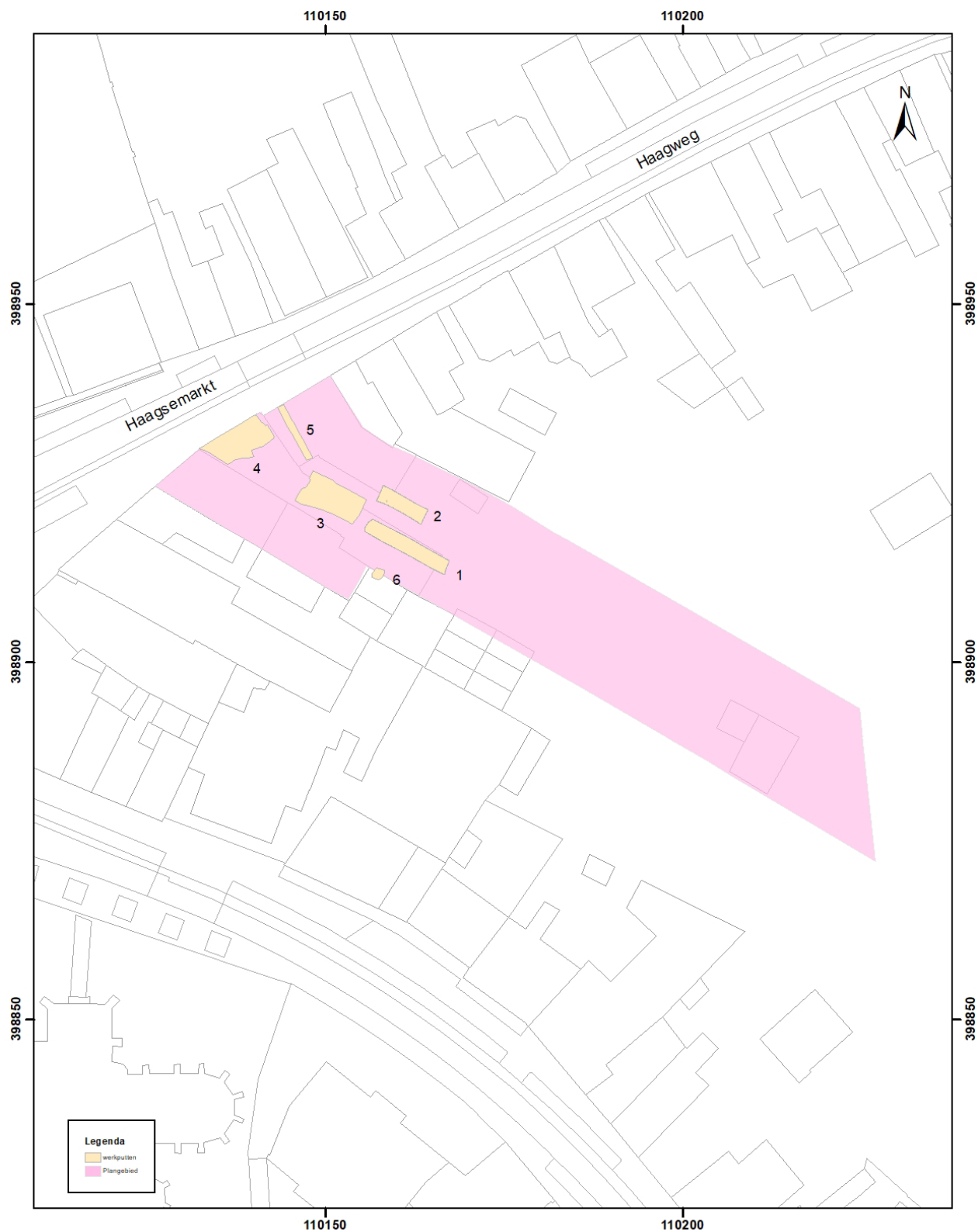
Er zijn conform het PvE twee proefsleuven aangelegd achter de toenmalige bebouwing aan de Haagsemarkt: werkput 1 (27 m²) en werkput 2 (15 m²). Deze werkputten zijn aangelegd op de C-horizont (ongeveer 100 cm onder maaiveld).

Bij het uitgraven van de funderingen ten noorden van de eerste proefsleuf kwamen er op ongeveer 30 cm onder het maaiveld oudere fundamenteën en een kelder aan het licht. Daarom is besloten de sporen te onderzoeken en te documenteren en in te meten in werkput 3. Tijdens de opgraving (variant archeologische begeleiding) zijn drie werkputten aangelegd. Werkput 3 (36 m²) en werkput 4 (35 m²) zijn aangelegd op een niveau ongeveer 30 cm onder maaiveld. Omdat het voor de bouw niet nodig en niet wenselijk was om dieper te graven is er geen tweede vlak aangelegd op de C-horizont ter hoogte van de werkputten 3 en 4. Onder de bestaande bebouwing (nr. 26 en 27) werd door de aannemer een sleuf gegraven tot in de natuurlijke bodem. Deze sleuf lag haaks op de weg en werd gegraven tot in de C-horizont (ongeveer 100 cm onder maaiveld). Deze sleuf is gedocumenteerd als werkput 5.

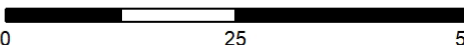
Net ten westen van werkput 1 werd een afvalkuil gevonden met daarin veel pijpmateriaal. Deze kuil (S 072) is ingemeten in werkput 6 (2 m²).

Bij de aanleg van de werkputten is de bovengrond afgegraven tot op het niveau waar de grondsporen goed leesbaar waren. Het vlak is aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak. De vlakken zijn gefotografeerd en vervolgens ingemeten met de *robotic total station*. De vlakhoogtes en maaiveldhoogtes zijn om de vijf meter gemeten. Alle sporen zijn gecoupeerd, en de archeologisch relevante sporen zijn afgewerkt. Er zijn profielen met een breedte van één meter gedocumenteerd en wanneer dit relevant was zijn de profielen over een grotere breedte afgestoken en gedocumenteerd. De vlakken en de stort zijn afgezocht met een metaaldetector. De vondsten zijn verzameld en er zijn bakstenen verzameld van de fundamenteën, behalve van het muurwerk dat duidelijk recent was.

Het meetstelsel is via hoofdmeetpunten binnen het plangebied nauwkeurig gekoppeld aan het Rijksdriehoeksnet. De hoofdmeetpunten werden ingemeten door landmeters van de gemeente Breda. Het onderzoek is uitgevoerd conform BRL 4000, protocol 4003 en 4004, versie 4.1 en het PvE 2018-41.

Haagse Markt 26-29

Stedenbouw, Landschap & Erfgoed			
 Gemeente Breda	Datum: 05-07-2021	Get.: E. de Nes	PvE:

Afb. 7.
**Plangebied Haagsemarkt
 26-29 met de locatie van
 de werkputten op de hui-
 dige kadastrale kaart.**

7.1 Ondergrond en stratigrafie

Het plangebied ligt ter hoogte van een hoge dekzandrug. In werkputten 1 en 2 is het vlak aangelegd in de top van het dekzand, dat hier tussen de 3,0 en 3,2 meter +NAP lag, ruim een meter onder het huidige maaiveld. Zowel in werkput 1 als in werkput 2 is een restant bodemvorming gezien (inspoelingshorizont S 951) en was de top van de C-horizont (het dekzand) grotendeels in tact. In werkput 1 wordt het vlak- en archeologisch sporenniveau afgedekt door een ophogingslaag (S 990) uit de nieuwe tijd, in het westen van werkput 2 was hieronder nog een restant van een oudere akkerlaag aanwezig (S 991). In beide werkputten ligt direct onder het maaiveld een moderne bouwvoor van 60 à 80 centimeter dik.

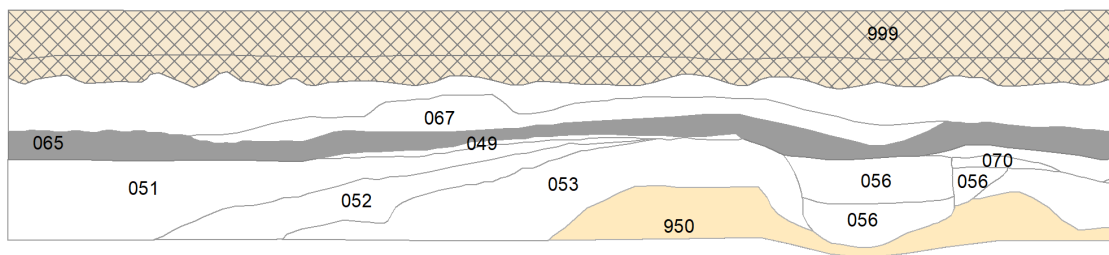
Meer naar het westen in het plangebied, richting de straat, werd de bebouwing (nu en in het verleden) intensiever en is dit goed te zien in de stratigrafie. Van een akkerlaag is aan de straatzijde van het plangebied geen sprake meer. In werkputten 4 en 5 zijn meerdere vloerniveaus, ophogings- en puinlagen, en een brandlaag gedocumenteerd bovenop het dekzand. Vanaf 80 à 100 centimeter onder maaiveld kwam het dekzand in beeld (vanaf circa 3,7 meter +NAP). Uit de NAP-hoogtes valt af te lezen dat het pleistocene dekzandniveau richting de Haagsemarkt oploopt.

Bij de aanleg van werkput 5, onder de bebouwing aan de Haagsemarkt, kon van het noordwesten naar het zuidoosten een lengteprofiel van ruim acht meter worden gedocumenteerd. Onder de betonnen vloer van de bebouwing werden eerst enkele ophogings- of egalisatielagen zichtbaar. Daaronder lag over de vrijwel de gehele lengte van het profiel een brandlaag van circa 10 centimeter dik, gevuld met brokken houtskool en puin (S 065). De brandlaag dekt oudere ophogingslagen en sporen af. De brandlaag is gezien tussen 3,82 en 4,54 meter +NAP. De laag is bemonsterd en door middel van ¹⁴C datering gedateerd in de late middeleeuwen tot vroege nieuwe tijd; meer specifiek tussen 1480 en 1640.

Afb. 8 toont het profiel in werkput 5. In de eerste drie meter vanaf de noordwesthoek zijn sterk schuine ophogingslagen zichtbaar. Het dekzand duikt hier naar beneden, of beter gezegd is het dekzand hier ontgraven, waarschijnlijk voor een greppel of sloot langs de oude rooilijn. Door de gedateerde bovenliggende brandlaag weten we dat deze ophogingslagen dateren van vóór 1640, en mogelijk zelfs voor 1480.

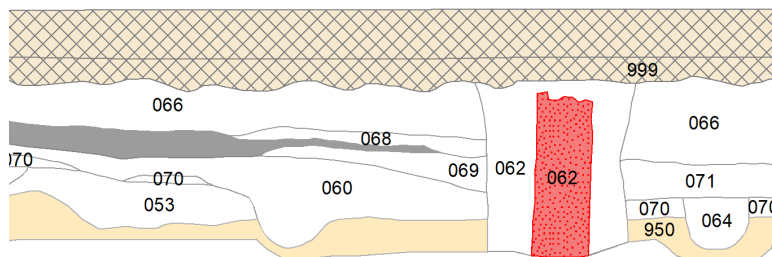
NW

Profiel werkput 5

ZO

Maaiveld
=4.54m+NAP

0 0,5 1 Meter

Afb. 8.

Lengteprofiel in werkput 5, vanaf het noordwesten naar het zuidoosten. De brandlaag is grijs weergegeven. Deze laag is gedateerd tussen 1480 en 1640, en geeft daarmee meer informatie over de relatieve) chronologie van de lagen en sporen in het profiel.

7.2 Sporen en structuren

Er zijn in totaal 76 spoornummers uitgedeeld aan sporen, vijf aan lagen in de profielen en één aan verschillende verstoringen. De sporen bestonden uit 16 kuilen, 18 paalsporen, twee dierbegravingen, twaalf muren, twee gootjes, drie zijn onderdeel van een haard, één nummer is uitgedeeld aan een kelder, vier nummers betreffen vloeren, twee zijn objecten, 15 zijn lagen in het vlak en één spoor bleek natuurlijk te zijn.

Twee werkputten zijn aangelegd ter hoogte van de (voormalige) bebouwing aan de straatzijde (wp 4 en 5), de overige putten zijn aangelegd op de achtererven van huisnummers 26 t/m 29 (wp 1,2, 3 en 6).

Werkput 1

Bij de aanleg van werkput 1 zijn drie afvalkuilen uit de late nieuwe tijd gezien: S 009, 010 en 011. De kuilen zijn verder niet gedocumenteerd, maar er zijn wel vondsten uit verzameld. Afvalkuil 010 bevatte uitsluitend resten leer en leren schoeisel (V007). De schoenresten dateren allemaal uit het begin van de twintigste eeuw (circa 1900-1930). Afvalkuil 011 bevatte voornamelijk aardewerk en glas, daterend uit de late negentiende en vroege twintigste eeuw, waaronder porseleinen soja flesjes en glazen zuigflessen (V008). Op basis van de vondsten wordt de afvalkuil gedateerd tussen 1875 en 1950.

Ook in afvalkuil 008 werd vooral aardewerk en glas uit de negentiende en twintigste eeuw aangetroffen, waaronder apothekers-/voorraadpotten van glas en diverse glazen flesjes (V005 en 006).

In het noordwesten van werkput 1 werden twee grote rechthoekige kuilen aangetroffen: S 005 en 012. Hiervan is S 012 de oudste kuil, aangezien deze wordt oversneden door kuil 005. Uit S 012 kwam één scherp aardewerk uit de zestiende tot achttiende eeuw, geen andere vondsten. Kuil 005 leek een ambachtelijke kuil te zijn met een houten bekisting, S 001 is de insteek van deze kuil. Mogelijk betreft het een leerlooierskuip. Er zijn monsters genomen van de sterk humeuze vullingen in deze kuil. Deze monsters zijn gezeefd en uitgezocht; de vulling bleek sterk humeus, vettig en rijk aan botanische resten. Het zeefresidu bevatte echter geen concrete indicaties voor de functie van de kuil. Op basis van het vondstmateriaal uit deze kuil kan het spoor in de negentiende tot twintigste eeuw gedateerd worden.

Verder zijn er in deze werkput nog enkele paalkuilen (S 003, 004, 006), een vage kuil (S 013) en een dierbegraving (S 007) aangetroffen. S 007 bevatte skeletresten van een jonge (onvolgroeide) hond.

Werkput 2

Het archeologisch niveau in de top van het dekzand was op de meeste plekken in werkput 1 intact. In het noorden van werkput 2 was echter een grote verstoring aanwezig, die eventuele archeologische resten heeft vernietigd. In werkput 2 is in het onverstoorde zuidelijke deel een aantal duidelijke paalkuilen gevonden (S 015, 017, 018, 019, 021 en 022). De paalsporen dateren uit de late middeleeuwen tot

Afb. 9. (Links)
Noordwestelijke helft van werkput 1 met voor in beeld kuilen 012 en 005.

Afb. 10.
Zuidoostelijke helft van werkput 1 met voor in beeld afvalkuil 008.

Afb. 11. (Links)
Het vlak in werkput 2, dat grotendeels verstoord bleek. Voor in beeld afvalkuil 014. Foto genomen richting het zuidoosten.

Afb. 12.
Werkput 3 met muurresten. Foto genomen richting het zuidoosten.

vroege nieuwe tijd en zouden van eerdere houtbouw kunnen zijn, maar stucturen zijn niet gezien.

Ook werd hier een begraving van een rund aangetroffen (S 016). In het westen van de werkput was een rechthoekige afvalkuil aanwezig met veel glas en leer erin (S 014). Los van twee oudere scherven dateren alle vondsten uit deze afvalkuil uit de negentiende of vroege twintigste eeuw (V027 en V030).

Werkput 3

Werkput 3 is aangelegd na het verwijderen van de moderne vloeren direct achter het pand van de voormalige slagerij Nooren (Haagsemarkt 28). De sporen, bestaande uit muurfundamenten, gootjes en een kelder, werden direct onder het vloerniveau zichtbaar. Sommige resten waren zeer modern (S 027, 030 en 031), andere ouder (S 024 t/m 026, 028), maar alle te dateren in de nieuwe tijd. De muurresten volgen de oriëntatie van de bebouwing zoals deze tot in de eenentwintigste eeuw heeft bestaan. Er liggen hier meerdere fasen van bebouwing, allen daterend uit laatste paar eeuwen. Op de kadastrale minuut van 1824 staat hier op het achtererf al een werkplaats of bijgebouw; bij aanvang van het veldwerk werd hier een rij werk-/koelruimtes behorende bij de slagerij gesloopt.

In de noordelijke hoek van werkput 3 waren de resten van een keldertje aanwezig (S 028). De kelder was opgevuld met afvalmateriaal dat deels modern was, zoals moderne muntjes, maar onderin werden ook wat oudere vondsten aangetroffen, zoals een leistenen griffel en aardewerk uit de achttiende eeuw. Er liepen verschillende gootjes en gresbuizen richting het keldertje.

S 032 is gegeven aan de verschillende lagen tussen de muurdelen. Dit is een laag bestaande uit grijze grond vermengd met puin, waarmee de ruimtes tussen de verschillende fundamenteën is opgevuld.

Werkput 4

Ook het verwijderen van de fundamenteën onder huisnummer 28 is archeologisch begeleid. Al snel werd duidelijk dat er nog oudere muren en vloeren aanwezig waren; deze zijn gedocumenteerd in werkput 4.

Ter hoogte van de rooilijn/voormalige gevel aan de Haagsemarkt zijn drie verschillende baksteenlagen aangetroffen. De onderste en oudste laag bevatte nog vijf lagen kloostermoppen (S 033). Deze muur dateert mogelijk uit de vijftiende eeuw en behoort daarmee tot de oudste resten. Erop lagen zeven lagen van een ander baksteenformaat (S 034), vermoedelijk uit de zeventiende eeuw, en daarop lag de laatste en meest recente fase muurwerk. Haaks hierop lag een muurtje dat uitkwam op een dubbel haardfundament (S 037). Van het fundament van de dubbele schouw waren nog vier lagen bakstenen bewaard (geel-roze stenen van 19 x 9 x 5 cm groot, gevleid met leem). Aan de zuidzijde van wat oorspronkelijk een grote haard moet zijn geweest, was de haardvloer met tegels en bakstenen nog aanwezig (S 038 t/m 040). Ook is er een soort uitstekend fundament voor een haardpilaster gevonden (S 036; geel-roze bakstenen van 16,5 x 8 x 3,5 cm groot, gevleid met gele leem). Aan de noordoostzijde van de haard was nog wat jonger muurwerk tegen de haard aangebouwd (S 045).

In werkput 4 werd onder muurwerk en vloeren een waarschijnlijk laat middeleeuws lemen vloerniveau gedocumenteerd (S 049). Over het muurwerk en de vloerniveau's is een brandlaag gevonden (S 065). Deze brandlaag is gedateerd tussen 1480 en 1640, en geeft daarmee een *terminus ante quem* voor het onderliggende muurwerk. Rondom de haard is alleen een lemen vloer aangetroffen.

Parallel aan muur 035 loop enkele meters naar het zuidwesten muur 041. Zowel muur 041 als de haaks hierop staande muur 042 zijn te dateren in de late nieuwe tijd. Het betreft modern muurwerk gefundeerd op betonnen poeren. In de zuidwestelijke helft van werkput 4 werden verder nog een kuil met dierlijk bot (S 050), een ingegraven schrobpot (S 048) en een groot brok natuursteen, mogelijk een rest van een poer, gedocumenteerd (S 047).

Afb. 13.
Oostelijke hoek van werkput 4 met daarin de resten van een dubbele haardschouw met vloer van bakstenen en plavuiten ervoor.

Afb. 14.
Ingegraven schrobpot in werkput 4, te dateren tussen 1550 en 1700.

Afb. 15.
Werkput 5, met in het vlak enkele paalsporen.

Werkput 5

Werkput 5 is een smalle werkput ten oosten van werkput 4 die onder de toenmalige bebouwing kon worden aangelegd. In deze werkput zijn enkele paalsporen en muurresten gedocumenteerd. Het muurwerk komt qua oriëntatie overeen met de nog bestaande bebouwing en zal van een eerdere fase van dit huis of van de kelder zijn. Ook kon hier vanaf de rooilijn richting het zuidoosten een lengteprofiel van circa 8 meter worden gedocumenteerd. Hierin was de al eerder aangetroffen brandlaag duidelijk zichtbaar en kon deze worden bemonsterd.

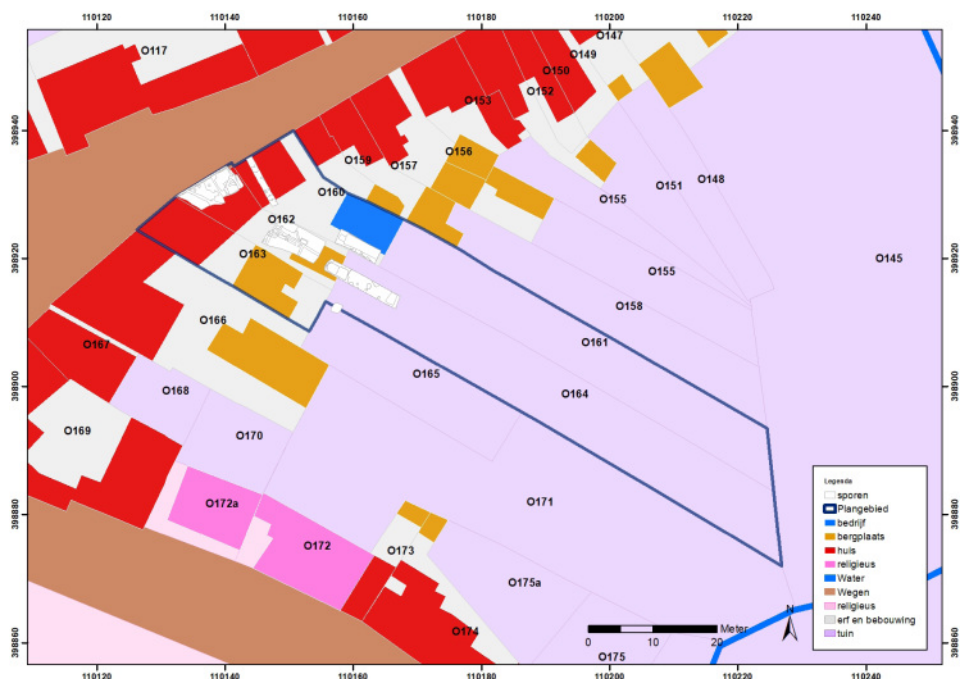
Werkput 6

Net ten westen van werkput 1 werd een afvalkuil gevonden met daarin veel pijpmateriaal. Deze kuil (S 072) is ingemeten in werkput 6 (2 m²).

Het plangebied in de negentiende eeuw

Het plangebied Haagsemarkt 26-29 beslaat op de kadastrale minuut van 1824 vijf percelen (O160 t/m O164). De percelen waren aan het begin van de negentiende eeuw 9 à 10 meter breed en tot 100 meter lang. Langs de straatkant stonden de huizen met direct daarachter het erf en de eventuele bijgebouwen of werkplaatsen. De diepe achtererven waren in gebruik als moestuin. De oorspronkelijke aanwijzende tabellen (OAT) bij de kadastrale kaart verstrekken ons informatie over het gebruik en over de eigenaren van de percelen rond 1824. Percelen O161 en O164 waren in gebruik als moestuin. Op perceel O160 (corresponderend met de huidige huisnummers 26-27, kadastraal perceel 4176) bevond zich het woonhuis en de werkplaats van Cornelis van der Burgt, zadelmaker van beroep. De opstallen op dit perceel bestonden uit een huis, schuur en looierij. De achterliggende moes-

Afb. 16.
Een uitsnede van de gedigitaliseerde kadastrale minuut uit 1824; het plangebied is blauw omlijnd.

tuin (O161) was eveneens in zijn bezit. Uit archiefbronnen weten we dat zadelmaker Cornelis van der Burgt, woonachtig "in het huis nummer 165 in het dorp alhier", is overleden op 5 maart 1838, op een leeftijd van 77 jaar. Zijn overlijden

werd gemeld door Cornelis Kleijzen (broodbakker, 52 jaar oud) en Simon Koremans (schoenmaker, 35 jaar oud).

Het perceel ten westen van dat van Cornelis van der Burgt (O162; huidig huisnummer 28 en kadastraal perceel 4318) was in eigendom van Cornelis Kleijzen, bakker van beroep. Hij had hierop zijn huis en een schuur of bergplaats. De in het zuidoosten aangrenzende moestuin (O164) was in het bezit van winkelier Pieter van der Veeke. Het meest zuidelijke perceel (O163; huisnummer 29 en kadastraal perceel 4306) met daarop een huis en schuur of bergplaats behoorde eveneens tot het bezit van Pieter van der Veeke.

Opvallend is uiteraard de vermelding van een looierij en zadelmaker ter hoogte van het plangebied in combinatie met de leervondsten. De aangetroffen leren schoenen en schoenresten dateren echter allemaal uit de vroege twintigste eeuw. Behalve een leerlooier en zadelmaker in de negentiende eeuw zal er aan het begin van de twintigste eeuw een schoenmaker actief zijn geweest aan de Haagsemarkt.

De voormalige slagerij A. Nooren aan de Haagsemarkt 28 bestond in 2013 naar eigen zeggen 150 jaar; kortom vanaf 1863. Dit is niet specifiek nagegaan door ons, maar in de notariële archieven van 1859 staat al een slager (vleeshouwer) Arnoldus Nooren uit Princenhage vermeld. We kunnen er van uitgaan dat vrijwel de gehele tweede helft van de negentiende eeuw en de gehele twintigste eeuw een slagerij in het plangebied actief was. Dit kan de aangetroffen resten van dierlijk botmateriaal op de achtererven verklaren.

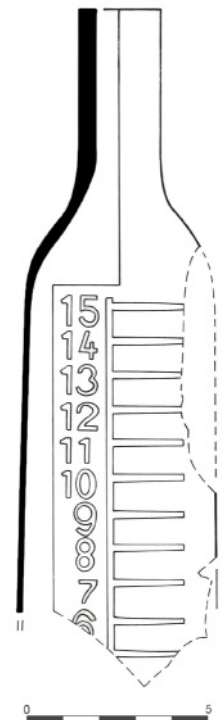
7.3 Vondsten

In totaal zijn er 85 vondstnummers uitgedeeld aan 1531 vondsten en monsters (bijna 95 kilogram). Een groot deel hiervan betreft bouw materiaal, aangezien van veel muren, vloeren en andere structuren (baksteen-)monsters genomen zijn. Keramiek, pijpen en glas zijn sterk vertegenwoordigd in het vondstmateriaal. Andere materiaalcategorieën zijn leer, hout, metaal, natuursteen en dierlijk bot. Daarnaast zijn er grond- en houtskoolmonsters genomen.

Glas

Er is relatief veel glas aangetroffen, met name in een aantal afvalkuilen op de achtererven van het plangebied Haagsemarkt 26 t/m 28. Bijna tien kilogram glas (250 fragmenten) kwam uit zeven verschillende spoorcontexten en dateert zonder uitzondering uit de late nieuwe tijd (na 1850). Het betreft vrijwel uitsluitend gebruiksglas, geen vensterglas.

De scherven zijn afkomstig van drankflessen, drinkglazen, parfum- of medicijnflesjes, lampenkappen, olielampen, voorraadpotten, potjes en zuigflessen. Een opvallende vorm is die laatstgenoemde (Afb. 17 en 19). In totaal zijn de scherven van ten minste drie zuigflessen aangetroffen in werkput 1 (afvalkuil 011 en bovenliggende akkerlaag). Het zijn glazen babyflessen met een maatverdeling in reliëf op de buitenzijde. Op de glazen hals werd een rubberen speen bevestigd voor het drinken. De flessen dateren uit het tweede kwart van de twintigste eeuw (1920-

Afb. 17. (Links)

Groot deel van een zuigfles (GL1570) met maatverdeling, gevonden bij de aanleg van werkput 1 (boven S 011).

Afb. 18. (Midden)

Foto van een baby met oudere glazen drinkfles (negentiende eeuw). Bron: <https://www.bbc.com/news/magazine-25629934>.

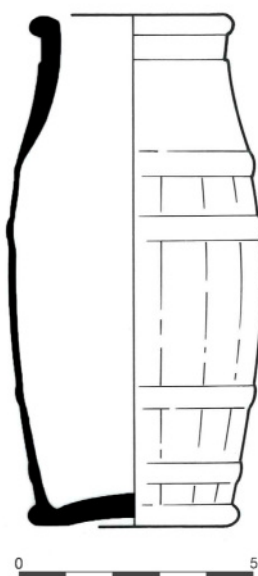
Afb. 19. (Rechts)

Tekening van een zuigfles (GL1577) die op een dieper niveau in werkput 1, in afvalkuil 011, werd gevonden. Bij deze fles is de maatindeling vanaf 5 tot en met 15 zichtbaar.

1950). Het is ook mogelijk dat ook deze zuigflessen tot het inventaris van een winkel aan de Haagsemarkt behoorden, en daarmee ook de rest van de inhoud van afvalkuil 011.

Een andere kenmerkende vorm die een paar keer werd gevonden is het glazen 'mosterdtonnetje' (Afb. 20). Dergelijke mosterdpotjes zijn tussen grofweg 1850 en 1950 in gebruik geweest. De glazen potjes, waarvan de vorm geïnspireerd is op houten tonnen, werden afgesloten met een kurk.

Ook goed herkenbaar zijn de fragmenten van glazen voorraadpotten met geslepen hals, zodat de glazen stop (eventueel eveneens met ruwe rand) de pot goed zou afsluiten (Afb. 21). De scherven van meerdere van dit soort voorraadpotten zijn verzameld. De potten kunnen goed afkomstig zijn geweest uit de inventaris van de winkel aan de Haagsemarkt 28.

Afb. 20.
Links een foto van
mosterdtonnetje GL1568,
rechts het potjes gete-
kend. Op de tekening is
de imitatie van hoepels
en duigen goed te zien.

Afb. 21. (Links)
Hals- en schouderfrag-
ment van een van de
voorraadpotten (GL1586).

Afb. 22.
Olie- of parfumesje
(GL1565).

Keramik

Er is circa 15,5 kilogram keramik verzameld (271 fragmenten). Op enkele uitzonderingen na dateert het merendeel van de keramikvondsten uit de achttiende, negentiende en twintigste eeuw. Het zijn scherven van met name roodbakkend aardewerk, steengoed en industrieel wit aardewerk. Daarnaast is er porselein, witbakkend en grijsbakkend aardewerk, majolica, faience en mogelijk kogelpotaardewerk aangetroffen. Het is allemaal huishoudelijk gebruiksaardewerk: bekers, borden, flessen, kommen, kannen, et cetera.

Veel keramikvormen zijn afkomstig uit de afvalkuilen op de achtererven van de Haagsemarkt 26-28. Afvalkuil 005 bevatte een verzameling scherven van vooral borden, kannen en flessen uit de negentiende en twintigste eeuw. Eén scherv van een roodbakkende schotel of bord werd ouder gedateerd (in de zestiende of zeventiende eeuw) en de resten van een faience vaas dateren uit de vroege achttiende eeuw.

In afvalkuil 011 zat negentiende eeuwse keramik, waaronder de resten van drie soja kruikjes. Een compleet Japans porseleinen sojakruikje draagt het opschrift "JAPANSCH ZOYA". Nederland wist via de V.O.C. het monopolie te verwerven op deze smaakversterker. De saus werd ingekocht via de "Compradores", een soort gilde van handelaars in sojasaus. De authenticiteit werd door middel van het stempel CPD onderaan de fles vastgelegd. Op de achterkant van de fles staat een stempel met indicatie van de locatie waar de saus verhandeld werd: Deshima. Op dit kunstmatige eilandje in de haven van Nagasaki had de Nederlandse handelspost tussen 1641 en 1859 een monopoliepositie. Halverwege de negentiende eeuw kam hier verandering in en sloot Japan eerst een handelsverdrag met de Verenigd-

Afb. 23. (Links)
Sojaflesje uit Japan
(AW5277).

Afb. 24.
Detail van de achter-
zijde van dezelfde fles
(AW5277): stempel CPD
als herkomst aanduiding.

se Staten. Europese landen volgden hierna. De fles uit S 001 zal in de periode 1870-1900 geproduceerd en verhandeld zijn.

Uit kuil 012 kwam één scherf van een roodbakkende kom met worstoor, daterend uit de zestiende tot achttiende eeuw.

Afvalkuil 014 bevatte scherven majolica, roodbakkend aardewerk en steengoed. De fragmenten steengoed vormen een archeologisch complete mineraalwaterkruik uit Duitsland (Heppinger), daterend uit de negentiende eeuw (AW5275). Een zelfde mineraalwaterfles werd gevonden in afvalkuil 005 (AW5276).

Afb. 25.
Enkele keramiekvondsten, vanaf linksboven met de klok mee: Een industrieel wit bord; een negentiende eeuwse mineraalwaterkruik; de stempel op een mineraalwaterkruik uit Heppinger; een porseleinen melkkannetje.

Zoals gezegd dateren de meeste sporen en vondsten op de achtererven uit de (late) nieuwe tijd. Uitzondering daarop vormen de paalsporen. In werkput 2 zijn drie paalsporen gedocumenteerd met daarin scherven uit de late middeleeuwen tot de midden nieuwe tijd. In werkput 5, aan de kant van de Haagsemarkt, werden drie paalsporen gedocumenteerd met vergelijkbaar vondstmateriaal erin. De oudste keramiekvondsten zijn grijs gedraaid aardewerk en mogelijk kogelpotaardewerk.

Dierlijk bot

Er is 1572 gram aan dierlijk bot verzameld uit acht contexten, waarvan één bewerkt bot betreft. Kuilen 007 en 016 betreffen dierbegravingen van respectievelijk een jonge hond en de resten van een oude koe. Het hondje werd begraven in de

tuin achter huisnummer 28, de koe ligt naast de voormalige werkplaats achter huisnummer 26-27 begraven, waar in de negentiende eeuw een zadelmaker actief was. Bij de resten zaten delen van de onderpoten, maar niet van hoeven of voetbotjes. Die laatste zou je kunnen verwachten als restanten bij dierenhuiden. Desalniettemin kunnen de runderbotten hier ook samen hangen met de werkzaamheden van de zadelmaker.

In een keldertje (S 028), de akkerlaag (S 990) en vier (afval)kuilen (S 005, 011, 050 en 072) ter hoogte van en achter het huidige huisnummer 28 werden resten slachtafval en keukenafval van rund en varken gevonden. Dit is passend bij de voormalige slagerij en bewoning op deze locatie. Van kuil 005 op het achtererf werd een functie als leerlooierskuip vermoed, maar de faunaresten hebben dit niet kunnen bevestigen, bijvoorbeeld door een grote hoeveelheid hoorns of resten van hoeven of voetbotjes. Archeologische grondsporen die geassocieerd worden met het looien van huiden komen vaak voor in combinatie met botmateriaal van runderen, schapen of geiten. En vaak blijkt het een specifiek botassemblage te bevatten (o.a. hoornpitten (eventueel met een aangehecht deel van het schedeldak), staartbotjes, teenkootjes (*phalanges*) en lange middenhand- of voetbeentjes (*metapodia* zoals de *metatarsus* en *metacarpus*)). In veel gevallen zijn op het botmateriaal snijsporen zichtbaar die geassocieerd worden met het villen van dieren. Vilsporen zijn diep en scherp en bevinden zich meestal op de kop en onderpoten. Slachtsoren bevinden zich meestal op de kop en atlas. Ecologische resten die in verband staan met het looien, zijn de looistoffen en indicatoren die met de looistoffen in verband gebracht worden zoals insecten.¹

Dergelijke indicaties zijn in kuil 005 niet (in voldoende mate) aangetroffen. Wel was er duidelijk sprake van een kuip of bak, met een beschoeiing van houten plankjes. De vulling van het spoor bevatte met name plantenresten. De ambachtelijke of huishoudelijke functie blijft onbekend.

In keldertje 028 werd een knoop van bewerkt been gevonden (EB0360).

Afb. 26. (Links)
Knoop van dierlijk botmateriaal, gevonden in het keldertje (S 028; EB0360).

Afb. 27. (Rechts)
Deel van een griffel van natuursteen (NS0594).

¹ Blonk 2016.

Metaal en munten

Er zijn 37 metaalvondsten gedaan (590 gram), veelal afkomstig uit de stort en bouwvoor of uit verstoringen. Het betreft patroonhulzen, musketkogels, lakenloodjes, munten, knopen, een gesp en nog enkele objecten. Alle metaalvondsten dateren uit de nieuwe tijd en van na 1600.

Afb. 28.
Drie metaalvondsten van de achtererven: een duit, een gesp en een merkloodje met het wapen van Breda erop.

Natuursteen

Het aangetroffen natuursteen bestaat uit kiezel, steenkool, Belgisch hardsteen en (verbrande) leisteen. Een opvallend object van natuursteen is de griffel die werd gevonden in kelder 028 in werkput 3 (NS0594; Afb. 28). in totaal zijn 20 stuks natuursteen verzameld (462 gram).

Bouwmateriaal

Een groot deel van het vondstmateriaal betreft bouwmateriaal. Dit komt doordat van veel muren, vloeren en andere structuren (baksteen-)monsters zijn genomen. Van complete stenen zijn kleur en afmetingen genoteerd om deze onderling te kunnen vergelijken en een voorzichtige relatieve chronologie vast te stellen. Naast bakstenen zijn er ook dakpannen, tegels en plavuizen verzameld. In totaal is er circa 38,5 kilogram bouwmateriaal verzameld (91 stuks).

Leer

De leervondsten zijn afkomstig uit twee afvalkuilen: S 010 en 014 (in totaal 67 stuks, 1852 gram). Zonder uitzondering betreft het resten en delen van leren schoenen. Hier hebben we te maken met het afval van een schoenmaker uit de vroege twintigste eeuw; de modellen van de teruggevonden schoenen zijn namelijk te dateren tussen 1900 en 1930.

Afb. 29.
Een klein deel van de aangetroffen resten van leren schoenen uit afvalkuil 010.

Er is in archiefstukken niet direct een schoenmaker aan deze zijde van de Haagsemarkt terug te vinden. Wel vinden we in de negentiende eeuwse bronnen twee namen van schoenmakers in Princenhage: Jacobus Kluts en Cornelis van Helfteren. Beiden worden samen met Arnoldus Nooren genoemd in een aantal aktes. Arnoldus Nooren was beenhouwer/vleeshouwer (slager) te Princenhage. Het is aannemelijk dat slagerij 'A. Nooren' verwijst naar deze beenhouwer Arnoldus Nooren.

Kleipijp

Er zijn 564 fragmenten (circa 972 gram) kleipijp verzameld uit vier verschillende contexten: twee stelen uit afvalkuil 009 en twee uit de akkerlaag 990, een steel uit afvalkuil 005 en 559 fragmenten kleipijp uit afvalkuil 072.

De verhoudingen tussen stelen, ketels en mondstukken van het materiaal uit deze afvalkuil is opvallend: tussen de 559 fragmenten zitten slechts 26 fragmenten van ketels (die samen maximaal 23 ketels vormen, waarvan vier nog vrij complete, met hielmerk) en zijn 172 stuks steel herkend als mondstukje. De rest betreft 361 steelfragmenten, waarvan twee met (vrijwel) compleet en leesbaar hielmerk.

De ketels zijn trechtervormig (1675-1740), geglaasd en met steelradering. De in totaal zes hielmerken tonen lettermerk 'PK' en een gekroonde 'W' in een rechthoekig kader, twee hielmerken die niet terug te vinden zijn bij Nederlandse pijpenmakers.

Een deel van de stelen bevat de tekst "KRENTZHAUSEN ANNO 1740", wat zowel de herkomst als de datering geeft. Grenzhausen is een productieplaats in Duitsland, in het Westerwald gebied.

Afb. 30.
De twee hielmerken die aanwezig waren tussen de steelfragmenten.

De verhouding stelen en ketels is niet goed te duiden; in verhouding zijn er ontzettend veel mondstukken en heel weinig ketels. Bovendien lijken geen van de fragmenten gerookt. Dan wordt al snel aan productieafval gedacht.

Dat het zou gaan om productieafval is echter uitgesloten, aangezien het geen Bredase pijpen zijn, er ook geen productiefouten gezien zijn en men de moeite heeft genomen de pijpen netjes af te werken.

Een andere theorie is dat de stelen met mondstukjes gebruikt zijn in een schietkraam op de kermis. Daar werden pijparden stelen of figuurtjes gebruikt om op te schieten. Naar aanleiding van dit idee is gezocht naar vergelijkbare vindplaatsen en voorbeelden van schietpijpjes. In 2003 werden er bij opgravingen op het Sint-Pietersplein in Gent meer dan 500 fragmenten van kleipijpjes gevonden, die te koppelen waren aan de aanwezigheid van een kermis. De pijpjes van het Sint-

Pietersplein waren nooit gerookt en leken aangekocht in batch en grote hoeveelheden. In de schietkraam werden pijpensteeltjes gebruikt, maar ook volledige pijpen waren populaire schietdoelen. Deze pijpjes werden in een mal gemaakt waardoor ook reliëfdecoratie mogelijk werd. Schietkraamkeramiek was een bijproduct van de pijpenbakker. Maar niet enkel pijpjes die doelbewust voor het schietkraam werden gemaakt, kwamen op de kermis terecht; pijpenbakkers verkochten ook productieafval van rookwaar aan de schietkramen. De gespecialiseerde producten zijn makkelijk te onderscheiden: doorgaans wordt het rookkanaal niet volledig doorgestoken waardoor roken simpelweg niet mogelijk was. Daarnaast zijn ze ruwer afgewerkt met vaak kleiresten ter hoogte van de vormnaad. De reguliere rookwaar onderscheidt zich door een betere kwaliteit in grondstof en afwerking. Het baksel is doorgaans zuiverder en harder. Vaak heeft de pijpenbakker ook nog de moeite genomen om een stempel of handelsmerk aan te brengen op de hiel, kop of steel van de pijp. Soms zijn de productiefoutjes makkelijk te herkennen en te situeren in het productieproces. Het gaat dan onder andere over vervorming en kleurverschillen door bakken aan te hoge temperaturen, kleurverschillen door het aanbrengen van een ongelijkmatig glazuurlaag voor het bakken en doorboring van de steel- of ketelwand door het onnauwkeurig doorsteken van het rookkanaal.

Afb. 31.
Vroeg twintigste eeuwse schiettent op de Parijse kermis.

De introductie van het schietkraam op de kermis lijkt in het derde kwart van de negentiende eeuw plaats te hebben gevonden. Vanaf circa 1865 gebeurt dit ook met de luchtbuks of 'flobert'. Het Gentse archief wijst op het voorkomen van verschillende types schietkramen waaronder de 'Tir bouteilles', 'Tir Flobert' en 'Tir Salon'. Voornaamste verschillen tussen al deze schietkramen of 'Tir's' was het doel waarop geschoten werd. Afbeelding 31 toont een Tir salon op een Parijse kermis rond 1905-1910.²

2 Foto van de gebroeders Séeberger uit de periode 1905-1910 (Million Auction Catalogue). Via: <https://gentsekleipijpjes.be/2019/11/28/kapotgeschoten-op-de-gentse-halfvastenfoor/#jp-carousel-551>

De aan de Haagsemarkt aangetroffen pijpen zijn zoals gezegd afkomstig uit het Duitse Westerwald. Don Duco geeft in een artikel uit 2006 een overzicht van pijpvaardens curiosagoed dat naast kleipijpen in het Duitse Westerwald geproduceerd werd.³ Hier worden ook de schietartikelen voor kermistrenten beschreven, maar ook hier gaat het om laat negentiende en twintigste eeuwse producten.

De pijpjes uit afvalkuil 072 zijn niet gerookt, maar waren – voor zover dit te zien is – wel geschikt om te roken. Ze zijn (redelijk) netjes afgewerkt, geglaasd en ketels bevatten een hielmerk. Alles bij elkaar lijken het geen pijpen die speciaal voor de schiettent zijn geproduceerd. Productieafval uit Breda, of uit Nederland, is het niet: het lijken pijpen van Duitse makelij gezien de ons onbekende hielmerken en de stelen met vermelding van Grenzhausen.

Daarbij komt nog de datering van de pijpen. Op basis van een aantal stelen met tekst en jaartal zijn de stelen in of na 1740 te dateren, wat aansluit bij het trechtervormige model van de aangetroffen ketels. De schietkraam met luchtbuiks doet echter pas zijn intrede in de tweede helft van de negentiende eeuw. Mede hierdoor is het idee van pijpensteeltjes uit een schiettent niet waarschijnlijk.

Dan zou het simpelweg afval van één van de huishoudens aan de Haagsemarkt moeten zijn, of van een winkel. Het is goed mogelijk dat er in de winkel aan de Haagsemarkt pijpen werden verkocht en dat er breukmateriaal van het transport of van de winkel op het achtererf werd gedumpt.

Overige vondsten

De overige vondsten bestaan uit (metaal)slak, kunststof (een poppenbeentje), houtskool en hout van de beschoeiing van kuil S 005. In totaal is dit bijna 15 kilogram (21 vondsten).

7.4 Monsters

Los van de verzamelde bakstenen zijn er twee mortelmonsters, twee algemeen biologische monsters en twee houtskoolmonsters verzameld. Eén houtskoolmonster van brandlaag 065 is gebruikt voor een ¹⁴C-datering. Onderzoek van dit houtskoolmonster leverde een datering op tussen 1480 en 1640 en plaatst de brandlaag daarmee aan het eind van de middeleeuwen of in de vroege nieuwe tijd. Uit historische bronnen zijn meerdere branden bekend uit de directe omgeving van het plangebied in de zeventiende eeuw. Vóór 1640 zijn dit een brand 1615 en schade door de Tachtigjarige Oorlog. De herberg het Rode Hert, op de hoek van de Haagsemarkt en de Dreef, brandde in 1615 tot de grond toe af. Bij deze brand moeten ook alle huizen aan de zuidzijde van de Haagsemarkt afgebrand zijn; ‘Den Brand alhier aen de kerke-cingel, als alle huysen darromtrent afbrandden’.⁴ De Tachtigjarige Oorlog heeft in de Hage heel wat schade aangericht aan de gebouwen.

3 <https://pipemuseum.nl/nl/article/curiosa-van-pijpaarde-uit-het-westerwald>

4 Hage, nr. 31-35, p. 184 en 187; bronnenonderzoek door G. Otten dd. 5-6-2019.

De grote klap kwam in 1624-1625; de bevolking vluchtte, de soldaten hielden huis in de achtergelaten woningen, grote schade aanrichtend. Na de belegering keerde de bevolking terug en vond ruïnes. Zo erg dat de belasting op de huizen voor onbepaalde tijd vervallen werd verklaard.⁵ Het is goed mogelijk dat de brandlaag het resultaat is van één van deze beschreven gebeurtenissen.

⁵ Hage, nr. 31-35, p. 133; bronnenonderzoek door G. Otten dd. 5-6-2019.

8

CONCLUSIE

In het kader van de sloop van een deel van de huidige bebouwing en de daarop volgende nieuwbouw is in 2019 een proefsleuvenonderzoek, archeologische begeleiding en een opgraving uitgevoerd aan de Haagsemarkt ter hoogte van huisnummers 26 tot en met 29, met bijbehorende percelen.

Er zijn twee proefsleuven aangelegd achter de toenmalige bebouwing aan de Haagsemarkt (werkput 1 en 2). Bij het uitgraven van de funderingen ten noorden van de eerste proefsleuf kwamen vrijwel direct onder het maaiveld oudere fundamente en een kelder aan het licht (werkput 3) en ook onder de gesloopte bebouwing aan de straatzijde werden ouder muurwerk en andere resten gedocumenteerd (werkput 4). Onder de bestaande bebouwing (nr. 26 en 27) werd door de aannemer een sleuf gegraven tot in de natuurlijke bodem. Deze sleuf is gedocumenteerd als werkput 5. Tot slot werd ten westen van werkput 1 een afvalkuil gevonden met daarin veel pijpmateriaal (werkput 6).

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn diverse (afval-)kuilen, muren, vloeren, gootjes en paalsporen gedocumenteerd. In totaal zijn in totaal 76 spoornummers uitgedeeld aan sporen, vijf aan lagen in de profielen en één aan verschillende verstoringen.

Op de achtererven van de Haagsemarkt zijn vooral resten en afvalkuilen uit de late negentiende en vroege twintigste eeuw teruggevonden. Enkele paalsporen dateren uit de late middeleeuwen tot vroege nieuwe tijd en zouden van eerdere houtbouw kunnen zijn, maar structuren waren niet aanwezig. Bewoning van dit deel van het plangebied is niet te reconstrueren, terwijl langs de straatzijde van het plangebied de bewoningssporen teruggaan tot de late middeleeuwen.

Langs de rooilijn van de Haagsemarkt werd het oudste muurwerk aangetroffen; bestaande uit kloostermoppen daterend uit (waarschijnlijk) de vijftiende eeuw. Jonger muurwerk, daterend uit de zestiende en/of zeventiende eeuw, is overgebleven in de vorm van een haardschouw en bijbehorende vloer. De vloer en het muurwerk werden afgedekt door een brandlaag die met behulp van koolstofonderzoek gedateerd kan worden tussen 1480 en 1640. Er zijn twee momenten uit de eerste helft van de zeventiende eeuw bekend die aan deze brand gekoppeld kunnen worden; een ingrijpende brand in 1615 en de Tachtigjarige Oorlog.

In totaal zijn er 85 vondstnummers uitgedeeld aan 1531 vondsten en monsters (bijna 95 kilogram). Een groot deel hiervan betreft bouw materiaal, aangezien van veel muren, vloeren en andere structuren (baksteen-)monsters genomen zijn.

Keramik, pijpaarde en glas zijn sterk vertegenwoordigd in het vondstmateriaal. Andere materiaalcategorieën zijn leer, hout, metaal, natuursteen en dierlijk bot. Daarnaast zijn er grond- en houtskoolmonsters genomen.

Een groot deel van de vondsten op de achtererven is afval dat te relateren is aan de bedrijvigheid die heeft plaatsgevonden aan dit deel van de Haagsemarkt; leervondsten van een schoenmaker, slachtafval en mogelijk merkloodjes van de slager. En glas, keramik en kleipijpen uit een winkelinventaris. Daarnaast zijn allerhande gebruiksvoorwerpen en afval van bewoners teruggevonden; van speelgoed tot griffel en van duit tot gesp.

8.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Op basis van de resultaten van het archeologisch onderzoek kunnen alleen de gebiedsspecifieke (en geselecteerde vragen uit de NOaA en de Breda-West publicatie) beantwoord worden.

- *Zijn er oudere bewoningssporen aanwezig in het plangebied?*

Ja. Er zijn bewoningssporen vanaf de vijftiende tot en met de twintigste eeuw aangetroffen.

- *Wat is de aard, datering, omvang en kwaliteit van de aangetroffen vindplaats(en)?*

Op de achtererven van de Haagsemarkt zijn vooral resten en afvalkuilen uit de late negentiende en vroege twintigste eeuw teruggevonden. Enkele paalsporen dateren uit de late middeleeuwen tot vroege nieuwe tijd en zouden van eerdere houtbouw kunnen zijn, maar structuren waren niet aanwezig. De kwaliteit en conservering van de sporen was goed.

Aan de straatzijde/noordzijde van het plangebied bestonden de archeologische resten vooral uit muren en vloeren, daterend vanaf de late middeleeuwen tot en met late nieuwe tijd. Ook hier waren de sporen goed bewaard gebleven.

- *Wat is de locatie van de aangetroffen vindplaats(en), zowel horizontaal als verticaal)?*

De sporen bevonden zich direct onder de moderne bouwvoor en onder de gesloopte funderingen of bebouwing. Resten van oudere bebouwing bevonden zich op dezelfde locatie als de moderne bebouwing; direct langs de Haagsemarkt. Meer naar het zuiden zijn sporen van erfgebruik in de nieuwe tijd teruggevonden en enkele oudere paalsporen.

- *Wat kan er gezegd worden over de bodemkundige gaafheid van de bodem in het plangebied?*

In het zuiden van het plangebied was de bodem minder verstoord dan in het noorden. Zowel in werkput 1 als in werkput 2 is een restant bodemvorming gezien en was de top van de C-horizont grotendeels in tact. Ook is een akkerlaag op het

dekzand gezien. Meer naar het westen in het plangebied, richting de straat, werd de bebouwing (nu en in het verleden) intensiever en is dit goed te zien in de stratigrafie. Van een akkerlaag is aan de straatzijde van het plangebied geen sprake meer.

- *Kunnen de aangetroffen sporen in een groter kader worden geplaatst (zie ook de vragen hieronder die zijn voortgekomen uit de onderzoeken van Breda-West)?*

Nee, hiervoor zijn de resultaten niet geschikt.

- *Wat is de synergie met eerder onderzoek?*

Er is geen eerder onderzoek uitgevoerd.

- *Hoe is de bodemopbouw en de fysische geografie in het gebied?*

Zowel in werkput 1 als in werkput 2 is een restant bodemvorming gezien (inspoelingshorizont S 951) en was de top van de C-horizont (het dekzand) grotendeels intact. In werkput 1 wordt het vlak- en archeologisch sporenniveau afgedekt door een ophogingslaag (S 990) uit de nieuwe tijd, in het westen van werkput 2 was hieronder nog een restant van een oudere akkerlaag aanwezig (S 991). In beide werkputten ligt direct onder het maaiveld een moderne bouwvoor van 60 à 80 centimeter dik.

Meer naar het westen in het plangebied, richting de straat, werd de bebouwing (nu en in het verleden) intensiever en is dit goed te zien in de stratigrafie. Van een akkerlaag is aan de straatzijde van het plangebied geen sprake meer. In werkputten 4 en 5 zijn meerdere vloerniveaus, ophogings- en puinlagen, en een brandlaag gedocumenteerd bovenop het dekzand

- *Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?*

Nee, deze zijn niet aanwezig.

- *Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?*

Nee, deze zijn niet aanwezig.

- *Zijn er sporen van ontginning aanwezig?*

Nee, deze zijn niet aanwezig.

- *Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?*

Er is sprake van een akkerlaag uit de nieuwe tijd (S 990); deze is gezien in de werkputten op de achtererven.

- *Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?*

Ja, er is muurwerk uit de vijftiende eeuw gedocumenteerd.

- *Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?*

Nee, deze zijn niet aanwezig.

- *Is er bebouwing aanwezig?*

Ja, resten van bebouwing zijn aanwezig in de vorm van muren, vloeren, een haardschouw, gootjes en een kelder.

- *Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Tachtigjarige oorlog? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?*

De vloer en het muurwerk in werkput 4 en 5 werden afgedekt door een brandlaag die met behulp van koolstofonderzoek gedateerd kon worden tussen 1480 en 1640. Er zijn twee momenten uit de eerste helft van de zeventiende eeuw bekend die aan deze brand gekoppeld kunnen worden, één daarvan is de Tachtigjarige Oorlog. Uit historische bronnen is bekend dat er in 1624-25 veel schade aangericht is ter hoogte van het plangebied. Het is goed mogelijk dat de brandlaag het resultaat is van handelingen in de Tachtigjarige Oorlog.

- *Zijn er nog andere (bewonings)sporen?*

Alle aangetroffen sporen zijn beschreven.

- *Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?*

De aangetroffen vindplaats heeft nieuwe informatie opgeleverd over de bewoningsgeschiedenis en gebruiksgeschiedenis van het plangebied, maar is ook ten dele verstoord. De vindplaats wordt hierdoor middelhoog tot hoog gewaardeerd.

9

WAARDERING EN AANBEVELING

Er is een vindplaats aangetroffen, deze wordt gewaardeerd conform de specificaties van de BRL 4000 versie 4.1, protocol 4003 VS06. Dit waarderingsproces vindt plaats in een aantal stappen:

1. Waardering op basis van belevingsaspecten, waardering op basis van schoonheid en herinneringswaarde.
2. Waardering op basis van fysieke criteria, waardering op basis van gaafheid en conservering.
3. Waardering op basis van inhoudelijke criteria, waardering op basis van zeldzaamheid, informatie waarde, ensemblewaarde en representativiteit.

waarden	criteria	scores
beleving	schoonheid	n.v.t.
	herinneringswaarde	n.v.t.
fysieke kwaliteit	gaafheid	2
	conservering	2
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	2
	informatie waarde	3
	ensemblewaarde	2
	representativiteit	n.v.t.

Tabel 1
Scoretabel waardestelling uit de BRL 4000 versie 4.1 waarbij 1 de laagste waarde en 3 de hoogste waarde is.

1. De criteria schoonheid en herinneringswaarde zijn alleen van toepassing op archeologische vindplaatsen die nog zichtbaar zijn in het landschap. Hier is dat niet het geval daarom is de belevingswaarde niet van toepassing op het onderzochte terrein.

2. De criteria gaafheid en conservering krijgen een middelhoge score. Ondanks de moderne verstoringen en bebouwing was, met name op een dieper niveau, nog een archeologisch sporenniveau in tact.

3. De criteria zeldzaamheid en ensemblewaarde krijgen een middelhoge score, het criterium informatiewaarde krijgt een hoge score. De aangetroffen vindplaats heeft veel nieuwe informatie opgeleverd over de bewoningsgeschiedenis en gebruiksgeschiedenis van het plangebied.

Op basis van de resultaten van het IVO-P Haagsemarkt 26-29 wordt geadviseerd de locaties van de werkputten 1, 2 en 5 vrij te geven voor wat betreft archeologie. Er wordt geadviseerd het overige gedeelte van het bouwvlak, waar de archeologische begeleiding is uitgevoerd, vrij te geven tot 80 cm – mv, omdat er nog sprake is van een dieper liggend intact archeologisch niveau dat bij deze werk-

zaamheden niet werkt bereikt en derhalve niet is onderzocht. Bij toekomstige bodemingrepen die dieper dan 80 cm – mv zullen rijken dient archeologische onderzoek te worden uitgevoerd. Dit advies is overgenomen in het ErfgoedBesluit 2020-02 (Craane en Peters 2020).

Tot slot merken we op dat dit archeologisch onderzoek geen 100% garantie geeft dat er geen archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Wanneer er bij het ontgraven van het terrein toch nog archeologische sporen aan het licht komen, dienen deze volgens de Erfgoedwet 2016 Artikel 5.10 zo spoedig mogelijk te worden gemeld bij Team Erfgoed van de gemeente Breda (drs. F.J.C. Peters, tel. 076 529 9468).

10

LITERATUUR EN AFBEELDINGEN

Literatuur

Centraal College van Deskundigen, 2018. *BRL SIKB 4000 versie 4.1, Beoordelingsrichtlijn Archeologie*, Gouda.

Craane, M.L. en F.J.C. Peters, 2018 *Programma van Eisen Breda. Haagse Markt 26-29* (2018/41), Breda.

Craane, M.L. en F.J.C. Peters, 2020. *Selectiebesluit archeologie Haagse Markt 26-29*, (2020-02), Breda.

Groot, M., 2010. *Handboek Zooarcheologie*, Amsterdam

Leenders, K.A.H.W., 2006. *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*, Breda.

Websites

<https://archis.cultureelerfgoed.nl>

<https://erfgoed.breda.nl/>

<http://www.natuurinformatie.nl/>

<https://stadsarchief.breda.nl/>

<https://gentsekleipijpjes.be>

[www. bbc.com](http://www.bbc.com)

Afbeeldingen

Afbeelding 1

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Afbeelding 2

- Kaartmateriaal Leenders 2006.

Afbeelding 3

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Erfgoed en Archis3.

Afbeelding 4

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Afbeelding 5 t/m 17

- Foto's en tekeningen Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Afbeelding 18

- Foto van een baby met oudere glazen drinkfles (negentiende eeuw).

Bron: <https://www.bbc.com/news/magazine-25629934>.

Afbeelding 19 t/m 30

- Foto's en tekeningen Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Afbeelding 31

- Foto van de gebroeders Séeberger uit de periode 1905-1910 (Million Auction Catalogue).

Via: <https://gentsekleipijpjes.be/2019/11/28/>

[kapotgeschoten-op-de-gentse-halfvastenfoor/#jp-carousel-551](#)

Bijlagen

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Erfgoed.

Bijlage 1: Onderzoeksthema's en vraagstellingen

Zoals in paragraaf 5.2 staat vermeld dient er naast de gebiedsgerichte onderzoeksvragen ook aandacht te worden besteed aan onderstaande onderzoeksthema's en vraagstellingen die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald.

Landschap

- Hoe zag de paleogeografie er uit? Wat is de geomorfologische achtergrond van het huidige landschap? Wat is de hydrologische ontwikkeling in het gebied?
- Welke ontwikkelingen van het landschap en het milieu vonden gedurende deze periode plaats en welke invloeden hadden deze op het leefmilieu van de mens?

Bodem

- Tot op heden bestaat nog geen compleet beeld van de bodemopbouw in het centrum van Breda. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat in de loop van de late middeleeuwen de mens op grote schaal het natuurlijk landschap heeft aangepast door middel van ophogingen. Enerzijds lijkt het landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben bij het uitkiezen van de oudste nederzettingen van Breda, anderzijds heeft men aan het eind van de 13e eeuw en het begin van de 14e eeuw op grote schaal de natuurlijke loop van de Mark teruggedrongen ten behoeve van uitbreiding en verdichting van de middeleeuwse kern. Ook bij de aanleg van de stadsverdediging lijkt het reliëf en landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben. Informatie over de exacte wisselwerking tussen het natuurlijk landschap en de ontwikkeling en inrichting ligt op veel plaatsen in het bodemarchief opgeslagen.
- Archeologisch onderzoek naar het gebruik en de functie van beekdalen in het verleden heeft tot nu toe op kleine schaal plaats gevonden. Om beter inzicht te verkrijgen in de relatie en interactie tussen mens en beekdalen is het van belang de bodemopbouw en processen van bodemvorming in beekdalen beter in kaart te brengen.
- De hoger gelegen dekzandruggen zijn van oudsher geliefde plaatsen voor de mens om zich te vestigen. De ontwikkeling van cultuurlagen en esdekken is een belangrijk onderdeel van het archeologisch onderzoek. Op basis van deze ontwikkelingen kan een beter inzicht worden verkregen in het gebruik, de functie en betekenis van het landschap voor de mens.
- In Breda komen niet alleen pleistocene zandgronden voor die worden aangeduid als het Hoge, in het noordelijke deel van Breda komen holocene afzettingen voor, het Lage. In dit deel van Breda komen moeren (veengebieden), dalletjes, dijken, beemden en donken voor. Vooral de beemden zijn een kenmerkend onderdeel van het Lage en werden als grasland werden in het verleden extensief gebruikt als hooilanden en voor het weiden van vee. De functie van en de relatie tussen het Lage en de mens is nog niet intensief onderzocht.

Flora/fauna

- Wat was de aard van de begroeiing van het landschap gedurende de periode late prehistorie tot en met de middeleeuwen en welke invloeden had deze op de leefwijze van de mens?
- Welke wilde dieren kwamen in de vrije natuur in de omgeving van de nederzetting en de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Welke gedomesticeerde dieren kwamen in de omgeving van de nederzetting en in de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Het verkrijgen van informatie over de lange termijnontwikkeling van de vegetatie in de regio; de verhouding tussen de gebruikte en niet-gebruikte ruimte; de agrarische economie; de voedsleconomie; het gebruik van ruimte in huizen en op erven.

Bewoning / Nederzetting

- Zijn er nederzettingssporen op het terrein aanwezig en welke datering hebben zij? Geef, indien mogelijk, een fasering binnen de nederzetting.
- Hoe is de bewoning gestructureerd – losse erven of geconcentreerde bewoning? Is het mogelijk complete erven op dit terrein uit enige periode te onderzoeken?
- Wat is de verklaring voor de locatiekeuze ten opzichte van het 'natuurlijke' landschap en indien mogelijk het cultuurlandschap?
- Welke relatie is er te leggen tussen eventueel in tijd opvolgende elementen in het landschap (bv nederzettingssporen en begravingen uit uiteenlopende perioden)?
- Is er een koppeling mogelijk tussen de archeologische en de historische gegevens en archieven en welke relevantie of betekenis heeft dit?

Verkaveling

- Zijn er sporen van verkaveling in het terrein, en zo ja wat is de aard en de wijze van aanleg van de verkaveling (sloten, greppels, afrostering, etc.)?
- Wat is de vorm van de verkaveling en omvang van de omgrensde percelen, zowel binnen als buiten een eventuele nederzetting?
- Welke relatie is er te leggen tussen de perceelgrenzen en de vroegste kadasterkaarten?
- Waarvoor zijn de kavels gebruikt?

Infrastructuur

- Komen er in het gebied sporen van paden, wegen en voorden voor en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Komen er in het gebied waterbeheerstructuren voor zoals dijken, gemalen, stuwen en (afwatering)sloten en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?

- Wat is de relatie tussen de gebouwen en de diverse elementen van de infrastructuur?
- Wat is de relatie tussen de vormen van infrastructuur en de historische gegevens over paden en wegen?

Vestingbouw

- Zijn in het onderzoeksgebied sporen van vestingbouw of linies (onverstoord) aanwezig?
- Welke fasen uit de vestingbouw zijn op het terrein aanwezig?
- Zijn de sporen van vestingbouw te koppelen aan de vestingkaarten (uitgave gemeente Breda 2008)?

Complextype/Ensemble

- Hoe kan de locatie beschreven worden in termen van ensembles van sporentypen en -clusters? Het gaat erom ensembles te typeren opgebouwd vanuit de meest eenvoudige vorm tot de meest samengestelde vorm. Deze getypeerde (representatieve of juist uitzonderlijke) ensembles hebben de functie van bouwsteen in de beschrijving van de aard van het gehele complextype.
- Het verkrijgen van inzicht in de lange termijnontwikkeling van de bewoning in de regio en daaraan gerelateerd het gebruik van de ruimte.
- Inzicht krijgen in de begrenzing en het karakter van de bewoningssporen; inzicht krijgen in de ruimtelijke en chronologische relatie tussen bewoningssporen uit verschillende perioden; vraagstukken omtrent continuïteit en discontinuïteit in bewoning beantwoorden; inzicht krijgen in de functie en het gebruik van zones in het landschap, bijvoorbeeld de situering van "site" en "off-site", nederzetting en grafvelden, dekzandrug en beekdal.

Bijlage 2: periodentabel

paleolithicum (oude steentijd)		tot 8800 voor Chr.
	vroeg-paleolithicum	tot 300000 C ¹⁴
	midden-paleolithicum	300000 - 35000 C ¹⁴
	laat-paleolithicum	35000 C ¹⁴ - 8800 voor Chr.
mesolithicum (midden steentijd)		8800 - 4900 voor Chr.
	vroeg-mesolithicum	8800 - 7100 voor Chr.
	midden-mesolithicum	7100 - 6450 voor Chr.
	laat-mesolithicum	6450 - 4900 voor Chr.
neolithicum (nieuwe steentijd)		5300 - 2000 voor Chr.
	vroeg-neolithicum	5300 - 4200 voor Chr.
	midden-neolithicum	4200 - 2850 voor Chr.
	laat-neolithicum	2850 - 2000 voor Chr.
bronstijd		2000 - 800 voor Chr.
	vroeg bronstijd	2000 - 1800 voor Chr.
	midden bronstijd	1800 - 1100 voor Chr.
	late bronstijd	1100 - 800 voor Chr.
ijzertijd		800 - 12 voor Chr.
	vroeg ijzertijd	800 - 500 voor Chr.
	midden ijzertijd	500 - 250 voor Chr.
	late ijzertijd	250 - 12 voor Chr.
Romeinse tijd		12 voor Chr. - 450 na Chr.
	vroeg Romeinse tijd	12 voor Chr. - 70 na Chr.
	midden Romeinse tijd	70 - 270 na Chr.
	laat Romeinse tijd	270 - 450 na Chr.
middeleeuwen		450 - 1500 na Chr.
	vroeg middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
	late middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
	late middeleeuwen A (LMEA)	1050-1250 na Chr.
	late middeleeuwen B (LMEB)	1250 - 1500 na Chr.
nieuwe tijd		na 1500 na Chr.
	vroeg nieuwe tijd (NTA)	1500 - 1650 na Chr.
	midden nieuwe tijd (NTB)	1650 - 1850 na Chr.
	late nieuwe tijd (NTC)	na 1850 na Chr.

Bijlage 3: sporenlijst

put	Spoor	Spooraard	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode	Nap onder	Spoordiepte	Nap boven	Opmerking
1	001	KL	19	20	NTB	NTC	2.42	70	3.12	insteek van ambachtelijke kuil / kuip S 005
1	002	KL			NT	NT	2.87	56	3.43	
1	003	PK			LME	NTB	3.04	20	3.24	
1	004	PK			LME	NTB	3.2	16	3.36	
1	005	AFK	19	20	NTB	NTC			3.12	kuip met houten bekisting; leerlooierskuip?
1	006	PK			LME	NTB	3.1	6	3.16	
1	007	DIG			LME	NT	2.93	16	3.09	met klein tot middelgroot zoogdier
1	008	AFK			NT	NT	2.68	66	3.34	afvalkuil voor slachtafval
1	009	AFK	1850	1950	NTC	NTC				bij aanleg vlak zichtbaar; geen harde datering, late negentiende, vroege twintigste eeuw
1	010	AFK	1870	1930	NTC	NTC				bij aanleg vlak zichtbaar; met name leer / schoeisel
1	011	AFK	1870	1950	NTC	NTC				bij aanleg vlak zichtbaar; o.a. Japansh Zoya CPD flesjes
1	012	KL			NTA	NTB	2.76	36	3.12	oversneden door S 005
1	013	KL			LME	NT	2.72	40	3.12	kuil? niet over de volledige breedte gezien, loopt door in westelijke richting buiten putgrens
1	950	C							3.3	dekzand
1	951	B								
1	990	AKK			NT	NT				
1	999	VERST			NTC	NTC				bouwvoor en moderne ingravingen in het vlak
2	000	STV								vondsten uit de stort
2	014	AFK	19	20	NTB	NTC				19de eeuwse afvalkuil, niet gecoupeerd, wel vondsten verzameld.
2	015	PGK			LME	NTA	2.77	53	3.3	vermolmd hout in de kern
2	016	DIG			NT	NT	2.96	36	3.32	resten van een rund? (deels?) in anatomisch verband
2	017	PK			LME	NTA	3.04	44	3.48	
2	018	PK			LME	NTA	3	10	3.1	
2	019	PGK			LME	NTA	2.64	60	3.24	
2	020	KL			LME	NTA	2.6	76	3.36	
2	021	PGK			LME	NTA	3.18	32	3.5	
2	022	PK			LME	NTA	2.82	58	3.4	
2	950	C								dekzand
2	951	B								
2	990	AKK			NTB	NTC				
2	991	AKK			XME	NT				onder S 990, deze akkerlaag wordt doorsneden door de paalkuilen en kuilen
2	999	VERST								bouwvoor en recente ingravingen in het vlak.
3	023	MR			NT	NT	3.88	36	4.24	1-steens muur
3	024	MR			NT	NT	4.02	18	4.2	vierkante poer op hoek S 023 en 026

put	Spoor	Spooraard	Begin datering	End datering	Begin periode	End periode	Nap onder	Spoordiepte	Nap boven	Opmerking
3	025	MR			NT	NT	4	30	4.3	1-steens muur
3	026	MR			NT	NT	3.97	27	4.24	1-steens muur
3	027	MR			NTC	NTC				1-steens muur, recente bouw
3	028	KEL			NT	NT			4.14	beerkelder? oven? waterkelder?
3	029	GT			NT	NT				goot van grijze plavuizen, watert af in kelder S 028
3	030	GT			NTC	NTC				recente put, regenwaterafvoer, 0,5 steens
3	031	MR			NTC	NTC				1,5-steens muur recente bouw
3	032	LG			NT	NT				puinrijke vulling achtererf, naast fundamente
3	998	REC			NTC	NTC				diverse gresbuizen
3	999	VERST			NTC	NTC				recente rioolwaterafvoer
4	0	Matrix								spoor matrix
4	033	MR			LMEB	NTA	3.73	34	4.07	muur op rooilijn langs de haagsche markt. Kloostermoppen gevleid in geleige leem. aan deze zijde alleen koppen. 5-lagenmaat 34 cm. 25,5 x 13 x 6,5
4	034	MR			NTA	NTB	4.07	45	4.52	muur op rooilijn langs de haagsche markt. nog 7 lagen aanwezig. afwisslend koppen en strekken, gemetseld met kalkmortel. 18,5 x 8,5 x 5,5. 5-lagenmaat 24,5
4	035	MR			NTA	NTB	4	14	4.14	1-steensmuur, gevleid met gele leem en grote hl brokken. nog 3 lagen aanwezig afwisselend koppen en strekken. 3-lagenmaat 14,5. baksteen-formaat 15,5 x 8 x 3,5 geel roze baksteen
4	036	HA			NTA	NTB	3.86	10	3.96	dit is het bakstenen fundament van de uitsteking van de schouw. nog 2 lagen bewaard. 2-lagenmaat is 9 cm. bakstenen zijn gevleid met gele leem. baksteenformaat 16,5 x 8 x 3,5 geel roze baksteen
4	037	HA			NTA	NTB	3.87	30	4.17	fundament van dubbele schouw nog 4 lagen bewaard van roze gele baksteen. 4-lagenmaat is 21,5. de bakstenen zijn gevleid met leem. Baksteenformaat 19 x 9 x 5
4	038	VR			NTA	NTB	3.9	4	3.94	bakstenen onder plavuizen van de haard/schouw. De bakstenen zijn gevleid in groen grijze leem. nog 1 laag aanwezig baksteenformaat 17,5 x 17,5 x 4
4	039	VR			NTA	NTB	3.95	2	3.97	1 laag rode plavuizen ongeglazuurd en zwartgeblakerd. vloer van de haard. formaat 15,5 x 15,5 x 2

put	Spoor	Spooraard	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode	Nap onder	Spoordiepte	Nap boven	Opmerking
4	040	VR			NTA	NTB	4	4	4.04	haardvloer van geel roze baksteen 1 laag bewaard gebleven de bakstenen zijn met leem gevleid. In de vloer zijn veel halve bakstenen verwerkt. aan de noordwestzijde half rond afgewerkt. de stenen zijn 3,8 cm dik
4	041	MR			NTC	NTC			4.28	recente bakstenen muur op betonnen poeren gefundeerd
4	042	MR			NTC	NTC			4.23	recente bakstenen muur op betonnen poeren gefundeerd
4	043	LG			LMEB	NTA			3.91	arbitraire laag, dit nummer is gegeven voor het vlak onder de haard.
4	044	LG			LMEB	NTA			4.02	arbitraire laag, dit nummer is gegeven voor het vlak rondom de haard
4	045	HA			NTA	NTB			4.12	jongere inzet aan de oostzijde van de dubbele haardwang gemaakt met roze en gele bakstenen met leem gevleid. baksteenformaat 18 x 18,5 x 4,5
4	046	PK					3.81	10	3.91	
4	047	OBJ			NT	NT			4.08	dit is een flinke brok natuursteen, vermoedelijk gebruikt als poer!
4	048	OBJ	1550	1700	NTA	NTB	3.8	28	4.08	schrobpot van roodbakkerend aw is ingegegraven.
4	049	VR			XME	NTA	3.95	4	3.99	groen/geel lemen vloerniveau op zandlaag wordt afgedekt door brandlaag S 065
4	050	KL			XME	NTA	3.2	86	4.06	kuil met wat botmateriaal erin
4	051	LG			XME	NTA	3.72	34	4.06	
4	052	LG			XME	NTA	3.44	16	3.6	
4	053	LG			XME	NTA	3.16	26	3.42	
4	054	LG			XME	XME	3.06	10	3.16	
4	073	KL			LMEB	NTA	3.54	52	4.06	kuil onder schrobpot is dit insteek voor de eerste muur S 033?
4	074	LG			LMEB	NTA	3.84	22	4.06	
4	950	C								c-horizont dekzand
4	999	VERST			NT	NTC				
5	0	Matrix								spoor matrix
5	049	VR			XME	NTA	3.95	4	3.99	
5	051	LG			XME	NTA				
5	052	LG			XME	NTA				
5	053	LG			XME	NTA				
5	055	NAT						5		natuurlijk
5	056	KL			XME	NTA	3.4	44	3.84	
5	057	PK			XME	NTA	3.25	12	3.37	
5	058	PK			XME	NTA	3.2	20	3.4	

put	Spoor	Spooraard	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode	Nap onder	Spoordiepte	Nap boven	Opmerking
5	059	PK			XME	NTA	3.36	6	3.42	
5	060	KL			XME	NTA	3.3	60	3.9	
5	061	PGK			XME	NTA	3.16	22	3.38	
5	062	MR			NT	NTC	3.36	78	4.14	1,5 steens muur met kalkmortel gemetseld 17,5 x 8,5 x 3,5
5	063	PK			XME	NTA	3.28	10	3.38	
5	064	PK			XME	NTA	3.29	26	3.55	
5	065	LG	1480	1640	LMEB	NTA		12		brandlaag ook gezien in werkput 4 en ligt bovenop de lemen vloerniveau's en de haard
5	066	LG			NTA	NT				
5	067	LG			NT	NT				
5	068	LG			NT	NT				
5	069	LG			LME	NTA				
5	070	LG			LMEA	NTA				
5	071	LG								
5	950									
5	999	VERST								
6	0	Matrix								spoor matrix
6	000	LG								
6	072	AFK	1700	1800	NTB	NTB				

Spooraard	Betekenis
A	Bouwvoor
AAN	aanleg put
AFK	afvalkuil
AFL	afvallaag
AKK	akkerlaag
AKR	oude akkerlaag
ANT	antropogeen
APL	aanplempingslaag
ASL	aanspoelingslaag
AV	aanleg vlak
AWC	aardewerkconcentratie
B	Inspoelingshorizont
BA	balk
BEL	belegeringswerk
BES	beschoeiing
BGR	begraving
BKS	bekisting
BMP	boomstamput
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerkelder
BRK	brandkuil
BRL	brandlaag
BUN	visbun
BVA	boomval
BVO	bijzondere vondst
C	moedermateriaal
CR	crematiegraf
CULL	cultuurlaag
DGZ	dagzomende laag
DIG	dierbegraving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat(door een muur)
DP	depressie
DRG	diergang
E	uitspoelingshorizont
EG	erfgreppel
ES	esdek
FUNL	funderingslaag
GA	gracht
GE	geul/kreek/rivier
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRGR	greppelgraf
GT	goot

Spooraard	Betekenis
GVB	grondverbetering
HA	haard
HAK	haardkuil
HAP	haardplaats
HCON	houtconstructie
HG	huisgreppel
HI	hoefindrukken
HKC	houtschoolconcentratie
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEK	kelderkuil
KEL	kelder
KG	kringgriepel
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGV	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KRK	kreek
KS	karrenspoor
LAT	latrine
LG	laag
LML	leemlaag
LO	ophogingslaag
LPN	loophniveau
LS	stortlaag
LV	losse vondst
MOE	moerige laag
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
NAT	natuurlijk
NVP	plantaardige verstoring
NZL	nazak, laag
OBJ	object
OPP	oppervlaktevondst
OPS	opspit
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil: intacte paal
PG	paalgat: grondspoor voormalige
PGK	paalgat met paalkuil: grondspoor
PK	paalkuil: grondspoor kuil voor
PL	plank
PLL	plaggenlaag
PLP	plaggenput

Spooraard	Betekenis
PO	poel/ven/meer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
PUC	puinconcentratie
REC	recent
RPA	palenrij
RPG	rij paalgaten
RPK	rij paalkuilen
RPL	rij planken
SG	standgreppel
SI	silo
SINL	sintellaag
SL	sloot
SPECL	specielaag
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
STCO	steenconstructie
STRA	straatniveau
STV	stortvondst
TDL	talud, laag
TON	tonput
UGK	uitgraafkuil
UIT	uitbraakspoor
VEG	vegetatierestant
VERK	verkleuring
VERST	verstoring
VERV	vervalt
VL	vlek
VLIJ	vlijlaag
VN	veen
VR	vloer
VRD	voorraad
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WVH	wegverharding
XXX	onbekend

Bijlage 4: vondstenlijst

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.001CER	1	1	005	AFK	1		CER		36	2326,8			19	19	NTB	NTC
BR-561-19.001CER-AW5276	1	1	005	AFK	1		CER	0	1	1158,2	kuik	Mineraalwaterkuik met stempel	19	19	NTB	NTC
BR-561-19.001CER-AW5285	1	1	005	AFK	1		CER	0	1	161,8	bord	Bord	19	20	NTB	NTC
BR-561-19.001FAU	1	1	005	AFK	1		FAU		2	6,7		fragment rib (rund?), twee zijden recht afgezaagd. Portioneren vlees/ beenbewerking?			NT	NT
BR-561-19.001GLS	1	1	005	AFK	1		GLS		2	35,8					NTC	NTC
BR-561-19.001GLS-GL1591	1	1	005	AFK	1		GLS	0	1	30		lampenkapje scherf van melkglas, gegolfde rand			NTC	NTC
BR-561-19.001STN	1	1	005	AFK	1		STN		5	45,9		verbrand leisteen				
BR-561-19.002BWM	1	1	005	AFK	1		BWM		1	23,8		roodbakkende dakpan			NT	NT
BR-561-19.002CER	1	1	005	AFK	1		CER		14	601,4			18	20	NTB	NTC
BR-561-19.002CER-AW5281	1	1	005	AFK	1		CER	0	1	17,5	schotel	Schoteltje (poppenservies?)	19	20	NTB	NTC
BR-561-19.002CER-AW5294	1	1	005	AFK	1		CER	0	1	208,3	bord	Bord INDUSWIT	20	20	NTC	NTC
BR-561-19.002GLS	1	1	005	AFK	1		GLS		62	1310,9					NTC	NTC
BR-561-19.002GLS-GL1581	1	1	005	AFK	1		GLS	0	2	81,4	olielamp	Twee delen van een lampenkapje van een olielamp. Melkglas; niet aan elkaar passend/			NTC	NTC
BR-561-19.002GLS-GL1582	1	1	005	AFK	1		GLS	0	1	170,6	mos-terdpot	“Mosterdtonnetje” . potje vormgegeven met blazen, malnaden duidelijk voelbaar en zichtbaar. Gelijk aan 1568.			NTC	NTC
BR-561-19.002GLS-GL1583	1	1	005	AFK	1		GLS	0	1	123,4	fles				NTC	NTC

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.002GLS-GL1584	1	1	005	AFK	1		GLS	0	1	75,7	fles				NTC	NTC
BR-561-19.002GLS-GL1585	1	1	005	AFK	1		GLS	0	1	84,9	fles				NTC	NTC
BR-561-19.002GLS-GL1586	1	1	005	AFK	1		GLS	0	1	187,9	voor-raadpot				NTC	NTC
BR-561-19.002GLS-GL1587	1	1	005	AFK	1		GLS	0	1	49,7		lampenglas met veel plaatselijke ververing, helder kleurloos			NTC	NTC
BR-561-19.002GLS-GL1588	1	1	005	AFK	1		GLS	0	1	0,6	knoop				NTC	NTC
BR-561-19.003CER	1	1	990	AKK	1	A1	CER		26	994			18	20	NTB	NTC
BR-561-19.003CER-AW5287	1	1	990	AKK	1	A1	CER	0	1	153,3		Bord INDUSWIT	19	20	NTB	NTC
BR-561-19.003FAU	1	1	990	AKK	1	A1	FAU		1	45,3		rest slachtafval, totaal verweerd, vermoedelijk kop dijbeen - verzaagd			NT	NT
BR-561-19.003GLS	1	1	990	AKK	1	A1	GLS		13	705,7					NTC	NTC
BR-561-19.003GLS-GL1568	1	1	990	AKK	1	A1	GLS	0	1	162,1	mos-terdpot	"mosterdtonnetje"; potje rasterpa-troon op buitenkant. Gelijk aan GL1582.	1850	1950	NTC	NTC
BR-561-19.003GLS-GL1569	1	1	990	AKK	1	A1	GLS	0	1	88,5					NTC	NTC
BR-561-19.003GLS-GL1570	1	1	990	AKK	1	A1	GLS	0	1	150,2	zuigfles	fles met maatverdeling			NTC	NTC
BR-561-19.003GLS-GL1571	1	1	990	AKK	1	A1	GLS	0	1	63,6					NTC	NTC
BR-561-19.003GLS-GL1572	1	1	990	AKK	1	A1	GLS	0	1	85,6	fles				NTC	NTC
BR-561-19.003HK	1	1	990	AKK	1	A1	HK		10	7,7						

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spoorraad	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.003PYP	1	1	990	AKK	1	A1	PYP		2	4		2 stelen			NTB	NTC
BR-561-19.003SLK	1	1	990	AKK	1	A1	SLK		1	1,5		slak				
BR-561-19.003STN	1	1	990	AKK	1	A1	STN		3	6,4		verbrand leisteen				
BR-561-19.004GLS	1	1	990	AKK	1	A1	GLS		2	179,9					NTC	NTC
BR-561-19.005BWM	1	1	009	AFK	1		BWM		5	18,6		kalkmortel				
BR-561-19.005CER	1	1	009	AFK	1		CER		18	653,3			19	20	NTB	NTC
BR-561-19.005CER-AW5278	1	1	009	AFK	1		CER	0	1	116,9		kopje INDUSWIT	19	20	NTB	NTC
BR-561-19.005CER-AW5279	1	1	009	AFK	1		CER	0	1	91,8		Melkkannetje	19	19	NTB	NTC
BR-561-19.005CER-AW5282	1	1	009	AFK	1		CER	0	1	91,3		Bord INDUSWIT	19	19	NTB	NTC
BR-561-19.005CER-AW5283	1	1	009	AFK	1		CER	0	1	67,6		Schotel transferware	19	20	NTB	NTC
BR-561-19.005CER-AW5286	1	1	009	AFK	1		CER	0	1	133,6		Bord INDUSWIT Regout	19	20	NTC	NTC
BR-561-19.005GLS	1	1	009	AFK	1		GLS		27	1782,9					NTC	NTC
BR-561-19.005GLS-GL1564	1	1	009	AFK	1		GLS	0	1	101,3	fles				NTC	NTC
BR-561-19.005GLS-GL1565	1	1	009	AFK	1		GLS	0	1	32,9	fles				NTC	NTC
BR-561-19.005GLS-GL1566	1	1	009	AFK	1		GLS	0	1	621,7	voor-raadpot				NTC	NTC
BR-561-19.005GLS-GL1567	1	1	009	AFK	1		GLS	0	1	356,5	fles				NTC	NTC
BR-561-19.005MTL	1	1	009	AFK	1		MTL		1	9,5		IJzer, spijker			NT	NT
BR-561-19.005PYP	1	1	009	AFK	1		PYP		2	4,5		2 stelen			NTB	NTC

Vondstnummer	1	1	009	AFK	1	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.005XXX	1	1	009	AFK	1		XXX		4	16,1		slak?				
BR-561-19.006BWM	1	1	009	AFK	1		BWM		3	287,2		1 x grijze dakpan, 1,4 dik. 1 x fragm grijze dakpan, 1 x fragm rode dakpan			XME	NT
BR-561-19.006CER	1	1	009	AFK	1		CER		24	1423,3			19	20	NTB	NTC
BR-561-19.006GLS	1	1	009	AFK	1		GLS		12	954,7					NTC	NTC
BR-561-19.006GLS-GL1589	1	1	009	AFK	1		GLS	0	1	30,1	drink-glas				NTC	NTC
BR-561-19.006GLS-GL1590	1	1	009	AFK	1		GLS	0	3	341,8					NTC	NTC
BR-561-19.007LEE	1	1	010	AFK	1		LEE		55	1469						
BR-561-19.007LEE-LR0795	1	1	010	AFK	1		LEE	0	4	400	schoen		1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19.007LEE-LR0796	1	1	010	AFK	1		LEE	0	5	67	schoen		1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19.007LEE-LR0797	1	1	010	AFK	1		LEE	0	3	169	schoen		1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19.007LEE-LR0798	1	1	010	AFK	1		LEE	0	1	49	schoen		1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19.007LEE-LR0799	1	1	010	AFK	1		LEE	0	1	85	schoen		1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19.007LEE-LR0800	1	1	010	AFK	1		LEE	0	2	66	schoen		1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19.007LEE-LR0801	1	1	010	AFK	1		LEE	0	2	126	schoen		1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19.007LEE-LR0802	1	1	010	AFK	1		LEE	0	2	196	schoen		1900	1930	NTC	NTC

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19,007LEE-LR0816	1	1	010	AFK	1		LEE	0	1	14	schoen		1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19,007LEE-LR0817	1	1	010	AFK	1		LEE	0	3	6			1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19,008CER	1	1	011	AFK	1		CER		12	1491,8			19	20	NTB	NTC
BR-561-19,008CER-AW5277	1	1	011	AFK	1		CER	0	1	466,1	fles	Soya fles	1870	1900	NTC	NTC
BR-561-19,008FAU	1	1	011	AFK	1		FAU		1	53,9		doorgezaagde wervel, verm rund			NT	NT
BR-561-19,008GLS	1	1	011	AFK	1		GLS		12	479,9					NTC	NTC
BR-561-19,008GLS-GL1575	1	1	011	AFK	1		GLS	0	1	177,8	mos-terdpot	"Mosterdtonnetje" .	1850	1950	NTC	NTC
BR-561-19,008GLS-GL1576	1	1	011	AFK	1		GLS	0	1	68,2	drink-glas	platte standvoet van drinkglas met fragment van wand			NTC	NTC
BR-561-19,008GLS-GL1577	1	1	011	AFK	1		GLS	0	1	96,5	zuigfles	zuigfles iets groenig,	1920		NTC	NTC
BR-561-19,008GLS-GL1578	1	1	011	AFK	1		GLS	0	1	56,1	zuigfles	flesbodem zuigfles met wandfragment,	1920		NTC	NTC
BR-561-19,008GLS-GL1579	1	1	011	AFK	1		GLS	0	1	8,8	fles	bodem flesje van groenig glas met twee afgeplatte zijden.			NTC	NTC
BR-561-19,008STN	1	1	011	AFK	1		STN		2	7		steenkool				
BR-561-19,009BWM	1	1	002	KL	1		BWM		3	120,2		2 x rode dakpanfragm, 1 x rode ongeglaazuurde plavuiss ? x7 x 3			NT	NT
BR-561-19,009CER	1	1	002	KL	1		CER		2	84,8					NTA	NTB
BR-561-19,010BWM	1	1	003	PK	1		BWM		1	3,4		fragm rode bakst				
BR-561-19,011FAU	1	1	007	DIG	1		FAU		102	126,8		diverse skeletdelen jonge hond, onvolgroeid.				
BR-561-19,012HT	1	1	005	AFK	4		HT		1	2417,8						

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19,013BWM	1	1	005	AFK	2		BWM		2	71,6		roodbakkende dakpan				
BR-561-19,013CER	1	1	005	AFK	2		CER		14	2494,5			17	19	NTA	NTC
BR-561-19,013CER-AW5288	1	1	005	AFK	2		CER	0	2	2145,8					NTB	NTB
BR-561-19,014CER	1	1	005	AFK	1		CER		11	347,8			19	20	NTB	NTC
BR-561-19,014CER-AW5280	1	1	005	AFK	1		CER	0	1	129,5		deksel	19	20	NTB	NTC
BR-561-19,014CER-AW5284	1	1	005	AFK	1		CER	0	1	80,2		kopje INDUSWIT Petrus Regout	19	19	NTB	NTC
BR-561-19,014GLS	1	1	005	AFK	1		GLS		3	506,6		flessenhals kleurloos glas			NTC	NTC
BR-561-19,014GLS-GL1580	1	1	005	AFK	1		GLS	0	1	391,3	fles				NTC	NTC
BR-561-19,014KST	1	1	005	AFK	1		KST		1	5,9		poppenbeentje			NTC	NTC
BR-561-19,014PYP	1	1	005	AFK	1		PYP		1	0,5		1 steel			NTB	NTC
BR-561-19,015CER	1	1	012	KL	1		CER		1	52,5			16	18	NTA	NTB
BR-561-19,016CER	2	1	000	STV	1		CER		1	155,3			17	17	NTA	NTB
BR-561-19,017HT	1	1	005	AFK	4		HT		1	4178,5						
BR-561-19,018HT	1	1	005	AFK	4		HT		1	1952,9						
BR-561-19,019HT	1	1	005	AFK	4		HT		1	6157,9						
BR-561-19,020ABM	1	1	005	AFK	5		ABM		1	3236,1						
BR-561-19,021CER	2	1	018	PK	1		CER		1	8,8				15	LMEA	LMEB
BR-561-19,022CER	2	1	020	KL	1		CER		3	54,4					NTA	NTB
BR-561-19,023BWM	2	1	019	PGK	1		BWM		2	5,4		2 fragm roze bakst				
BR-561-19,023CER	2	1	019	PGK	1		CER		8	136,7					NTA	NTB
BR-561-19,024ABM	1	1	005	AFK	2		ABM			4791,8						
BR-561-19,025MTL	2	1	000	STV	1		MTL		3	34,1						

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.025MTL1-MT9592	2	1	000	STV	1		MTL	1-MT9592	1	3,9	knoop				LME	NT
BR-561-19.025MTL2-MT9593	2	1	000	STV	1		MTL	2-MT9593	1	25,1	kogel	kogelpunt	1800	1900	NTB	NTC
BR-561-19.025MTL3-MT9594	2	1	000	STV	1		MTL	3-MT9594	1	5,1	merk-lood	accijnsloodje				
BR-561-19.026MTL	1	1	000	STV	1		MTL		8	153,8						
BR-561-19.026MTL1	1	1	000	STV	1		MTL	1	1	49,2		Koper patronen WOII	1940	1945	NTC	NTB
BR-561-19.026MTL2-MT9595	1	1	000	STV	1		MTL	2-MT9595	1	12,4	merk-lood	accijnslood	1914	1914	NTC	NTC
BR-561-19.026MTL3	1	1	000	STV	1		MTL	3	1	13,3		lood afval				
BR-561-19.026MTL4	1	1	000	STV	1		MTL	4	1	14,3		koper, huls WOII	1940	1945	NTC	NTC
BR-561-19.026MTL5	1	1	000	STV	1		MTL	5	1	44,7		IJzer, nagel			NTC	NTC
BR-561-19.026MTL6	1	1	000	STV	1		MTL	6	1	14,9		Koper, huls WOII	1940	1945	NTB	NTC
BR-561-19.026MTL7	1	1	000	STV	1		MTL	7	1	3,5		Roest				
BR-561-19.026MTL8	1	1	000	STV	1		MTL	8	1	1,5		Roest				
BR-561-19.027LEE	2	1	014	AFK	1		LEE		12	383						
BR-561-19.027LEE-LR0794	2	1	014	AFK	1		LEE	0	12	383	schoen		1900	1930	NTC	NTC
BR-561-19.028STN	2	1	020	KL	1		STN		2	118,6		leisteel, daklei				
BR-561-19.029STN	2	1	022	PK	1		STN		1	268,7		grijze hardsteen				
BR-561-19.030CER	2	1	014	AFK	1		CER		9	1291,5					NTB	NTB
BR-561-19.030CER-AW5275	2	1	014	AFK	1		CER	0	1	1286,6	kruik	Mineraalwaterkruik; 7	19	19	NTB	NTC
BR-561-19.030GLS	2	1	014	AFK	1		GLS		102	3314,3					NTC	NTC

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.031FAU	2	1	016	DIG	1		FAU		55	778,3		Diverse skeletelementen oude koe. sterk verveerd. tibia en fibula vergroeid. snijsporen? niet duidelijk				
BR-561-19.032MTL	3	1	032	LG	1		MTL		1	9		Koper, platte nagel knoop				
BR-561-19.033MTL	3	1	032	LG	1		MTL		1	18,6		koper raampen / tapkraan?			LMEB	NTC
BR-561-19.033MTL-MT9596	3	1	032	LG	1		MTL	0	1	18,6	tap-kraan	raampen / tapkraan?			LMEB	NTC
BR-561-19.034MNT	3	1	032	LG	1		MNT		1	3,1	munt	Koper, munt/duit, OVERIJSEL 1765	1765	1765	NTB	NTB
BR-561-19.034MNT-MU1459	3	1	032	LG	1		MNT	0	1	3,1	munt	Koper, munt/duit, OVERIJSEL 1765				
BR-561-19.035MTL	3	1	032	LG	1		MTL		1	5,3		Koper, fragment gesp,				
BR-561-19.035MTL-MT9597	3	1	032	LG	1		MTL	0	1	5,3	gesp	fragment gesp				
BR-561-19.036MNT	3	1	032	LG	1		MNT		1	3,7	munt	Koper, duit/				
BR-561-19.036MNT-MU1460	3	1	032	LG	1		MNT	0	1	3,7	munt	Koper, duit/				
BR-561-19.037CER	3	1	032	LG	1		CER		4	123,6			18	20	NTB	NTC
BR-561-19.037STN	3	1	032	LG	1		STN		1	10,9		witte kiezel				
BR-561-19.038FAU	3	1	028	KEL	6		FAU		41	350		diverse skeletelementen met snij en zaagsporen. Rund, varken en klein/jong dier (ribben en schouderblad)			NT	NT
BR-561-19.039MNT	3	1	028	KEL	6		MNT		1	3,6		Koper 5 cent	1950		NTC	NTC
BR-561-19.039MTL	3	1	028	KEL	6		MTL		2	34,1						
BR-561-19.039MTL1-MT9598	3	1	028	KEL	6		MTL	1-MT9598	1	20,9	knoop	munt/ knoop			NTC	NTC
BR-561-19.039MTL2	3	1	028	KEL	6		MTL	2	1	13,2		Koper, recent van waterleiding	1950		NTC	NTC

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.040BEE	3	1	028	KEL	6		BEE		1	1,1		knoop, diameter 1,8 cm , 2 gaatjes				
BR-561-19.040BEE- EB0360	3	1	028	KEL	6		BEE	0	1	1,1	knoop				NT	NT
BR-561-19.040CER	3	1	028	KEL	6		CER		10	472,5			19	20	NTB	NTC
BR-561-19.040GLS	3	1	028	KEL	6		GLS		11	256,6					NTC	NTC
BR-561-19.040GLS- GL1573	3	1	028	KEL	6		GLS	0	1	29,7	drink- glas				NTC	NTC
BR-561-19.040GLS- GL1574	3	1	028	KEL	6		GLS	0	1	115,9	fles				NTC	NTC
BR-561-19.040KST	3	1	028	KEL	6		KST		1	7,8					NTC	NTC
BR-561-19.040MTL	3	1	028	KEL	6		MTL		1	62,8		lzer, vuurslag? gesp?			NT	NT
BR-561-19.040MTL- MT9599	3	1	028	KEL	6		MTL	0	1	62,8	vuurslag	vuurslag? gesp?			NT	NT
BR-561-19.040STN	3	1	028	KEL	6		STN		1	2,6		griffel; leiste	18	19	NTB	NTC
BR-561-19.040STN- NS0594	3	1	028	KEL	6		STN	0	1	2,6	griffel		18	19	NTB	NTC
BR-561-19.041BWM	3	1	029	GT	1		BWM		1	3012,2		Grijze plavuiz ongegelazuurd 22*22*2				
BR-561-19.042BWM	3	1	026	MR	1		BWM		2	1576,3	bak- steen	2 complete bakstenen licht roze gelig 17*8*3,5 met kalkmortel				
BR-561-19.043BWM	3	1	030	GT	1		BWM		1	1174,3	bak- steen	paarse bakst met kalkmortel18,5*8*4,5				
BR-561-19.044BWM	3	1	028	KEL	5		BWM		1	958,1		gele bakst met kalkmortel 16*9*4				
BR-561-19.045BWM	3	1	028	KEL	4		BWM		1	977,5		gele bakst met grove kalkmortel 18*8,5*4				

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.046BWM	3	1	028	KEL	3		BWM		2	1271,6		2 fragmenten, samen 1 complete baksteen, roodbakend 21*10*4 met kalkmortel				
BR-561-19.047BWM	3	1	023	MR	1		BWM		1	872,6		geelbakend bakst met kalkmortel 16,5*8*4				
BR-561-19.048BWM	3	1	025	MR	1		BWM		1	794,3		gele bakst kalkmortel 17*8*4				
BR-561-19.049BWM	3	1	027	MR	1		BWM		1	2173,1		oranje bakst met kalkmortel 21,5*10,5*5				
BR-561-19.050BWM	4	1	999	VERST	1		BWM		1	3542,4		roze bakst met kalkmortel 28*13*6				
BR-561-19.051BWM	4	1	036	HA	1		BWM		3	871,2	bak-steen	2 complete gele bakstenen 17*8*4 en 18*9*4 met kalkmortel				
BR-561-19.052BWM	4	1	033	MR	1		BWM		1	3665,8		roodbakend 27*12*7			LME	LME
BR-561-19.053BWM	4	1	035	MR	1		BWM		2	1519,8	bak-steen	roze bakst met kalkmortel 16*7,5*3,5 en gele bakst met kalkmortel 17*8*4				
BR-561-19.054BWM	4	1	037	HA	1		BWM		2	2130,5	bak-steen	gele bakst 19*9*5 en rode bakst 19*9*4,5 beide met kalkmortel				
BR-561-19.055BWM	4	1	044	LG	1		BWM		1	250		roodbakende tegel met eenzijdig loodglazuur en ingedrukte golftrand				
BR-561-19.055BWM-BC0622	4	1	044	LG	1		BWM	0	1	250		roodbakende tegel met eenzijdig loodglazuur en ingedrukte golftrand				
BR-561-19.056BWM	4	1	038	VR	1		BWM		7	1357,9		mai 2 geel 18*8*3,5 en rood 17*7,4,4				
BR-561-19.057BWM	4	1	039	VR	1		BWM		6	1554,9		mai 2 roodbakende plavuizen, niet geglazuurd, 15*14,5*2 en 13*13*1,5				

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19,058BWM	4	1	040	VR	1		BWM		5	1219,7		mai 2: gele bakst 17*7,5*3,5				
BR-561-19,059BWM	4	1					BWM		2	1879,2		2 complete bakstenen, waarvan één met veel kalkmortel , 1 x licht roze bakst 15,5*7,5*4 en 1 x gele bakst 18,5*8,5*3,5				
BR-561-19,060BWM	4	1	045	HA	1		BWM		2	1937,7		2 oranje complete bakstenen 18*8*4 met kalkmortel				
BR-561-19,061MTL	4	1	999	VERST	1		MTL		7	80,6						
BR-561-19,061MTL1	4	1	999	VERST	1		MTL	1	1	13,9		IJzer, functie onbekend	1950			
BR-561-19,061MTL2	4	1	999	VERST	1		MTL	2	1	15		IJzer/roest				
BR-561-19,061MTL3	4	1	999	VERST	1		MTL	3	1	7,1		Koper afval				
BR-561-19,061MTL4-MT9600	4	1	999	VERST	1		MTL	4-MT9600	1	14,1	kogel, musket-kogel	diameter 1,4 cm			LMEB	NTB
BR-561-19,061MTL5	4	1	999	VERST	1		MTL	5	1	7,1		Lood, afval				
BR-561-19,061MTL6	4	1	999	VERST	1		MTL	6	1	20,8		Lood, platte musketkogel,			LMEB	NTB
BR-561-19,061MTL6-MT9601	4	1	999	VERST	1		MTL	6-MT9601	1	20,8	kogel, musket-kogel	platte musketkogel,			LMEB	NTB
BR-561-19,061MTL7-MT9602	4	1	999	VERST	1		MTL	7-MT9602	1	2,6	gesp		1700	1800	NTB	NTB
BR-561-19,062MTL	4	1	049	VR	1		MTL		1	5,9		Koper, (gesp)ring/(gordijn)ring,				
BR-561-19,062MTL-MT9603	4	1	049	VR	1		MTL	0	1	5,9	gesp	(gesp)ring/(gordijn)ring,				
BR-561-19,063CER	4	1	044	LG	1		CER		3	58,9					NTA	NTB

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19,064MTL	4	1	044	LG	1		MTL		1	8,2	kogel, musket-kogel	Lood, Musketkogel, diameter 1,2 cm			LMEB	NTB
BR-561-19,064MTL-MT9604	4	1	044	LG	1		MTL	0	1	8,2	kogel, musket-kogel				LMEB	NTB
BR-561-19,065MTL	4	1	044	LG	1		MTL		1	28,4		Lood, gewicht, blok (wellicht Bredaas), in slechte staat. Restauraschoonmaken	1600	1800		
BR-561-19,065MTL-MT9553	4	1	044	LG	1		MTL	0	1	27,3	gewicht	mogelijk blokgewicht Breda's?)	1600	1800	NTA	NTB
BR-561-19,066MTL	5	1	950		1		MTL		1	11,8	kogel, musket-kogel	Lood, musketkogel, diameter 1,3 cm			LMEB	NTB
BR-561-19,066MTL-MT9605	5	1	950		1		MTL	0	1	11,8	kogel, musket-kogel	diameter 1,3 cm			LMEB	NTB
BR-561-19,067MC14	5	p1	065	LG	1		MC14			2263,6		met plasticzak gewogen; C14 monster uit genomen voor Beta Analytics				
BR-561-19,068CER	5	1	062	MR	1		CER		2	59,8			17	18	NTA	NTA
BR-561-19,069CER	5	1	063	PK	1		CER		1	6,6				17	LMEB	NTA
BR-561-19,070STN	4	1	047	OBJ	3		STN		1			gewicht: boven de 6kilo, L36xH31xD12cm				
BR-561-19,071CER	5	1	061	PGK	1		CER		1	1,3				17	LMEA	NTA
BR-561-19,072BWM	5	1	058	PK	1		BWM		3	225,4		oranje bakst. fragm niet compleet				
BR-561-19,073CER	4	1	048	OBJ	1		CER		27	1014,2			16	17	NTA	NTB

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.073STN	4	1	048	OBJ	1		STN		4	1,4		steenkol				
BR-561-19.074FAU	4	2	050	KL	1		FAU		2	79,8		metatarsus jong/klein rund met snijsporen distaal				
BR-561-19.075CER	5	1	059	PK	1		CER		1	8,7			14	15	LMEB	LMEB
BR-561-19.076CER	4	1	049	VR	1		CER		1	5,5				19	NTA	NTB
BR-561-19.077BWM	6	1	072	AFK	1		BWM		24	418,8		20 x mortelfragmenten				
BR-561-19.077CER	6	1	072	AFK	1		CER		39	1559,5			17	18	NTB	NTB
BR-561-19.077FAU	6	1	072	AFK	1		FAU		1	130,4		fragment bekken. hak/zaag en snijsporen. slacht/kookafval.			NT	NT
BR-561-19.077GLS	6	1	072	AFK	1		GLS		4	335,7					NTC	NTC
BR-561-19.077PYP	6	1	072	AFK	1		PYP		559	962,7		hoofdzakelijk stelen,	1700	1800	NTB	NTC
BR-561-19.077PYP- PP0664	6	1	072	AFK	1		PYP	0	1	9,6	ketel		1700	1800	NTB	NTC
BR-561-19.077PYP- PP0665	6	1	072	AFK	1		PYP	0	1	10,2	ketel		1700	1800	NTB	NTC
BR-561-19.077PYP- PP0849	6	1	072	AFK	1		PYP	0	1	11,6	ketel		1700	1800	NTB	NTC
BR-561-19.077PYP- PP0850	6	1	072	AFK	1		PYP	0	1	7,7	ketel	fragment	1700	1800	NTB	NTC
BR-561-19.077PYP- PP0851	6	1	072	AFK	1		PYP	0	1	8		versierd fragment	1700	1800	NTB	NTC
BR-561-19.077PYP- PP0852	6	1	072	AFK	1		PYP	0	1	4,6		versierd fragment	1700	1800	NTB	NTC
BR-561-19.078MTL	6	1	072	AFK	1		MTL		1	8,7		koper, gesp,			NT	NT
BR-561-19.078MTL- MT9606	6	1	072	AFK	1		MTL	0	1	8,7	gesp				NT	NT

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spoorraad	Vulling	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-561-19.079MTL	4	1	999	VERST	1		MTL		4	108,4						
BR-561-19.079MTL1	4	1	999	VERST	1		MTL	1	1	49,9		IJzer, functie onbekend				
BR-561-19.079MTL2	4	1	999	VERST	1		MTL	2	1	42,9		ijzer				
BR-561-19.079MTL3	4	1	999	VERST	1		MTL	3	1	3,4		Koper, 'gesp'ring/gordijnring				
BR-561-19.079MTL4-MT9607	4	1	999	VERST	1		MTL	4-MT9607	1	12,2	merk-lood	Lakenlood, stadswapen Breda	1600	1800	NTA	NTB
BR-561-19.080MC14	4	1	038	VR	1		MC14		1	171,7		met plastic zak gewogen, hkmmonster				
BR-561-19.081MRT	4	1	044	LG	1		MRT		1	167						
BR-561-19.082MRT	4	1	044	LG	1		MRT		1	242,9						
BR-561-19.083CER	4	1	044	LG	1		CER		2	112					LMEB	NTB
BR-561-19.084BWM	4	1	034	MR	1		BWM		2	2301,1	baksteen	rode bakst met kalkmortel 19*9*4,5 en gele bakst met kalkmortel 18*9*5			NTA	NTA
BR-561-19.085BWM	4	1	045	HA	1		BWM		2	2210,4		rode bakst met kalkmortel 20,5 x 10,5 x 4 en gele bakst met kalkmortel 18 x 8,5 x 4				

Categorie	Betekenis	Opmerking
ABM	algemeen biologisch monster	monster
AZM	algemeen zeefmonster	monster
BEE	Been Gewei bewerkt	
BWM	Bouwmateriaal	
CER	Aardewerk	
CPY	Pijpaarde	
ECO	Ecologisch	
FAU	Fauna	
GLS	Glas	
HK	Houtskool	
HT	Hout	
KHL	Huttenleem	
KSC	Sculpturen	
KST	Kunststof	
LEE	Leer	
MAR	monster arthropoda	monster
MB	monster botanie	monster
MBO	monster van klein botmateriaal	monster
MC 14	monster voor C 14-dat	monster
MCR	crematiemonster	monster
MDN	monster voor dendrochronologie	monster
ME	monster ecologisch	monster
MFF	fosfaatmonster	monster
MHK	houtskoolmonster	monster
MHT	houtmonster	monster
MIX	Gemengd	
MLM	leemmonster	monster
MNT	Munten	
MPL	plaggenmonster	monster
MPO	pollenmonster	monster
MSC	schelpenmonster	monster
MSE	sedimentmonster	monster
MSL	monster slijpplaat	monster
MTL	Metaal	
MZ	monster zoologisch	monster
MZA	zadenmonster	monster
PMA	Plant.macroresten	
PYP	Rookpijp	
SC	Schelpen	
SLK	Metaalslakken	
SP	bijzondere vondst	
STN	Natuursteen	
TW	Touw	
TXT	Textiel	
VST	Vuursteen	
XXX	Onbekend	

Bijlage 5: aardewerkdeterminatielijst

Opmerkingen	Periode eind	Period begin	Datering eind	Datering begin	Versiering	Glazuur	Gewicht	MAI	Totaal	Tuit	Oor	Bodem	Wand	Rand	Object	Subcategorie	Volgnr	Vondstnummer
2 x mineraalwaterfles, 1 x kruik koln	NTC	NTB			1 x kobaltblauw floraal motief		156	3	3				3			STGL	1	BR-561-19.001CER
1 x gote kan	NTC	NTB	19	19		BEI	61,1	1	2				1	1		INDUSWIT	2	BR-561-19.001CER
1 x voorraadpot met standing, 1 x bord met slijversiering					1 x bord met slijversiering		0	3	3			1	1			ROOD	3	BR-561-19.001CER
	NTC	NTB	19	19		BEI	1286,6	1	4			1	2	1	FLS	STGL	1	BR-561-19.001CER-AW5276
	NTC	NTB	20	19	relief van vlechtwerk op vlag	BEI	161,80	1	9			2			BORD	INDUSWIT	1	BR-561-19.001CER-AW5285
	NTC	NTB	20	19	allen geheel wit	BEI	135,3	2	5			2	3			INDUSWIT	1	BR-561-19.002CER
1 x eierdop, 1 x kop	NTC	NTB	20	19	1 x kop met geel streepje op de rand	BEI	40,1	2	2					2		PORSELEI. EU	2	BR-561-19.002CER
op onderzijde getal 5	NTB	NTB	18A	18A	kobaltblauw floraal motief	BEI	200,5	1	1			1			VAAS	FAYENCE. DELFTS.BL	3	BR-561-19.002CER
miniatur, poppenservies, in V 003 is een soortgelijk schotelje gevonden, alleen deze is getekend	NTC	NTB	20	19		BEI	1705	1	1					1	BORD	PORSELEI. EU	1	BR-561-19.002CER-AW5281
blindmerk: 8 2/2? + beeldmerk: 1918	NTC	NTC	20a	20a		BEI	208,3	1	2				1		BORD	INDUSWIT	1	BR-561-19.002CER-AW5294

Vondstnummer	Volgnr	Subcategorie	Object	Rand	Wand	Bodem	Oor	Tuit	Totaal	MAI	Gewicht	Glazuur	Versiering	Datering begin	Datering eind	Period begin	Periode eind	Opmerkingen
BR-561-19.003CER	1	ROOD		3	1				4	4	187,1					NTB	NTB	1 x fragm bloempot ongeglazuurd, 1 x grape beide zijden geglaazuurd, 1 x met uitw engobe en beide zijden loodglazuur, 1 x bord met slijversiering
BR-561-19.003CER	2	STGL	FLS		1				1	1	108,7	BEI		19	20	NTB	NTB	
BR-561-19.003CER	3	PORSELEI		2					2	2	23,5	BEI				NTB	NTC	1 x schotel kinderservies, 1 x kop
BR-561-19.003CER	4	FAYENCE. DELFTS	BORD	1					1	1	12,4	BEI	inw kobaltblauw en geel randje	17B	18	NTB	NTB	
BR-561-19.003CER	5	INDUSWIT		8	5	1			14	6	416,2	BEI	allen geheel wit	18B	19	NTB	NTC	1 fragm kandelaar, 1 x sauskorn, 1 x beker met bamboeachtig oor, 1 x beker, verder veel fragm van borden en kommen
BR-561- 19.003CER- AW5287	1	INDUSWIT	BORD	4					4	1	153,30	BEI		19B	20	NTB	NTC	
BR-561-19.005CER	1	ROOD		1	4				5	4	134,8					NTB	NTB	1 x fragm pan met dekselgeul, 1 x ongegela- zuurd, 1 x inw koperoxide
BR-561-19.005CER	2	INDUSWIT	BORD	1					1	1	17,5	BEI		19	20	NTB	NTC	

Opmerkingen												
	BR-561-19.005CER-AW5278	1	INDUSWIT	BEKER	1							
Vondstnummer		1										
Volgnr		1										
Subcategorie												
Object												
Rand												
Wand												
Bodem												
Oor												
Tuit												
Totaal		1			1	1						
MAI		1			1	1						
Gewicht		116,90			91,80	91,30						
Glazuur		BEI			BEI	BEI						
Versiering												
Datering begin		19			19	19						
Datering eind		20			19	19						
Period begin		NTB			NTB	NTB						
Periode eind		NTC			NTC	NTC						
Opmerkingen												
	BR-561-19.005CER-AW5279	1	PORSELEI. EU	KAN	1							
Vondstnummer		1										
Volgnr		1										
Subcategorie												
Object												
Rand												
Wand												
Bodem												
Oor												
Tuit												
Totaal		1			1	1						
MAI		1			1	1						
Gewicht		116,90			91,80	91,30						
Glazuur		BEI			BEI	BEI						
Versiering												
Datering begin		19			19	19						
Datering eind		20			19	19						
Period begin		NTB			NTB	NTB						
Periode eind		NTC			NTC	NTC						
Opmerkingen												
	BR-561-19.005CER-AW5282	1	INDUSWIT	BORD	2							
Vondstnummer		1										
Volgnr		1										
Subcategorie												
Object												
Rand												
Wand												
Bodem												
Oor												
Tuit												
Totaal		4			3	3						
MAI		1			1	1						
Gewicht		67,60			91,30	91,30						
Glazuur		BEI			BEI	BEI						
Versiering												
Datering begin		19			19	19						
Datering eind		20			19	19						
Period begin		NTB			NTB	NTB						
Periode eind		NTC			NTC	NTC						
Opmerkingen												
	BR-561-19.005CER-AW5283	1	PORSELEI. EU	BORD	4							
Vondstnummer		1										
Volgnr		1										
Subcategorie												
Object												
Rand												
Wand												
Bodem												
Oor												
Tuit												
Totaal		4			3	3						
MAI		1			1	1						
Gewicht		133,60			91,30	91,30						
Glazuur		BEI			BEI	BEI						
Versiering												
Datering begin		1892			19	19						
Datering eind		1930			19	19						
Period begin		NTC			NTB	NTB						
Periode eind		NTC			NTC	NTC						
Opmerkingen												
	BR-561-19.006CER	1	ROOD	bloem-pot	5							
Vondstnummer		1										
Volgnr		1										
Subcategorie												
Object												
Rand												
Wand												
Bodem												
Oor												
Tuit												
Totaal		6			1	1						
MAI		1			1	1						
Gewicht		-0,1			-0,1	-0,1						
Glazuur		ONG			ONG	ONG						
Versiering												
Datering begin												
Datering eind												
Period begin		NTB			NTB	NTB						
Periode eind		NTC			NTC	NTC						
Opmerkingen												
	BR-561-19.006CER	2	ROOD		2							
Vondstnummer		2										
Volgnr		2										
Subcategorie												
Object												
Rand												
Wand												
Bodem												
Oor												
Tuit												
Totaal		4			3	3						
MAI		3			1	1						
Gewicht		120,5			120,5	120,5						
Glazuur		IN			IN	IN						
Versiering												
Datering begin												
Datering eind												
Period begin		NTA			NTA	NTA						
Periode eind		NTB			NTB	NTB						
Opmerkingen												
	BR-561-19.006CER	2	ROOD		2							
Vondstnummer		2										
Volgnr		2										
Subcategorie												
Object												
Rand												
Wand												
Bodem												
Oor												
Tuit												
Totaal		4			3	3						
MAI		3			1	1						
Gewicht		120,5			120,5	120,5						
Glazuur		IN			IN	IN						
Versiering												
Datering begin												
Datering eind												
Period begin		NTA			NTA	NTA						
Periode eind		NTB			NTB	NTB						
Opmerkingen												

Opmerkingen	Period einde	Period begin	Datering eind	Datering begin	Versiering	Glazuur	Gewicht	MAI	Totaal	Tuit	Oor	Bodem	Wand	Rand	Object	Subcategorie	Volgnr	Vondstnummer
witbakkende kom met uitw koperoxide en beide zijden loodglazuur op standvlak	NTC	NTB	19	19		BEI	84,9	1	5			1	3	1	KOM	WIT	3	BR-561-19.006CER
1 x fragm rechte kan met groene streepversiering	NTC	NTB	20	19		BEI	52,8	2	2				1	1		INDUSWIT	4	BR-561-19.006CER
1 mineraalwaterkruik oneglazuur, 1 x licht met zoutglazuur, 1 x met stemperl (1 kan)	NTC	NTB	19	19		BEI	865,8	3	4			1	2	1	FLS	STGL	5	BR-561-19.006CER
	NTB	NTB				BEI	47,7	1	1				1			STG	1	BR-561-19.008CER
	NTB	NTB	19A	18	kobaltblauw beschildering	BEI	16,1	1	1				1		BORD	FAYENCE	2	BR-561-19.008CER
met verticaal worstoor	NTB	NTA				BEI	53,1	1	1					1		ROOD	3	BR-561-19.008CER
uitwendig: opschrift 'JAPANSCHZOYA' en CPD (staat voor compradores deshima) en merkstempel 2 flessen	NTC	NTC	20a	19d	kobaltblauw letters en merk	BEI	604,6	2	4			2	2	2		PORSELEI. AZ	4	BR-561-19.008CER
1 x met stempel Petrus Regout 1890-1910?	NTC	NTB	20	19		BEI	303	2	4			1	1	1		INDUSWIT	5	BR-561-19.008CER
opschrift in kobalt 'JAPANSCHZOYA' 'CPD' beeldmerk ovaal in japanse tekens (staat voor compradores deshima)	NTC	NTC	20a	19d	kobaltblauw tekst	BEI	466,10	1	1						KRK	PORSELEI. AZ	1	BR-561-19.008CER-AW5277

Vondstnummer	Volgnr	Subcategorie	Object	Rand	Wand	Bodem	Oor	Tuit	Totaal	MAI	Gewicht	Glazuur	Versiering	Datering begin	Datering eind	Period begin	Periode eind	Opmerkingen
BR-561-19.009CER	1	ROOD	PIS	1	1				2	2	84,80		silbversiering			NTA	NTB	1 fragm pispot met uitw in silbversiering spiralen op de schouder, 1 x fragm bord
BR-561-19.013CER	1	ROOD	BORD	1					1	1	74	IN		16	17	NTA	NTB	
BR-561-19.013CER	2	ROOD	KOM		1				1	1	0,1	IN				NTA	NTB	
BR-561-19.013CER	3	ROOD	KAN		1				1	1	253,8	BEI	uitw mangaanoxide	18	19	NTB	NTC	
BR-561-19.013CER-AW5288	1	ROOD	BORD	1					1	1	2145,80	IN	iets koperoxide en engobe vlekjes	18	19A	NTB	NTB	
BR-561-19.014CER	1	STGL			2				2	2	85,2	BEI				NTB	NTC	1 x fragm mineraalwaterfles met uitw engobe, 1 x fragm kan (Raeren aw)
BR-561-19.014CER	2	ROOD	BORD	1					1	1	85,2	IN	concentrische ringen in gele silbversiering	19	19	NTB	NTC	
BR-561-19.014CER	3	INDUSWIT		2	1	1			4	2	18,5	BEI		19	20	NTB	NTC	
BR-561-19.014CER-AW5280	1	INDUSWIT	DEKSL	1					1	1	129,50	BEI		19	20	NTB	NTC	
BR-561-19.014CER-AW5284	1	INDUSWIT	BEKER	1	1	1			3	1	80,20	BEI		19	19	NTB	NTC	beeldmerk: Petrus Regout & Co Maastricht made in Holland
BR-561-19.015CER	1	ROOD	KOM	1					1	1	52,5	IN		16	18	NTA	NTB	met horizontaal worstoor

Vondstnummer	Volgnr	Subcategorie	Object	Rand	Wand	Bodem	Oor	Tuit	Totaal	MAI	Gewicht	Glazuur	Versiering	Datering begin	Datering eind	Period begin	Periode eind	Opmerkingen
BR-561-19.016CER	1	ROOD	BORD			1			1	1	155,30	IN	silbversiering	1600	1700	NTA	NTB	op spiegel geometrisch patroon, rechte, zigzaglijnen en cirkels op standing
BR-561-19.021CER	1	KGP			1				1	1	8,9	ONG				LMEA	LMEB	Kogelpotaw ?
BR-561-19.022CER	1	ROOD		2		1			3	3	54,4					NTA	NTB	1 x fragm kom op standing, 1 x fragm uitw mangaanoxide beide zijden loodglazuur, 1 x uitw loodglazuur
BR-561-19.023CER	1	ROOD		2	3		1		6	6	110,9					NTA	NTB	1 x fragm bloempot, 1 x worstoor, 1x fragm bord
BR-561-19.023CER	2	STGL			2				2	2	26	BEI				NTB	NTB	
BR-561-19.030CER	1	MAJO-LICA.ZN	BORD		1				1	1	3,8	BEI	kobaaltblauwe floraal motief	16B	17	NTB	NTB	1 fragm kan frechen, ijzerengobe en zoutglazuur met reliëfversiering (18e)
BR-561-19.030CER	2	ROOD			1				1	1	1,5					NTA	NTB	
BR-561-19.030CER-AW5275	1	STGL	FLS	1					1	1	1158,20	BEI		19	19	NTB	NTC	
BR-561-19.037CER	1	ROOD		1					1	1	45,8	BEI				NTA	NTB	w. heppinger blindmerk met anker
BR-561-19.037CER	2	STGL	FLS	1					1	1	34,6	BEI		19	20	NTB	NTC	
BR-561-19.037CER	3	PORSELEI	BORD		1				1	1	14,7	BEI	florale motieven	17B	18	NTB	NTB	
BR-561-19.037CER	4	STG	KNIK-KER	1					1	1	28,5	BEI						buitenzijde bruin (kapucijner) inw kobaaltblauwe versiering

Vondstnummer	Volgnr	Subcategorie	Object	Rand	Wand	Bodem	Oor	Tuit	Totaal	MAI	Gewicht	Glazuur	Versiering	Datering begin	Datering eind	Period begin	Periode eind	Opmerkingen
BR-561-19.040CER	1	ROOD	BORD		2				2	2	47,3	IN	silversiering concentrische ringen	1700	1800	NTB	NTB	engobe en zoutglazuur, diameter 3,5 cm
BR-561-19.040CER	2	ROOD					1		1	1	102,7	SPA				NTB	NTB	Nederijns aw, concnetri- sche ringen silbeversiering met koperoxide golf
BR-561-19.040CER	3	INDUSWIT	BORD	2					2	1	244,7	BEI		19	20	NTC	NTC	
BR-561-19.040CER	4	INDUSWIT	BEKER			1			1	1	56,8	BEI		19	20	NTC	NTC	maastricht regout
BR-561-19.040CER	5	INDUSWIT		1			1			2	9,8	BEI				NTC	NTA	
BR-561-19.040CER	6	PORSELEI. EU	BEKER	2					2	1	0	BEI	kobalblauw floraal motief	19	20	NTB	NTC	1 x met kobaltblauw bloemmotief, 1 x oor met takstructuur
BR-561-19.063CER	1	ROOD			3				3	1	58,9	BEI				NTA	NTB	
BR-561-19.068CER	1	STGL	BEKER			1			1	1	36,8	BEI	kobaltblauw en relief	17	18	NTA	NTB	
BR-561-19.068CER	2	ROOD	GRAPE		1				1	1	0	BEI				NTA	NTB	Westerwald
BR-561-19.069CER	1	ROOD	GRAPE		1				1	1	6,5	BEI				LMEB	NTA	
BR-561-19.071CER	1	STG			1				1	1	1,30	BEI				LMEA	NTA	
BR-561-19.073CER	1	ROOD	GRAPE	4	23				27	1	1014,20	BEI		16B	17	NTA	NTB	
BR-561-19.075CER	1	GRSG			1				1	1	8,70			14	15	LMEB	LMEB	wijde grape, met drie ledige buik en verticale worstoren
BR-561-19.076CER	1	STGL			1				1	1	5,50	BEI				NTA	NTB	
BR-561-19.077CER	1	ROOD		10	21	3			34	8	1453,90					NTB	NTB	

Bijlage 6: Glasdeterminatielijst

Gewicht (g)	102	32	620	356	162
hoogte (mm)	182	88,2		137	110
dikte wand (mm)		± 2	9-4,2	3,3-4,3	
diameter mond mm	19,5	24			43,5
diameter buik/wand (mm)	41,7	31	146	66,8-67,7	54,4
diameter voet/bodem (mm)	41,6	30	175	65,5-67	46,8
breedte (mm)					
lengte (mm)					
mondvorm	gladde mondrand	omgeslagen mondrand			gladde mondrand
voetvorm	hol		vrijwel vlakke voet		
bodemvorm			vlakke bodem	matig opgebolde bodem	vlakke bodem
decoratie					ribbel- pa- troon
decoratietechnologie					raster- pa- troon
basistechnologie	vrijgeblazen of vormgeblazen	vrijgeblazen of vormgeblazen	vrijgeblazen of vormgeblazen	vrij- en vormgeblazen	vormgeblazen
kleur	groenig	helder, kleurloos	bruin-achtig	donker groen	groenig
opmerkingen	smalle fles, inwendig verveerd en aangetast met lichtbruine kleur.	flesje van helder kleurloos glas, inhoud 30cc, op bodem in cijfers, geïriseerd, mondrand uitgebogen met samengeknepen deel om te druppelen	grote dikwandige glazen pot, met uitstekende voetrand (afgerond), luchtballen in wand en bodem, vlakke bodem. Excentrisch geplaatst pontilmerk aan binnenzijde. Kan mogelijk behoren bij GL1586.	fles van donkergroen glas, hals ontbreekt, middelhoge ronde ziel, plaatselijke aantasting, hoogte zonder hals 13,7	rasterpatroon op buitenkant.
vorm	sausfles	druppelflesje	voorraadpot	fles	pot
hoofdvorm	fles	fles	pot	fles	pot
Glasnummer	GL1564	GL1565	GL1566	GL1567	GL1568

Gewicht (g)	88	150	64	86	30
hoogte (mm)	67,4		37,7		
dikte wand (mm)		1,4- 3,2		1,4	1,25-3
diameter mond mm	35,8		40,8		
diameter buik/wand (mm)	47,5	50,5	53,5	44,6	
diameter voet/ bodem (mm)	46,3	51,3	53	42	40,5
breedte (mm)					
lengte (mm)					
mondvorm			gladde mond- rand		
voetvorm					
bodemvorm	vrijwel vlakke bodem	vrijwel vlakke bodem		licht opgebolde bodem	
decoratie		maat- verde- ling			
decoratietechnologie					
basistechnologie	vormge- blazen	vormge- blazen		vrijgebla- zen of vormge- blazen	geperste stam, kelk en voet vrijgebla- zen
kleur	kleur- loos glas	groe- nig	helder kleur- loos	groe- nig	helder, kleur- loos
opmerkingen	potje vormgeblazen, malnaden duidelijk voelbaar en zichtbaar, schroefsluiting,	fles met maatverdeling	Potje meestal gebruikt voor schoensmeer, op bodem de tekst: AL4. Op schroefdraaad restant van metalen schroefdeksel,	fles van groenig glas, opgebolde bodem, plaatselijk aangetast	vlakke voet, stam van geperst glas malnaad duidelijk zichtbaar, ronde kelk bodem,
vorm	pot	fles	pot	fles	kelk- glas
hoofdvorm	pot	fles	pot	fles	drink- glas
Glasnummer	GL1569	GL1570	GL1571	GL1572	GL1573

Gewicht (g)	116	178	68	86	56	8
hoogte (mm)		106,6				
dikte wand (mm)	1,5-4,1		1,6-3,4	3,6-5,5	1,9-3,8	2,2
diameter mond mm		46		25,8		
diameter buik/wand (mm)		56		54,5	52,5	30
diameter voet/bodem (mm)		40	52,6	44	45	
breedte (mm)	40					
lengte (mm)	70					
mondvorm						
voetvorm			stand-voet		stand-ring glad	
bodemvorm	opgebolde bodem	vrijwel vlakke bodem	vrijwel vlakke bodem	iets verzonken bodem	iets verzonken bodem	vrijwel vlakke bodem
decoratie	tekst			tekst	tekst	
decoratietechnologie		ring-vormige groeven				
basistechnologie	vormgeblazen	vormgeblazen	vormgeblazen	vormgeblazen	vormgeblazen	vormgeblazen
kleur	groenig	helder, kleurloos	helder, kleurloos	groenig	groenig	groenig
opmerkingen	ovalen fles, maatverdeling op smalle zijde, in kleine letters de tekst: "liter", op lange zijde de teksten: "CE" en "VE....T" gedeeltelijk . Opgebolde bodem.	pot of fles met ringen	platte standvoet met fragment van wand	fles iets groenig, maatverdeling met nummering 5 t/m 15 op halsgedeelte	bodem met wandfragment, op wand schaalverdeling 1 t/m 3	flesje van groenig glas met twee afgeplatte zijden.
vorm	fles	fles	beker op stand-ring	fles	fles	fles
hoofdvorm	fles	fles	drinkglas	fles	fles	
Glasnummer	GL1574	GL1575	GL1576	GL1577	GL1578	GL1579

Gewicht (g)	392	82	170	122	76	84
hoogte (mm)	> 248		110,4	170,7	>93,2	109
dikte wand (mm)		1,6- 2,8			3,4	
diameter mond mm			43,8	19,8-20,5		24,2-25,2
diameter buik/wand (mm)	68		54	42	35,6- 38,9	
diameter voet/ bodem (mm)	65		46,4	42	35,3- 38,3	
breedte (mm)						24,2
lengte (mm)						40
mondvorm			gladde mond- rand	gladde mond- rand		gladde mond- rand
voetvorm						
bodemvorm			vrijwel vlakke bodem	licht opgebolde bodem	vrijwel vlakke bodem	licht opgebolde bodem
decoratie						
decoratietechnologie						
basistechnologie	vormge- blazen	vormge- blazen	vormge- blazen	vormge- blazen	vormge- blazen	vormge- blazen
kleur	groe- nig	wit	groe- nig	groe- nig	groe- nig	groe- nig
opmerkingen	fles van helder iets groenig glas, gelijmd, inwendig aangetast, bodem en mondrand ontbreken, uitwendig nog fragment etiket aanwezig	Twee delen van een lampenkapje van een olielamp. Melkglas	potje vormgeblazen, malnaden duidelijk voelbaar en zichtbaar, zie ook GL.1569	Slanke fles met vloeiend verloop van lichaam naar mond.	gedeeltehalve hals, tweezijdig afgeplat,	rechthoekig van vorm met brede hals, inwendig aangetast
vorm	fles	lam- pen- kapje	pot	fles voor huis- mid- delijes	par- fum- fles	medi- cijn- of par- fum- fles
hoofdvorm	fles	lam- pen- kapje	pot	fles	fles	fles
Glasnummer	GL1580	GL1581	GL1582	GL1583	GL1584	GL1585

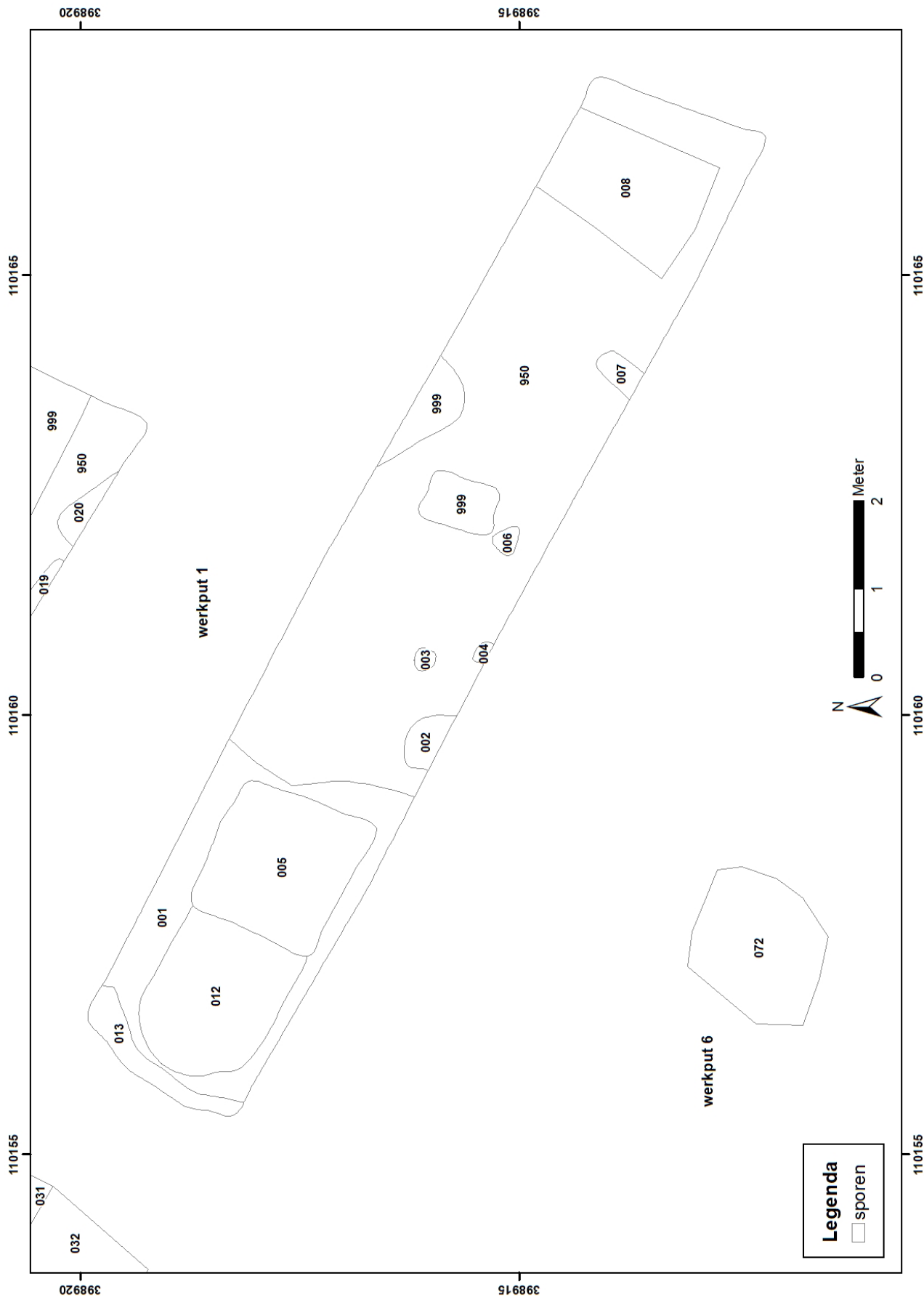
Gewicht (g)	186	50	1	30	342	30
hoogte (mm)						
dikte wand (mm)	2,4-6	1,5	2,5	1,6-3,8	1,6-4,6	2,6-4,3
diameter mond mm	121				110	
diameter buik/wand (mm)		32,5	12		115	
diameter voet/bodem (mm)					111	
breedte (mm)						
lengte (mm)						
mondvorm	omgeslagen mondrand, glad	gladde mondrand			omgeslagen mondrand	
voetvorm						
bodemvorm					licht opgebolde bodem	
decoratie				amandelvormige druppels		
decoratietechnologie						
basistechnologie	vormgeblazen		persvorm	vrij- en vormgeblazen	vormgeblazen	
kleur	bruin-achtig	helder, kleurloos	wit	helder, kleurloos	helder, kleurloos	wit
opmerkingen	hals van voorraadpot. Hals geslepen voor betere afsluiting. Mogelijk te combineren met GL1566.	lampglas met veel plaatselijke ververing	Knoop waarvan oogje ontbreekt. Bovenzijde gegroefd. 4 groeven. Onderzijde beschadigd door afbreken oogje.	kelk met amandelsijpsel, zeskantige holle steel aangesmolten aan kelk	bodem met pontilmerk, hals met geetste binnenkant, omgeslagen gladde mondrand	scherv van melkglas, porcelain?, gegolfde rand
vorm	voorraadpot	lampen-glas	knoop	kelk-glas	apotheker-spot	lampen-kapje
hoofdvorm	pot	lampenglas	knoop	drinkglas		lampen-kapje
Glasnummer	GL1586	GL1587	GL1588	GL1589	GL1590	GL1591

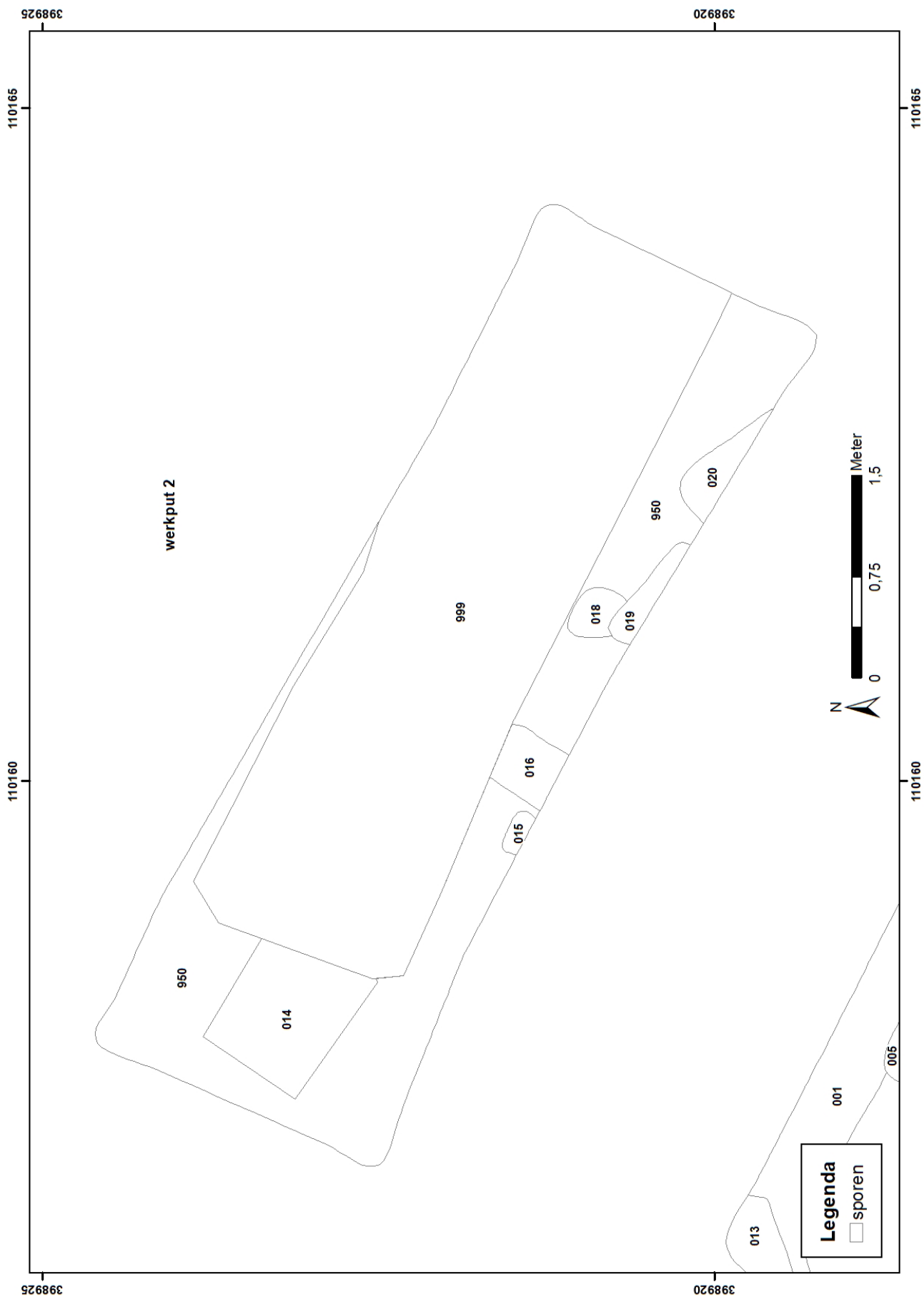
Bijlage 7: Leerdeterminatielijst

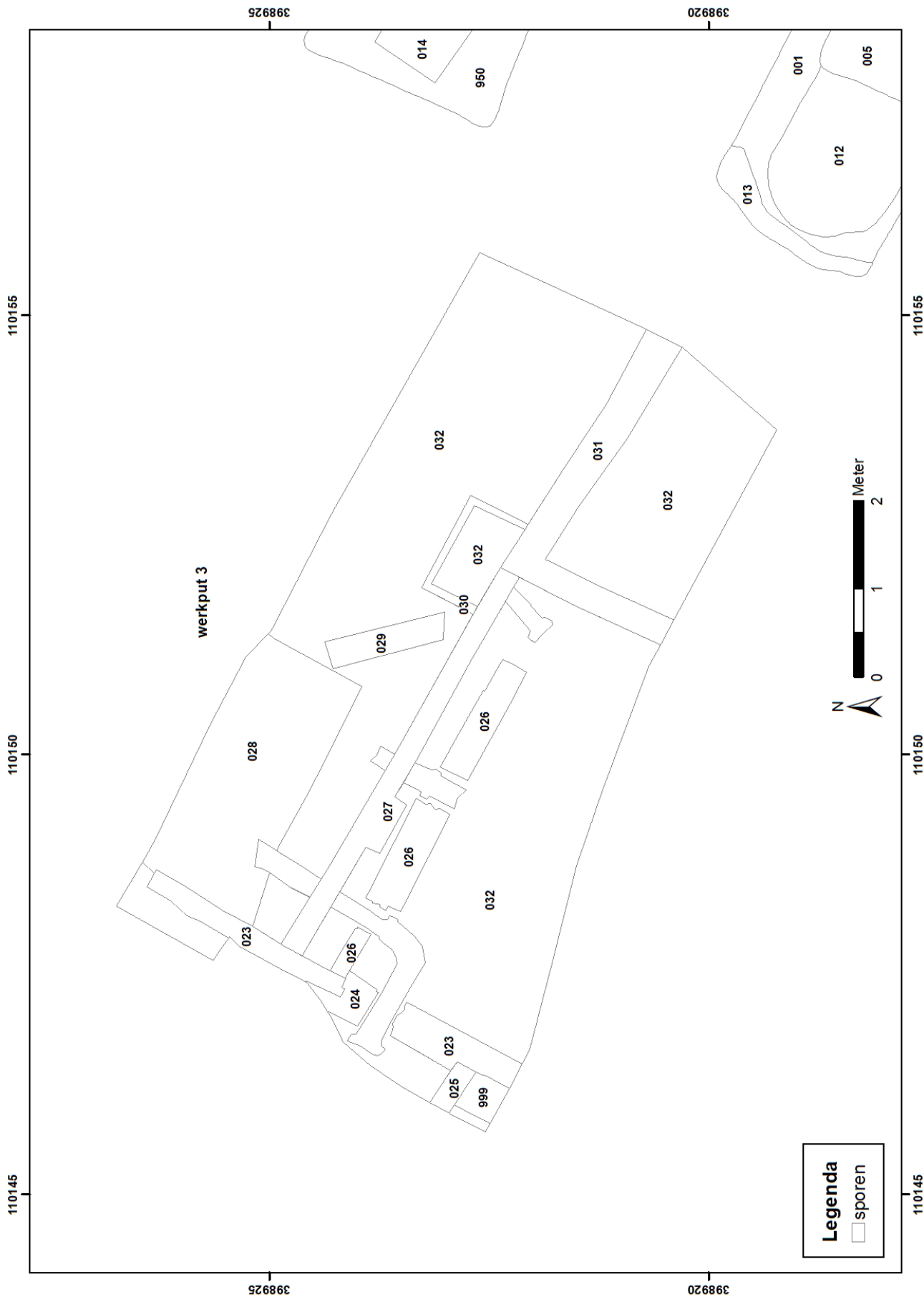
Leernummer	Datering na	Datering voor	Functie	Schoeiseideel	Soort leer	Afmeting/MM	Omschrijving
LR0794	1900	1930	schoeisel	diversen	rund en kalf	divers	hoge linker schoen maat43. buiten- en binnenzolen, enveloperand, neus van kunststof, 20 fragmenten bovenleer waarvan sommige met textiel vulling. Buitenzool met koperen spijkers.
LR0795	1900	1930	schoeisel	complete schoen	rund	maat45	Linker instap dames schoen met wreefband, afhankelijk cobaltblauw later bruinbeige geverfd, maat45, buitenzool met koperen nagels vast gezet.
LR0796	1900	1930	schoeisel	bovenleer schachten	kalf	20 x 9 x 1	2 bovenleer schachten van hoge dames veterrijg schoen met 6 veterhaken en 7 nestel ringen
LR0797	1900	1930	schoeisel	lage instap schoen	rund en kalf	17 x 10 x 4	voorste deel rechter instap schoen, machinaal gestikt, buitenzool versleten
LR0798	1900	1930	schoeisel	bovenleer	rund	16 x 12 x 2	voorste deel rechter instap schoen, machinaal gestikt, buitenzool versleten
LR0799	1900	1930	schoeisel	lage schoen	rund	13 x 6 x 2	hieldeel (contrefort) lage schoen met hak fragment, machinaal gestikt
LR0800	1900	1930	schoeisel	buitenzool	rund	140 x 70 x 3	2 fragmenten L-buitenzool
LR0801	1900	1930	schoeisel	hiel	rund	50 x 35 x 35	2 fragmenten halfhoge L-damesschoen bestaande uit hiel met fragment buitenzool (170 x 60/35 x 2), fragment bovenleer (200 x 40 x 2) gespijkerd hout
LR0802	1900	1930	schoeisel	hiel	rund	60 x 55 x 35	hiel met fragment buitenzool (140 x 50/60 x 3), fragment bovenleer van hieldeel (200 x 40 x 2) gespijkerd hout
LR0803	1900	1930	schoeisel	neus	rund	70 x 30 x 1	schoenneus met spijkergaten
LR0804	1900	1930	schoeisel	buitenzool	rund	130 x 40 x3, 90 x 20 x 3, 65 x 20 x 3, 110 x 15 x 1	4 fragmenten buitenzool met spijkers
LR0805	1900	1930	schoeisel	bovenleer	rund	80 x 55 x 1, 160 x 70 x 1, 110 x 40 x 1	3 fragmenten bovenleer met machinale stikselgaten. Het fragment (110) bevat 4 spijkertjes

Leernummer	Datering na	Datering voor	Functie	Schoeiseldeel	Soort leer	Afmeting/MM	Omschrijving
LR0806	1900	1930	schoeisel	bandjes	rund	80 x 7 x 1, 100 x 20 x 1, 80 x 10 x 1, 55 x 15 x 1, 100 x 30 x 1	5 fragmenten bandjes met machinale stikselgaten
LR0807	1900	1930	schoeisel	fragmenten/ snippers	rund		28 fragmenten en snippers van zolen en bovenleer
LR0808	1900	1930	schoeisel	bovenleer	rund	230 x 100 x 1	1 bovenleer met onderleer met machinale stikselgaten
LR0809	1900	1930	schoeisel	buitenzool	rund	110 x 90 x 2	1 fragment Rechter buitenzool met daarop een stuk vierkant leer vastgestikt en 1 spijker
LR0810	1900	1930	schoeisel	zool	rund	50 x 90 x 8	midden fragment zool. Gerepareerd met opzet stuk
LR0811	1900	1930	schoeisel	buitenzool	rund	150 x 65 en 60 x 70	2 fragmenten buitenzool met spijker resten
LR0812	1900	1930	schoeisel	rand	rund		zoolrand van neusdeel
LR0813	1900	1930	schoeisel	bovenleer	rund	200 x 80/40	fragment bovenleer met aanzet stuk
LR0814	1900	1930	schoeisel	band	kalf	170 x 45/25	fragment kalfsleer schoeisel??
LR0815	1900	1930	schoeisel	bovenleer	kalf	70 x 110	fragment bovenleer
LR0816	1900	1930	schoeisel	zool	rund	50 x 80 x 5	zoolfragment
LR0817	1900	1930	schoeisel	band	rund en kalf	150 x 15 x 1, 70 x 20 x 1	gevlochten band fragment dames schoen , gevlochten in blokvorm 5 x 4 platbinding. Hulpstukje machinaal gestikt

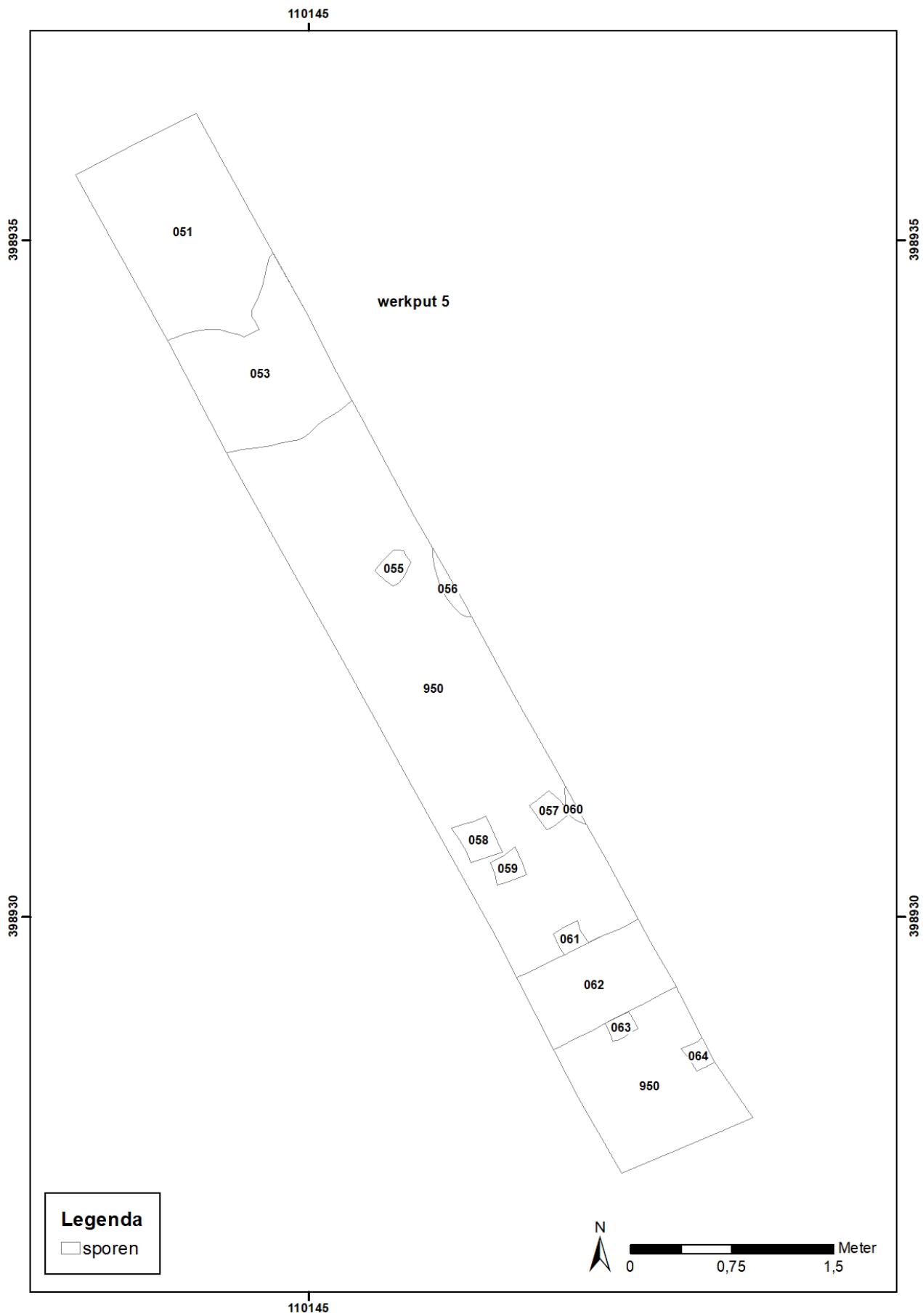
Bijlage 8: allesporenkaarten

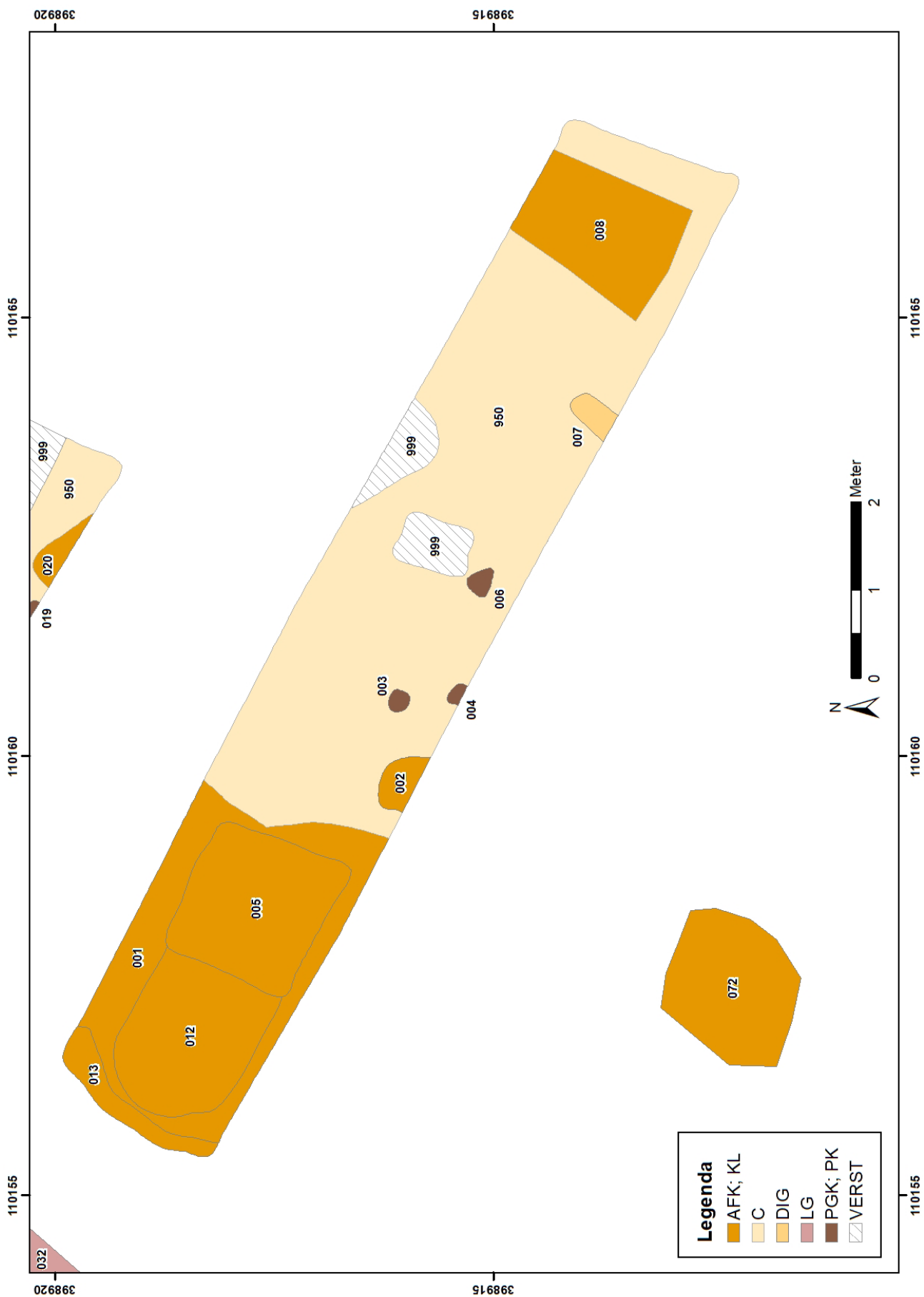

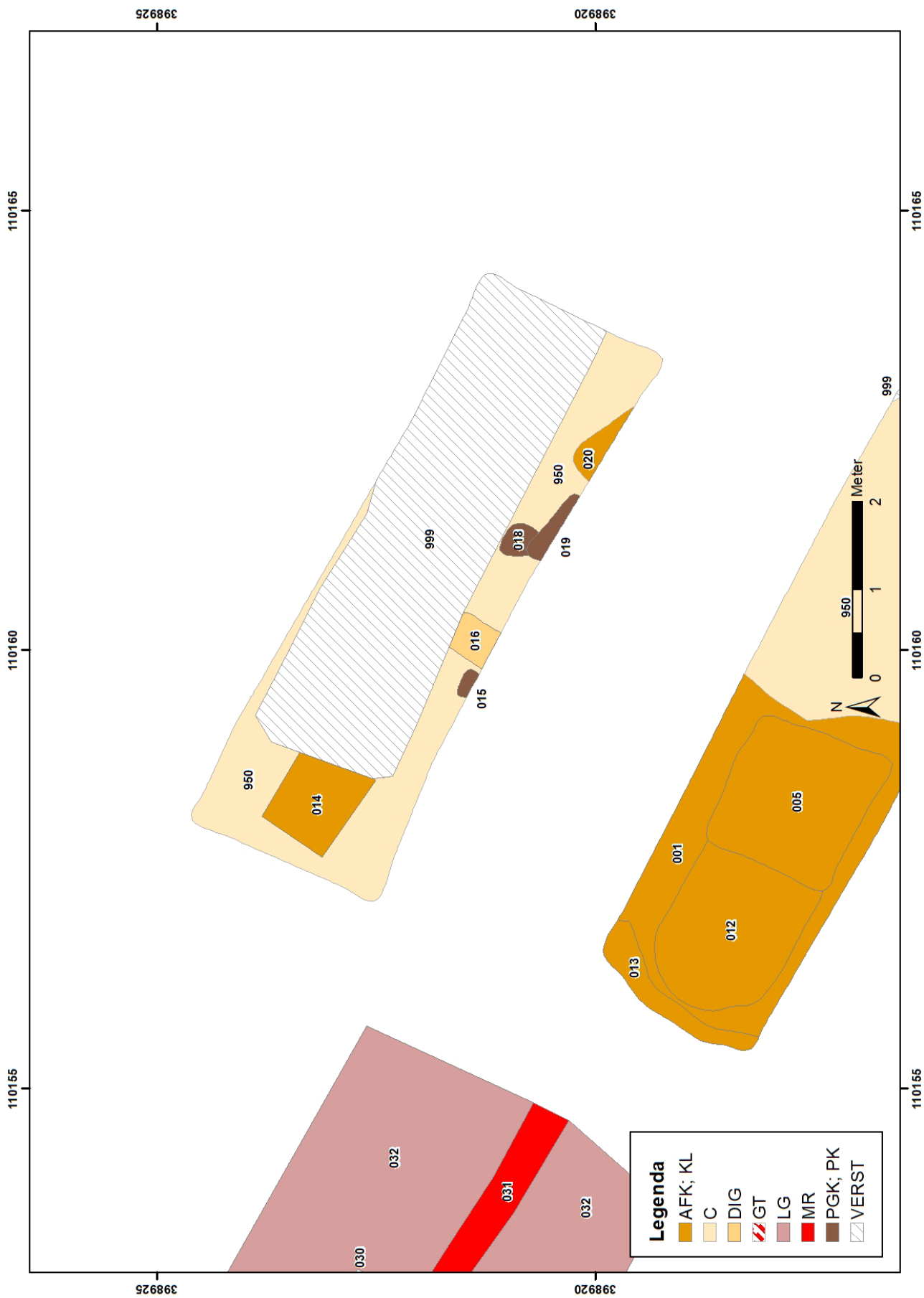

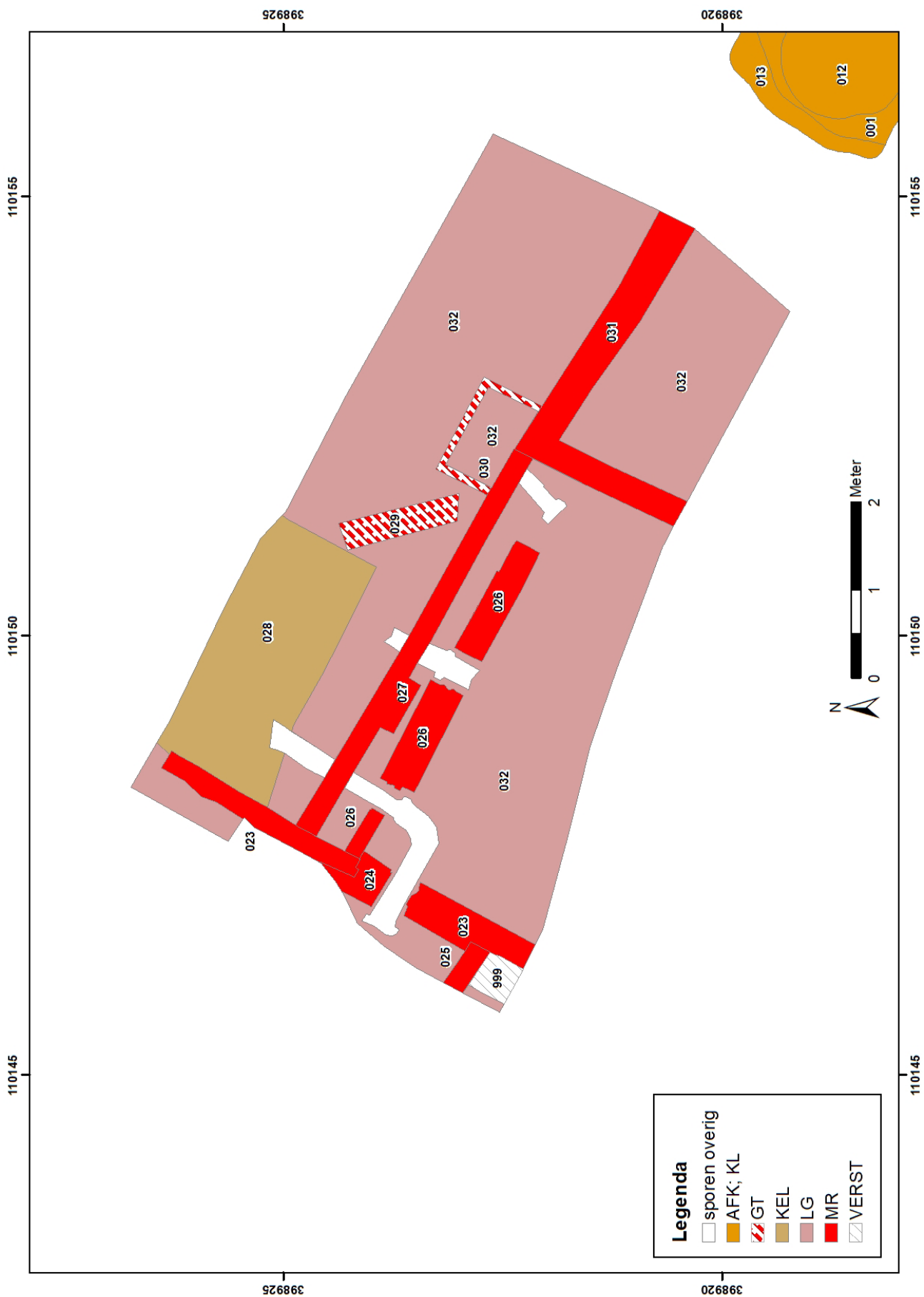

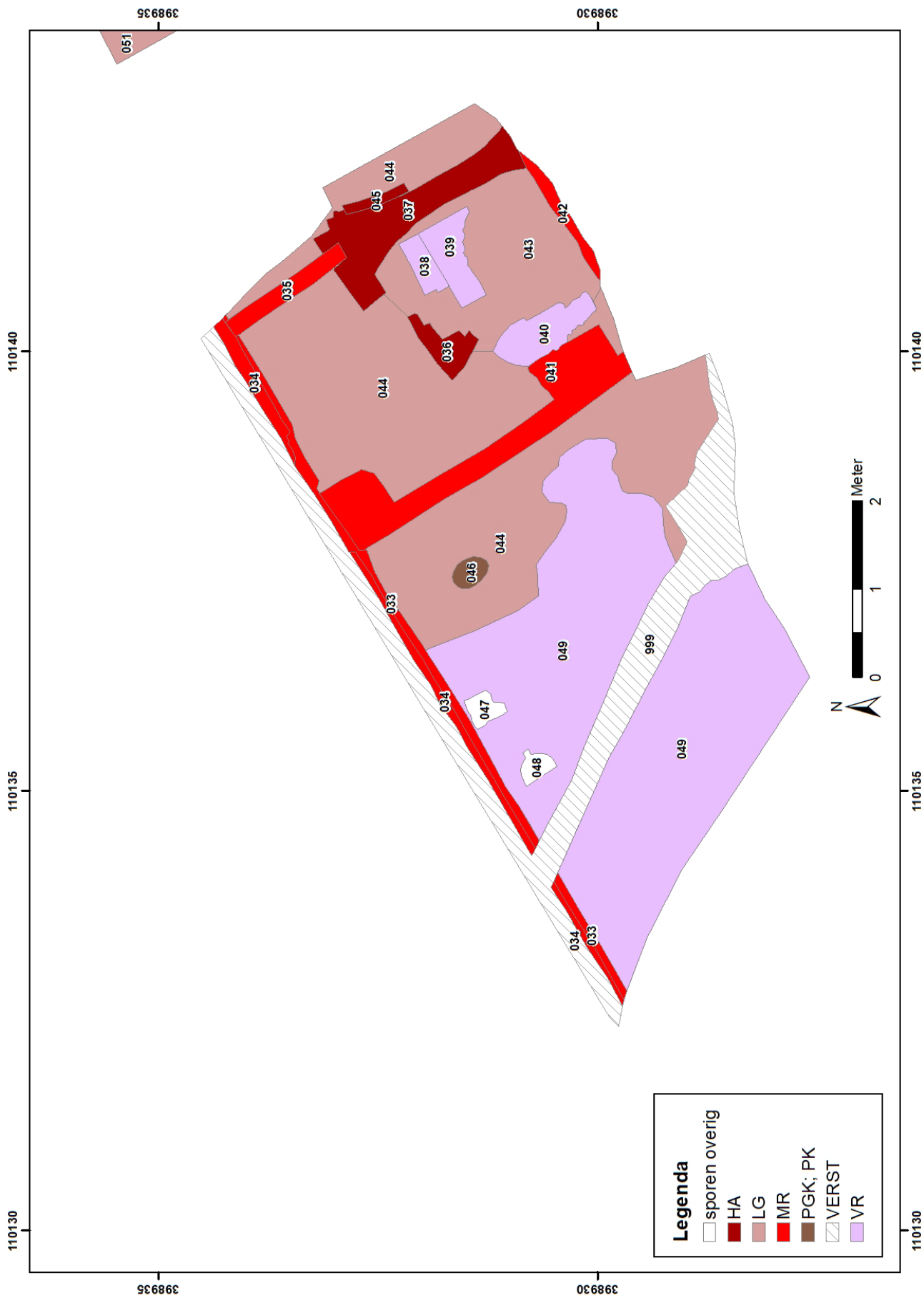

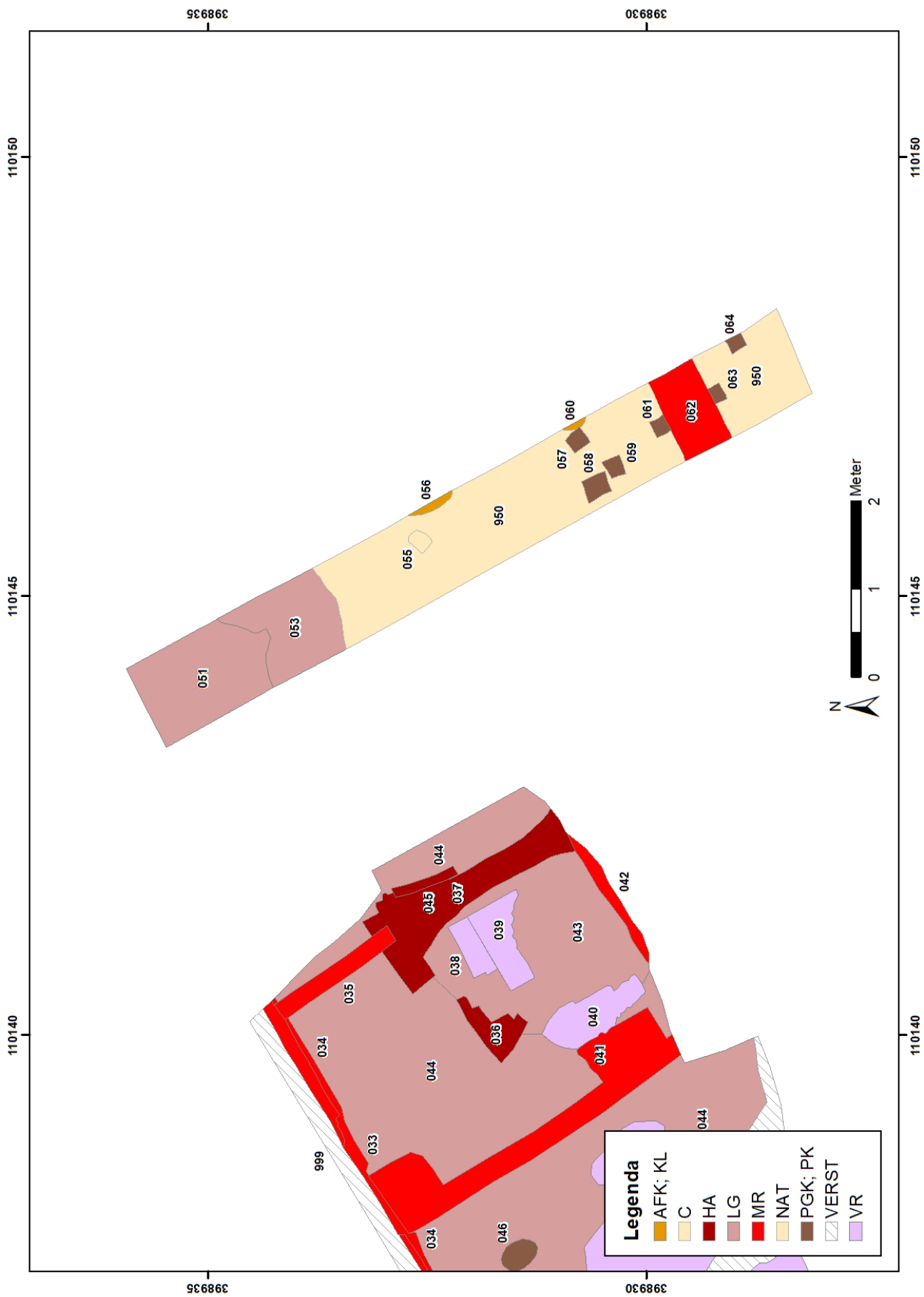

Bijlage 9: ^{14}C datering

Beta Analytic
TESTING LABORATORY

Beta Analytic, Inc.
4985 SW 74th Court
Miami, FL 33155 USA
Tel: 305-667-5167
Fax: 305-663-0964
info@betalabservices.com

ISO/IEC 17025:2017-Accredited Testing Laboratory

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Elisabeth de Nes

Report Date: August 23, 2021

Gemeente Breda

Material Received: August 12, 2021

Laboratory Number	Sample Code Number	Conventional Radiocarbon Age (BP) or Percent Modern Carbon (pMC) & Stable Isotopes
-------------------	--------------------	---

Beta - 600213

BR-561-19.067MC14

330 +/- 30 BP

IRMS $\delta^{13}\text{C}$: -25.5 o/oo

(95.4%)

1480 - 1640 cal AD

(470 - 310 cal BP)

Submitter Material: Charcoal

Pretreatment: (charred material) acid/alkali/acid

Analyzed Material: Charred material

Analysis Service: AMS-Standard delivery

Percent Modern Carbon: 95.98 +/- 0.36 pMC

Fraction Modern Carbon: 0.9598 +/- 0.0036

D^{14}C : -40.25 +/- 3.58 o/oo

$\Delta^{14}\text{C}$: -48.46 +/- 3.58 o/oo (1950:2021)

Measured Radiocarbon Age: (without d^{13}C correction): 340 +/- 30 BP

Calibration: BetaCal4.20: HPD method: INTCAL20

Results are ISO/IEC-17025:2017 accredited. No sub-contracting or student labor was used in the analyses. All work was done at Beta in 4 in-house NEC accelerator mass spectrometers and 4 Thermo IRMSs. The "Conventional Radiocarbon Age" was calculated using the Libby half-life (5568 years), is corrected for total isotopic fraction and was used for calendar calibration where applicable. The Age is rounded to the nearest 10 years and is reported as radiocarbon years before present (BP), "present" = AD 1950. Results greater than the modern reference are reported as percent modern carbon (pMC). The modern reference standard was 95% the ^{14}C signature of NIST SRM-4990C (oxalic acid). Quoted errors are 1 sigma counting statistics. Calculated sigmas less than 30 BP on the Conventional Radiocarbon Age are conservatively rounded up to 30. d^{13}C values are on the material itself (not the AMS d^{13}C). d^{13}C and d^{15}N values are relative to VPDB-1. References for calendar calibrations are cited at the bottom of calibration graph pages.

Calibration of Radiocarbon Age to Calendar Years

(High Probability Density Range Method (HPD): INTCAL20)

(Variables: $\delta^{13}\text{C} = -25.5$ o/oo)

Laboratory number **Beta-600213**

Conventional radiocarbon age **330 $\pm$ 30 BP**

95.4% probability

(95.4%) 1480 - 1640 cal AD (470 - 310 cal BP)

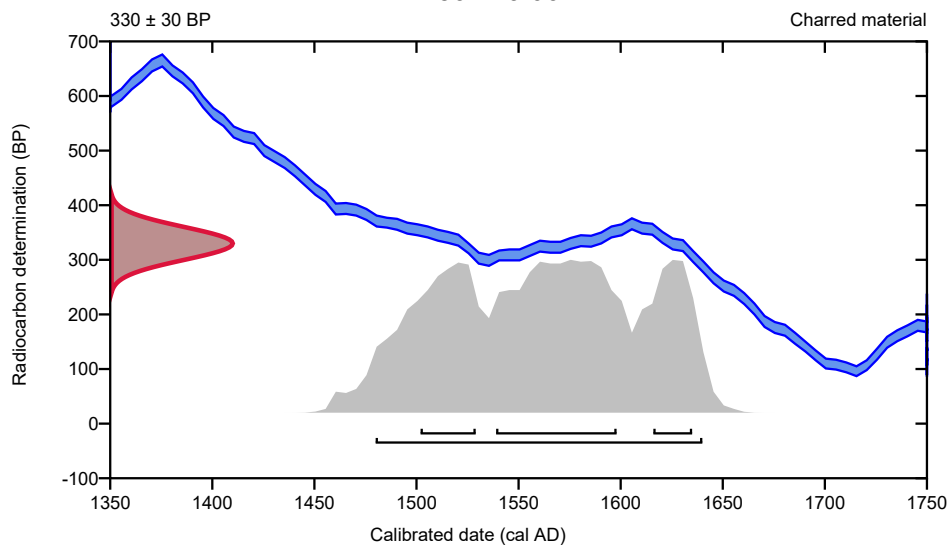
68.2% probability

(38.4%) 1539 - 1598 cal AD (411 - 352 cal BP)

(17.4%) 1502 - 1529 cal AD (448 - 421 cal BP)

(12.4%) 1616 - 1635 cal AD (334 - 315 cal BP)

BR-561-19.067MC14

Database used
INTCAL20

References

References to Probability Method

Bronk Ramsey, C. (2009). Bayesian analysis of radiocarbon dates. Radiocarbon, 51(1), 337-360.

References to Database INTCAL20

Reimer, et al., 2020, Radiocarbon 62(4):725-757.

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

Page 3 of 3

